

de Rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

Research Memoranda

Nummer 1 / 2016

Jaargang 11

Motieven voor en waardering van hoger beroep Eindrapport

Bert Marseille, Bob van Waveren, Yannick Bleeker,
Maartje Timmermans, Martje Boekema, Barbara Brink

Colofon

Raad voor de rechtspraak
Postbus 90613
2509 LP Den Haag

Deze publicatie verschijnt in het kader van het wetenschappelijk onderzoeksprogramma van de Raad voor de rechtspraak. Uitgave daarvan betekent niet dat de inhoud het standpunt van de Raad voor de rechtspraak weergeeft.

Onderzoek in opdracht van de Raad voor de rechtspraak, uitgevoerd door Regioplan Beleidsonderzoek en de Rijksuniversiteit Groningen

Begeleidingscommissie

Voorzitter

Prof.mr. A.M. (Ton) Hol
Universiteit Utrecht
Faculteit recht, economie, bestuur en organisatie

Leden

Mr. H. (Herman) Bolt
(Wvd.) President Centrale Raad van Beroep

Mr. W.M. (Willemien) de Jongste
WODC
Afdeling Extern Wetenschappelijke Betrekkingen

Mr. A. (Ton) de Lange
Vice-president Gerechtshof 's-Hertogenbosch

Mr. F.A. (Femke) de Lange
WODC
Afdeling Extern Wetenschappelijke Betrekkingen

Mr. W.J.J. (Wanner) Los
Sectorvoorzitter Gerechtshof Amsterdam

Mr. drs. B. (Bart) Veenman
Adjunct Directeur Bestuursrechtspraak
Raad van State

Raad voor de rechtspraak
Dr. F. (Frank) van Tulder
Raad voor de rechtspraak

Dr. S. (Suzan) Verberk
Wetenschappelijk adviseur

De integrale tekst van dit rapport is gratis te downloaden van:

www.rechtspraak.nl/Organisatie/Raad-Voor-De-Rechtspraak

Rubriek: wetenschappelijk onderzoek

Uitgever

Sdu Uitgevers bv, Den Haag

Vormgeving

Corps, Den Haag

Opmaak binnenwerk

LINE UP boek en media bv, Groningen

Maart 2016

© Staat der Nederlanden (Raad voor de rechtspraak)
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, in een voor anderen toegankelijk gegevensbestand worden opgeslagen of worden openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Raad voor de rechtspraak. De toestemming wordt hierbij verleend voor het verveelvoudigen, in een gegevensbestand toegankelijk maken of openbaar maken waarvoor geen geldelijke of andere tegenprestatie wordt gevraagd en ontvangen en waarbij deze uitgave als bron wordt vermeld.

A.T. Marseille (RUG)
R.C. van Waveren (Regioplan Beleidsonderzoek)

Y. Bleeker (Regioplan Beleidsonderzoek)
M. Timmermans (Regioplan Beleidsonderzoek)
I.M. Boekema (RUG)
B. Brink (RUG)

Amsterdam/Groningen,
16 december 2015

Regioplan Beleidsonderzoek, Amsterdam
www.regioplan.nl

Vakgroep Staatsrecht, bestuursrecht en bestuurskunde, Rijksuniversiteit Groningen
www.rug.nl/rechten/organization/vakgroepen/sbb

Onderzoek in opdracht van de Raad voor de rechtspraak, uitgevoerd door Regioplan Beleids-
onderzoek en de Rijksuniversiteit Groningen.

Motieven voor en waardering van hoger beroep

Eindrapport

Inhoudsopgave

0	Samenvatting en conclusies	5
0.1	Inleiding	5
0.2	Vraagstelling en onderzoeksopzet	5
0.3	Onderzoeksresultaten	10
0.4	Waardering theorie in het licht van de onderzoeksresultaten	12
0.5	Implicaties onderzoeksresultaten voor de praktijk van de rechtspleging	15
Deel A	Inleiding en achtergronden, determinanten en operationalisatie	19
1	Inleiding en onderzoeksvragen	20
1.1	Inleiding	20
1.2	Achtergrond van het onderzoek	20
1.3	Doelstelling en onderzoeksvragen	23
1.4	Leeswijzer	24
2	Determinanten van de keuze voor en de waardering van hoger beroep	26
2.2	Factoren die van invloed zijn op de keuze voor hoger beroep	27
2.3	Factoren met invloed op de waardering van appelprocedure	33
2.4	Operationalisatie van begrippen	34
Deel B	Bevindingen strafrecht en civiel recht	39
3	Onderzoeksverantwoording straf en civiel	40
3.1	Inleiding	40
3.2	Dataverzameling	40
3.3	Benadering en respons	42
3.4	Kenmerken van respondenten en zaken	44
3.5	Aantal rechtzoekenden dat in hoger beroep gaat	48
3.6	Analyse	50

4	Keuze voor hoger beroep bij straf- en civiel recht	51
4.1	Inleiding	51
4.3	Motieven om niet in hoger beroep te gaan	54
4.4	Determinanten van wel of niet in hoger beroep gaan	55
4.5	Samenvatting	59
5	Waardering van hoger beroep, straf en civiel	60
5.1	Inleiding	60
5.2	Waardering van hoger beroep	60
5.3	Determinanten van de algemene waardering van hoger beroep	66
5.4	Samenvatting	68
Deel C	Bevindingen bestuursrecht	71
6	Onderzoeksverantwoording bestuursrecht	72
6.1	Dataverzameling en respons	72
6.2	Kenmerken respondenten	81
7	De keuze voor hoger beroep bestuursrecht	87
7.1	Inleiding	87
7.2	Motieven om in hoger beroep te gaan	87
7.3	Motieven om niet in hoger beroep te gaan	92
7.4	Determinanten van wel of niet in hoger beroep gaan	95
7.5	Samenvatting	97
8	De waardering van het hoger beroep	98
8.1	Inleiding	98
8.2	Waardering van hoger beroep	98
8.3	Samenvatting	110
Literatuur		112

Bijlagen

Bijlage 1	Motieven per civiel rechtsgebied	115
Bijlage 2	Multiple (logistische) regressieanalyse	117
Bijlage 3	Verantwoording analyses waarderingsfiguren 5.1 tot en met 5.4	120
Bijlage 4	Determinanten van hoger beroep straf en civiel	135
Bijlage 5	Tabellen bij hoofdstuk 7	137
Bijlage 6	Tabellen bij hoofdstuk 8	143
Over de auteurs		178

Samenvatting en conclusies

0.1 Inleiding

De discussie over een effectieve en efficiënte inrichting van de rechtspraak richt zich onder meer op het hoger beroep. De vraag die daarbij rijst, is in hoeverre de procedure van hoger beroep beantwoordt aan haar doelstellingen. Empirische gegevens daarover zijn schaars. Dit onderzoek beoogt die leemte deels te vullen. Het richt zich op de keuze van rechtzoekenden om wel of geen hoger beroep in te stellen en op hun waardering van de procedure van hoger beroep. Anders gezegd: waarom gaan rechtzoekenden in hoger beroep, wat verwachten ze van de appelprocedure, welke ervaringen doen zij daar op en hoe waarderen zij deze procedure uiteindelijk? Dit hoofdstuk bevat een samenvatting van de bevindingen van dit onderzoek. Daarnaast wordt ingegaan op de implicaties van de bevindingen voor de praktijk van de rechtspleging. De opzet van het onderzoek is aan de orde in paragraaf 0.2. De bevindingen komen in paragraaf 0.3 aan bod. In paragraaf 0.4 zetten we de bevindingen af tegen een aantal veronderstellingen over determi-

nanten van hoger beroep. In paragraaf 0.5 gaan we in op de implicaties van de resultaten van het onderzoek voor de praktijk.

0.2 Vraagstelling en onderzoeksopzet

0.2.1 Vraagstelling

Centraal in het onderzoek stonden de volgende twee onderzoeksvragen:

1. Wat zijn de belangrijkste determinanten van de beslissing van rechtzoekenden om al dan niet in hoger beroep te gaan? Daarbij dienen zowel potentiële determinanten in de instrumentele sfeer (een verwachte/te verwachten gunstiger uitslag in hoger beroep en/of de wens tot uitstel) als in de procedurele sfeer (informatieve/procedurele/distributieve rechtvaardigheid) aan de orde te komen.
2. Hoe waarderen appellanten de hogerberoepsprocedure en in hoeverre sluit deze waardering aan op de determinanten van de onder de eerste onderzoeksvraag genoemde beslissing?

0.2.2 Mogelijke determinanten van de keuze voor en de waardering van hoger beroep

Een eerste stap ter beantwoording van de onderzoeksvragen was het in kaart brengen van mogelijke determinanten van de keuze voor hoger beroep en van de tevredenheid over de procedure van hoger beroep. Dit hebben we gedaan op basis van inzichten uit de literatuur en aan de hand van een analyse van kenmerken van rechterlijke procedures.

Determinanten van de keuze voor hoger beroep

Bij de keuze van rechtzoekenden om al dan niet hoger beroep in te stellen, kan onderscheid worden gemaakt tussen de volgende drie groepen determinanten:

- *Rationele, kosten-batenoverwegingen.* Het betreft de afweging van de geschatte kosten (tijd en geld, *opportunity costs*, immateriële kosten) en baten (kans op succes, belang) van het instellen van hoger beroep.
- *Rechtvaardigheidsoverwegingen.* Dit betreft de waardering van de rechtvaardigheid van de (uitkomst van de) procedure. Onderscheid kan worden gemaakt tussen distributieve en procedurele rechtvaardigheid. Bij beide begrippen gaat het om percepties van individuen. Bij distributieve rechtvaardigheid gaat het om de vraag of men de uitkomst van de procedure rechtvaardig vindt, bij procedurele rechtvaardigheid om de vraag of men het

verloop van de procedure rechtvaardig vindt.

- *Instrumentele overwegingen.* Dit betreft de consequenties, los van de uitkomst, van het feit dat een procedure bij de appelrechter wordt geïnitieerd, voor het bereiken van de doeleinden van de rechtzoekende. Te denken valt aan kosten en rechtsonzekerheid bij de andere partij en aan uitstel.

Van belang zijn daarnaast kenmerken van de civiele, straf- en bestuursrechtelijke procedure omdat die – via de band van de drie hiervoor genoemde determinanten – van invloed kunnen zijn op de keuze voor hoger beroep. Te denken valt aan verschillen tussen de procedures op het punt van procesrisico en kosten.

- *Procesrisico.* Tussen civielrechtelijke, strafrechtelijke en bestuursrechtelijke procedures bestaan grote verschillen op het punt van procesrisico's. In bestuursrechtelijke procedures is het procesrisico gering. Als regel kan een rechtzoekende er door het instellen van hoger beroep niet op achteruitgaan. Dat is alleen anders als in reactie op het hoger beroep (een van) de andere partij(en) incidenteel hoger beroep instelt. In het strafrecht kan een rechtzoekende die hoger beroep instelt er wel op achteruitgaan. De appelrechter kan immers een hogere straf opleggen. De rechtzoekende kan echter wel, op basis van het verschil tussen de eis van de officier van justitie in beroep en het vonnis van de rechtbank, een inschatting maken van zijn proces-

risico in hoger beroep. In de praktijk blijkt de straf in hoger beroep ook overwegend lager uit te vallen dan in eerste aanleg.¹ In civiele procedures is met name de mogelijkheid van incidenteel appel van betekenis. Stelt de andere partij in reactie op het hoger beroep van de rechtzoekende incidenteel hoger beroep in, dan ligt het processuele speelveld helemaal open en kan de zaak in hoger beroep alle kanten op. Zowel winst als verlies is mogelijk.

- **Kosten.** Ook op het punt van de kosten zijn er grote verschillen tussen civielrechtelijke, strafrechtelijke en bestuursrechtelijke procedures. Rechtzoekenden in het strafrecht kunnen appelleren zonder kosten te maken: er is geen verplichte procesvertegenwoordiging en er wordt geen griffierecht geheven. Bij bestuursrechtelijke procedures is evenmin sprake van verplichte procesvertegenwoordiging, maar voor het hoger beroep geldt wel een griffierecht. Civiele procedures kennen een relatief hoog griffierecht, terwijl bovendien sprake is van verplichte procesvertegenwoordiging. Procesrisico en kosten komen in civiele procedures samen als het hoger beroep zonder resultaat blijft. De verliezende partij wordt, uitzonderingen daargelaten, veroordeeld in de kosten van de tegenpartij.

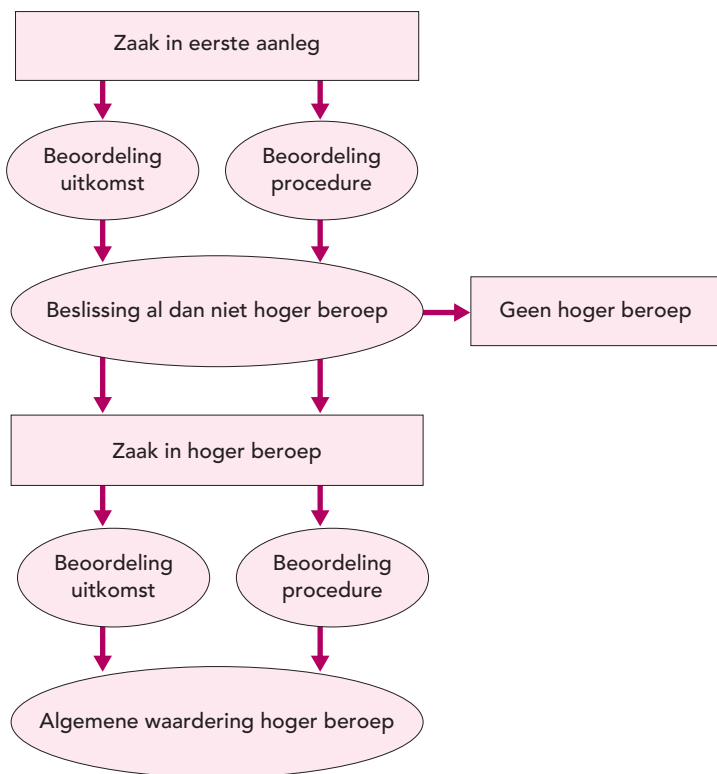
Determinanten van de waardering van het hoger beroep

Voor de determinanten van de tevredenheid over de procedure van hoger beroep geldt het volgende. Factoren die een rol hebben gespeeld bij de beslissing te appelleren kunnen worden geacht van invloed te zijn op de tevredenheid van appellanten over de gang van zaken tijdens de appelprocedure en over de uitkomst daarvan. Daarnaast is te verwachten dat dezelfde factoren die de tevredenheid van de rechtzoekenden met de procedure in eerste aanleg en de keuze voor hoger beroep bepalen, ook de tevredenheid met de procedure in hoger beroep bepalen.

0.2.3 Onderzoeksopzet

Het onderzoek ter beantwoording van de beide onderzoeksvragen was erop gericht in kaart te brengen welke factoren van invloed zijn op de beslissing al dan niet hoger beroep in te stellen en op de tevredenheid over de procedure van hoger beroep. Op grond van de hiervoor besproken theoretische inzichten onderscheiden we factoren die te maken hebben met de waardering van de procedure van (hoger) beroep en factoren die zien op de waardering van de uitkomst van het (hoger) beroep. De opzet van het onderzoek kan als volgt schematisch in beeld gebracht worden.

1. Frank van Tulder & Bart Diephuis, *Afgewogen straffen. Analyse en verbetering van de Databank Consistente Straftoemeting*. Den Haag: Raad voor de rechtspraak, Research Memorandum 2007/4, <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/2007-RM-afgewogen-straffen.pdf>.

Het schema is gebaseerd op de aanname dat de beslissing om al dan niet te appelleren wordt bepaald door de beoordeling van de procedure en de uitkomst, en dat hetzelfde geldt voor de waardering van het hoger beroep. Om te achterhalen in hoeverre deze categorieën van mogelijke determinanten van betekenis zijn voor de keuze om wel of niet te appelleren en voor de waardering van de appelprocedure, is onderzoek onder rechtzoekenden verricht.

0.2.4 Gegevensverzameling

Ter beantwoording van de onderzoeksvragen is onderzoek gedaan in drie verschillende rechtsgebieden: civiel recht, strafrecht en bestuursrecht. Hoewel er noodgedwongen enige verschillen zijn tussen de onderzoeken op de drie verschillende rechtsgebieden, stemmen de onderzoeken en de uitkomsten voldoende overeen om een

aantal gemeenschappelijke conclusies te kunnen trekken.

Gegevensverzameling onderzoek civiele en strafrechtelijke zaken

In het onderzoek naar het hoger beroep in civiele zaken en strafzaken zijn rechtzoekenden deels mondeling en deels telefonisch geënquêteerd. De mondelinge enquêtes werden gehouden bij de Rechtbank Amsterdam en bij het Gerechtshof Amsterdam.² Per rechtsgebied zijn zaken geselecteerd met behulp van administratieve gegevens van de gerechten. Advocaten van geselecteerde zaken zijn op de hoogte gesteld van het onderzoek. We hebben hun gevraagd om hun cliënt in te lichten en de mogelijkheid te bieden af te zien van deelname aan het onderzoek. Vervolgens zijn de advocaten en/of hun cliënten bij de rechtbank en het hof aangesproken door de onderzoekers.

Respondenten zijn op twee momenten geïnterviewd. Het eerste – mondelinge – interview vond plaats bij het gerecht en is deels voor en deels na de zitting afgenomen. Het tweede interview werd telefonisch afgenomen kort nadat de uitspraak van de rechtbank of het hof bekend was. In totaal zijn in de eerste

ronde 343 interviews afgenomen,³ in de tweede ronde 222.⁴

Gegevensverzameling onderzoek bestuursrechtelijke zaken

Het onderzoek naar het hoger beroep in bestuursrechtelijke zaken bestond uit twee onderdelen. Het eerste betrof 323 interviews bij de rechtbanken Amsterdam, Den Haag, Overijssel en Zeeland-West-Brabant, deels telefonisch, deels via een webenquête, met personen die een procedure bij de rechtbank hadden doorlopen. Deze groep is geïnterviewd over hun ervaringen bij de rechtbank, over hun overwegingen om al dan niet te appelleren en over hun verwachtingen met betrekking tot de procedure van hoger beroep.⁵ Daarnaast zijn 188 interviews afgenomen met personen die een appelprocedure bij de Afdeling bestuursrechtspaak van de Raad van State (in een omgevingsrechtelijke zaak), de Centrale Raad van Beroep (in een bijstandszaak) of het Gerechtshof 's-Hertogenbosch of het Gerechtshof Den Haag (in een lokale of een rijksbelastingzaak) hadden doorlopen. Aan deze groep zijn voornamelijk vragen gesteld over hun ervaringen in de procedure bij de hogerberoepsinstantie.

2. Het was aanvankelijk de bedoeling het onderzoek bij meerdere gerechten uit te voeren. Om financiële en logistieke redenen is de gegevensverzameling beperkt tot een gerecht.
3. 95 bij de rechtbank civiel, 94 bij de rechtbank straf, 77 bij het hof civiel en 77 bij het hof straf.
4. 48 in civiele zaken die bij de rechtbank speelden, 81 in strafzaken die bij de rechtbank speelden, 43 in civiele zaken die bij het hof speelden en 50 in strafzaken die bij het hof speelden.
5. Van de groep van 323 respondenten is voornamelijk gebruikgemaakt van die respondenten die deels of geheel door de rechtbank in het ongelijk waren gesteld. Het betrof 241 respondenten.

0.3 Onderzoekresultaten

0.3.1 Motieven om wel of niet in hoger beroep te gaan

De vraag naar determinanten van de keuze om wel of geen hoger beroep in te stellen, is op twee manieren beantwoord. In de eerste plaats is rechtzoekenden gevraagd naar de motieven voor hun keuze. In de tweede plaats is gekeken naar de statistische samenhang tussen verschillende mogelijke factoren die van invloed kunnen zijn op de keuze om wel of niet in hoger beroep te gaan en de door de rechtzoekenden gemaakte keuze.

- *Directe bevraging.* Als rechtzoekenden wordt gevraagd naar het belangrijkste motief om in hoger beroep te gaan, blijkt dit voor de drie onderzochte rechtsgebieden de verwachting te zijn dat de appelinstantie een inhoudelijk gunstiger uitspraak zal doen dan de rechtbank. Hierbij speelt de ernst van de gevolgen van de uitspraak in eerste aanleg tevens een grote rol. Er blijken echter ook aanzienlijke verschillen tussen de drie rechtsgebieden. Bij *straf* is de verwachte kans op succes in hoger beroep het overheersende motief om in hoger beroep te gaan. Bij *civiel* zijn de motieven diverser. Het valt met name op dat bij civiel de door de rechtzoekende gepercipieerde kwaliteit van de rechter van de rechtbank en van diens vonnis belangrijke redenen vormen voor het

instellen van hoger beroep. Beide worden bij straf aanzienlijk minder vaak genoemd als reden voor het instellen van hoger beroep. Ook bij *bestuur* is – net als bij straf – de verwachting een gunstiger uitspraak te krijgen het dominante motief om hoger beroep in te stellen.

- *Statistische samenhang.* Vervolgens is gezocht naar verklarende factoren voor het al dan niet instellen van hoger beroep. De keuze om in hoger beroep te gaan, blijkt voornamelijk te worden beïnvloed door twee factoren, namelijk de waardering van verschillende aspecten van de uitspraak en het belang van de zaak. In civielrechtelijke procedures blijkt – anders dan in strafrechtelijke en bestuursrechtelijke procedures – ook de tevredenheid met het rechterlijk functioneren een ‘zelfstandige’⁶ rol te spelen. Specifiek voor het strafrecht speelt de verwachte kans op succes een zelfstandige rol als voorspeller van het hoger beroep. Deze voorspeller kon, om onderzoekstechnische redenen, voor civiele procedures niet in de analyses worden betrokken. Gezien de resultaten van de directe bevraging is het aannemelijk dat de verwachte kans op succes ook bij civiel een zelfstandige rol speelt.

6. Van een zelfstandige samenhang is sprake als een gevonden samenhang tussen een afhankelijke variabele (in dit onderzoek onder meer: het al dan niet instellen van hoger beroep) en een onafhankelijke variabele (in dit onderzoek bijvoorbeeld: het belang van de zaak) in stand blijft als in een regressieanalyse wordt onderzocht wat de relatieve sterkte is van het verband tussen verschillende onafhankelijke variabelen aan de ene kant en de afhankelijke variabele aan de andere kant. Zie hierover voorts paragraaf 4.4.3.

0.3.2 Verwachtingen over en waardering van het hoger beroep

Uit de motieven om in hoger beroep te gaan, zijn verwachtingen afgeleid over de procedure bij de appelinstantie. Rechtzoekenden verwachten een gunstiger uitspraak (meer gelijk of minder straf), een betere uitspraak en – uitsluitend voor civiel – een betere rechter.

- *Een gunstiger uitspraak.* Een minderheid van de respondenten in dit onderzoek is als gevolg van het hoger beroep beter af: ze krijgen meer gelijk (civiel of bestuur) of minder straf (strafrecht) in hoger beroep dan in eerste aanleg. Tussen de drie rechtsgebieden bestaan aanzienlijke verschillen. Bij straf krijgt bijna de helft van de respondenten in hoger beroep een gunstiger uitspraak, bij civiel en bestuur een kwart. Het aandeel dat erop achteruitgaat, ligt voor civiel en straf nagenoeg gelijk: 1 op de 6. Bij bestuursrechtelijke appellen is geen sprake van achteruitgang. In dit opzicht voldoet het appel in strafzaken meer aan de verwachtingen dan in civiele zaken. Bedacht moet worden dat dit weliswaar voor de onderzochte groep rechtzoekenden geldt, maar dat deze bevindingen niet zonder meer veralgemeend kunnen worden. Immers, bij de respondenten in het onderzoek gaat het overwegend om appellanten. De andere partij, die minder goed in het onderzoek is vertegenwoordigd, kan andere ervaringen hebben.
- *Een betere uitspraak.* Uit de analyses blijkt dat respondenten bij civiel en straf voor een deel van de items die met de uitspraak te maken hebben positiever zijn over de uitkomst van de procedure in hoger beroep dan over hun zaak in eerste aanleg. Het geldt voor 'de mate waarin u heeft gekregen waar u recht op hebt', de snelheid waarmee tot het vonnis gekomen is, het gebruik van de juiste informatie en 'de mate waarin rekening is gehouden met uw situatie'. Maar het geldt juist niet voor de begrijpelijkheid van de uitspraak en voor de motivering. Ook bij de respondenten in bestuursrechtelijke zaken is het beeld genuanceerd. Op de meeste aspecten is men iets positiever over de rechtbank dan over de appelinstantie. De verschillen zijn klein, en op een uitzondering na – de snelheid waarmee de uitspraak er is – niet significant. In dit opzicht voldoet het appel dus ten dele aan de verwachtingen.
- *Een betere rechter.* Voor alle items die te maken hebben met het rechterlijk functioneren blijkt dat noch voor respondenten in civiele procedures, noch voor respondenten in strafrechtelijke procedures, noch voor respondenten in bestuursrechtelijke procedures sprake is van significante verschillen in waardering tussen de procedure bij de rechtbank en die bij de appelinstantie. De verwachting een betere rechter te zullen treffen, wordt derhalve niet bewaarheid.

- *Determinanten van de algemene waardering.* Ten slotte is gekeken hoe de waardering van de verschillende aspecten van de procedure van hoger beroep samenhangt met de algemene waardering van die procedure. Ongeveer de helft van de respondenten toont zich (zeer) tevreden. De algemene waardering ligt voor straf hoger dan voor civiel en bestuur. Bij straf is 69 procent (zeer) tevreden, bij civiel 46 procent, bij bestuur 41 procent. De waardering van aspecten van de uitspraak blijkt de belangrijkste determinant voor deze algemene waardering te vormen. Er zijn sterke aanwijzingen dat de verschillen tussen de drie rechtsgebieden ten minste deels worden verklaard door de uitkomst van de procedure. Verliezers zijn negatiever dan winnaars. Onder de respondenten bevonden zich bij straf relatief meer winnaars dan bij civiel en bestuur.

0.4 Waardering theorie in het licht van de onderzoeksresultaten

0.4.1 Inleiding

In deze paragraaf spiegelen we de resultaten van het onderzoek – zoals in de paragraaf hiervoor samengevat – aan een aantal in paragraaf 0.2.2 weergegeven determinanten van de keuze van rechtzoekenden om al dan niet hoger beroep in te stellen en aan de tevredenheid over de appelprocedure van rechtzoekenden die hoger beroep hebben ingesteld.

In het vervolg van deze paragraaf gaan we voor de verschillende determinanten na hoe bepalend die zijn voor de keuze van rechtzoekenden voor hoger beroep en voor hun tevredenheid over de appelprocedure. We kijken daarbij uiteraard ook naar de verschillen tussen de drie rechtsgebieden. We bespreken eerst de determinanten voor het instellen van hoger beroep (paragraaf 0.4.2), daarna de tevredenheid van rechtzoekenden over de procedure van hoger beroep (paragraaf 0.4.3).

0.4.2 Determinanten van het instellen van hoger beroep

Hoe bepalend zijn rationele kosten-batenafwegingen ten opzichte van rechtvaardigheidsoverwegingen bij de keuze van rechtzoekenden om wel of geen hoger beroep in te stellen?

Rationele kosten-batenoverwegingen

Wordt gekeken naar de mogelijke kosten en baten van het instellen of het afzien van hoger beroep voor de rechtzoekende, dan blijken kosten-batenoverwegingen bij alle drie rechtsgebieden een rol te spelen, zij het op verschillende wijze.

- *Baten.* Bij de baten verdient allereerst vermelding dat de kans op succes in alle drie de rechtsgebieden een belangrijke reden is om *wel* in hoger beroep te gaan. Wordt echter gekeken hoe vaak rechtzoekenden de kans op succes noemen als reden om te appelleren, in vergelijking met andere mogelijke redenen voor het

instellen van hoger beroep, dan is sprake van een duidelijk verschil tussen civiel enerzijds en straf en bestuur anderzijds. Voor rechtzoekenden in straf- en bestuursrechtelijke procedures is de kans op succes de dominante reden om in hoger beroep te gaan, terwijl rechtzoekenden in civiele procedures daarnaast relatief vaak noemen dat de keuze voor hoger beroep is ingegeven door het feit dat de rechtbankuitspraak grote gevolgen voor hen heeft en dat zij al veel in de zaak hebben geïnvesteerd.

Veruit de belangrijkste reden voor rechtzoekenden in strafprocedures om *niet* in hoger beroep te gaan, is dat zij vrezen dat de appelrechter een minder gunstige uitspraak doet. Die vrees is voor rechtzoekenden in civiele procedures maar in beperkte mate reden om niet te appelleren. Voor bestuursrechtelijke procedures geldt dat niet zozeer de kans op een ongunstige uitspraak als wel de laag ingeschatte kans op een gunstiger uitkomst van de appelprocedure een belangrijke reden is om van hoger beroep af te zien.

- **Kosten.** Bij de kosten is opnieuw het verschil tussen rechtzoekenden in civiel enerzijds en in straf en bestuur anderzijds opvallend. Voor rechtzoekenden in civiele zaken zijn stress, de duur van de procedure en (geldelijke) kosten belangrijke redenen om af te zien van hoger beroep. Bij straf- en bestuursrechtelijke procedures speelt dit een veel minder belangrijke rol. Het verschil in kosten in geld betreft niet

alleen het relatief hoge griffierecht en de kosten van rechtsbijstand (verplichte procesvertegenwoordiging) in de civiele procedure, maar ook de kosten die zich voordoen als men daar de procedure verliest (proceskostenveroordeling). Opvallend is dat stress, kosten en de duur van de procedure voor rechtzoekenden in civiele procedures zowel reden zijn om van hoger beroep af te zien, als ook om juist door te procederen ('ik heb al veel geïnvesteerd').

Al met al is de afweging van kosten en baten voor de beslissing om wel of niet hoger beroep in te stellen verschillend voor de drie procedures. Duidelijk is dat voor rechtzoekenden in de civiele procedure meer verschillende elementen bij de kosten-batenafweging een rol spelen dan voor rechtzoekenden in straf- en bestuursrechtelijke procedures.

Rechtvaardigheidsoverwegingen

Bij rechtvaardigheidsoverwegingen kan worden onderscheiden tussen overwegingen die verband houden met de ervaren procedurele rechtvaardigheid en overwegingen die verband houden met de ervaren distributieve rechtvaardigheid.

- ***Procedurele rechtvaardigheid.*** Overwegingen om te appelleren op het gebied van procedurele rechtvaardigheid zijn in civiel duidelijk van meer betekenis dan in straf en bestuur. Rechtzoekenden in civiele procedures noemen relatief vaak als reden om hoger beroep in te stellen dat ze een betere rechter verwachten en dat ze de

mogelijkheid hebben om met betere argumenten te komen. Rechtzoekenden in bestuursrechtelijke en strafrechtelijke procedures noemen deze argumenten beduidend minder vaak. Wordt gekeken naar de tevredenheid over het *rechterlijk functioneren* (een indicator voor de door rechtzoekenden ervaren procedurele rechtvaardigheid), dan is een bevestiging te zien van deze verschillen. Het rechterlijk functioneren is in civiele zaken wel een 'zelfstandige' factor ter verklaring van de beslissing om wel of juist niet te appelleren, maar niet in straf- en bestuursrechtelijke zaken.

- *Distributieve rechtvaardigheid*. Kijken we vervolgens naar de distributieve rechtvaardigheid, dan blijkt het belang daarvan duidelijk uit de resultaten van de regressieanalyse. Die laten zien dat de tevredenheid over de verschillende aspecten van de *uitspraak* (een indicator voor de door rechtzoekenden ervaren distributieve rechtvaardigheid) voor alle drie de categorieën procedures een 'zelfstandige factor' is ter verklaring van de beslissing om al dan niet te appelleren.

De betekenis van de ervaren procedurele en distributieve rechtvaardigheid is verschillend. Procedurele rechtvaardigheidsoverwegingen spelen met name bij civiele procedures een rol van betekenis bij de beslissing om al dan niet te appelleren, de ervaren distributieve rechtvaardigheid is voor alle drie procedures een factor die van invloed is

op de beslissing om wel of geen hoger beroep in te stellen.

Conclusie

Worden de verschillen tussen de drie rechtsgebieden zo scherp mogelijk verwoord, dan kan het volgende worden geconcludeerd. Voor rechtzoekenden in het bestuursrecht is de afweging over het al dan niet instellen van hoger beroep het eenvoudigst: de inschatting van de kans op succes is veruit de meest dominante factor.

Voor rechtzoekenden in het strafrecht is de afweging iets ingewikkelder. Behalve de kans op een gunstige uitspraak is ook de kans dat hoger beroep resulteert in een ongunstige uitspraak een factor van betekenis. Beide kosten-batenaspecten zijn dominant in de afweging om wel of niet te appelleren.

Voor partijen in civiele procedures liggen de zaken duidelijk het meest gecompliceerd. De kosten-batenafweging is ingewikkelder (overwegingen over de te verwachten duur van de procedure, stress en de reeds geleverde en nog te verwachten inspanningen zijn alle van invloed op de beslissing) en daarnaast spelen bij de afweging ook rechtvaardigheidsoverwegingen een belangrijke rol. Procederen in het civiele recht is, blijkens de overwegingen van rechtzoekenden bij de keuze al dan niet hoger beroep in te stellen, een in meerdere opzichten kostbaar gebeuren met een tamelijk onvoorspelbare uitkomst.

Worden de kosten-batenoverwegingen en de rechtvaardigheidsoverwegingen tegenover elkaar geplaatst, dan valt op dat beide cate-

gorieën overwegingen van betekenis zijn voor de beslissing om wel of niet te appelleren. Geen van de beide categorieën overwegingen domineert ten opzichte van de andere.

0.4.3 Determinanten van de waardering van de appelprocedure

Wordt gekeken naar de tevredenheid van rechtzoekenden in civiele, strafrechtelijke en bestuursrechtelijke appelprocedures, dan blijkt de uitkomst van de procedure de belangrijkste verklarende factor voor hun tevredenheid. Winnaars zijn in alle opzichten tevredener over de procedure van hoger beroep dan verliezers. Is de uitkomst daarmee de allesbepalende factor?

Eerder hebben we geconstateerd dat in strafrechtelijke (en in iets mindere mate in civiele en bestuursrechtelijke procedures) de belangrijkste reden om te appelleren is: een gunstiger uitspraak. Tevens hebben we gezien dat in civielrechtelijke procedures daarnaast de verwachting dat een betere rechter die serieuzer naar het geschil kijkt de zaak zal behandelen een factor van betekenis is bij de beslissing te appelleren.

Dat geeft aanleiding te veronderstellen dat – in de wetenschap dat lang niet elk hoger beroep tot een voor de appellandant gunstige uitkomst leidt – de waardering van civiele appelprocedures, meer dan die van straf- en bestuursrechtelijke appelprocedures, wordt bepaald door het oordeel over het functioneren van de rechter. Die veronderstelling wordt niet bewaarheid. Weliswaar geldt voor alle

drie rechtsgebieden dat de waardering van de appelprocedure als geheel mede wordt bepaald door de uitkomst en door de waardering van verschillende aspecten van de uitspraak. Echter, de waardering van het rechterlijk functioneren is noch bij straf, noch bij civiel ‘zelfstandig’ van betekenis voor de algehele waardering van de appelprocedure. Dit in tegenstelling tot bestuursrechtelijke zaken waar – anders dan de motieven voor hoger beroep deden verwachten – wel sprake is van een zelfstandige invloed van de waardering van het rechterlijk functioneren op de algehele waardering van de appelprocedure. We kunnen concluderen dat de uitkomst van het hoger beroep en, met uitzondering van de bestuursrechtelijke appelprocedure, de waardering van verschillende aspecten van de uitspraak de allesbepalende factoren zijn ter verklaring van de tevredenheid over de appelprocedure.

0.5 Implicaties onderzoeksresultaten voor de praktijk van de rechtspleging

Bezien vanuit het systeem van rechtspraak is er slechts reden voor het instellen van hoger beroep bij gereede twijfel over de juistheid van de uitspraak van de rechtbank; derhalve alleen als er een behoorlijke kans is dat de appelinstantie tot een ander oordeel komt dan de rechtbank. En idealiter leidt de behandeling in hoger beroep tot een grotere tevredenheid van rechtzoekenden dan na behandeling in eerste aanleg het geval was.

Uit dit onderzoek blijkt dat de werkelijkheid anders is. Wat betreft de tevredenheid van rechtzoekenden over de appelprocedure geldt dat die weliswaar niet noemenswaardig afwijkt van de tevredenheid over de procedure bij de rechtbank, maar in zeer sterke mate wordt bepaald door de uitkomst ervan. Wat betreft de keuze voor hoger beroep geldt dat bij de beslissing om wel of geen hoger beroep in te stellen zeer diverse overwegingen van rechtzoekenden een rol spelen. Die overwegingen verschillen bovendien voor de drie verschillende procedures van hoger beroep (civiel, straf en bestuur). Aanmerkelijk is dat deels sprake is van een overbenutting van de procedure van hoger beroep (in bestuursrechtelijke procedures), deels van verkeerde benutting (in civielrechtelijke procedures). Voor het bestuursrecht is het beeld dat – met name vanwege de toegankelijkheid van de appelprocedure en de nogal eens als onduidelijk ervaren rechtbankuitspraak – veelvuldig zonder resultaat wordt geappelleerd. Voor civiele zaken is het beeld dat kosten, stress en de duur van de appelprocedure aan de ene kant en de als gebrekkig ervaren motivering van de rechtbankuitspraak aan de andere kant eraan bijdragen dat het zowel voorkomt dat in kansloze zaken wordt geappelleerd als dat in kansrijke zaken van hoger beroep wordt afgezien. In vergelijking met de andere twee rechtsgebieden lijkt in het strafrecht de keuze voor het instellen of afzien van hoger beroep nog het meest in de buurt te komen van het hiervoor geschetste ideaal.

Wat zouden die uitkomsten moeten betekenen voor de ambities van bestuurders en rechters? Wat betreft de waardering van de procedure van hoger beroep lijkt bescheidenheid geboden. Het gegeven dat de uitkomst van die procedure de meest bepalende factor voor de tevredenheid van rechtzoekenden is, zorgt ervoor dat de mogelijkheden om de waardering van de appelprocedure te vergroten per definitie beperkt zijn – wat uiteraard niet af hoeft te doen aan het streven om, waar mogelijk, verbeteringen in de drie procedures door te voeren.

Wat betreft de keuze om wel of geen hoger beroep in te stellen, geldt het volgende. Gezien de bevindingen van dit onderzoek en in het licht van wat we daarover in gesprekken met deskundigen uit de praktijk hebben gehoord,⁷ is met name voor civiele en bestuursrechtelijke procedures de vraag aan de orde of veranderingen in die procedures zouden kunnen bijdragen aan het oplossen van het probleem van de over- en/of overbenutting van het rechtsmiddel van hoger beroep.

Bij het zoeken van een antwoord op die vraag is van belang te onderkennen dat lang niet alle kenmerken van de procedure die volgens dit onderzoek een verband hebben met de keuze om wel of juist geen hoger beroep in te stellen, te beïnvloeden zijn. Zo is inherent aan het systeem van het hoger beroep in het civiele recht en het bestuursrecht dat wie in appel gaat om zijn rechtspositie te verbeteren, door het incidentele appel van de andere partij aan het eind van de procedure slechter

7. Behalve van de discussies met leden van de begeleidingscommissie hebben we in de afrondende fase van het onderzoek zeer geprofiteerd van gesprekken met mr.dr. R.H. de Bock (Gerechtshof Amsterdam), mr. C.C.W. Lange (Centrale Raad van Beroep) en prof.mr. F. Vellinga-Schootstra (Rijksuniversiteit Groningen en Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden).

af kan zijn. Daarnaast zijn de mogelijkheden van de rechter om zaken zodanig te behandelen en zijn beslissing zodanig te motiveren dat partijen een goede inschatting kunnen maken van hun kansen in hoger beroep, aan beperkingen onderhevig.

Er is dan ook reden voorzichtig te zijn met het doen van suggesties voor het wijzigen van de verschillende procedures. Desondanks zijn de resultaten van dit onderzoek, mede bezien in het licht van discussies over de toegang tot het recht in het algemeen en de toegang tot de procedure van hoger beroep in het bijzonder,⁸ voor ons op één punt aanleiding te pleiten voor het in overweging nemen van een wijziging in de rechterlijke procedure. Het betreft de procedure van het civielrechtelijke (hoger) beroep.

Het in de literatuur geformuleerde ideaal van een goedkope en rechtvaardige procedure⁹ wordt, afgaande op de overwegingen die een rol spelen bij de beslissing van rechtzoekenden in civiele procedures om wel of juist niet te appelleren tegen een vonnis van de rechtbank, lang niet altijd gerealiseerd. Veel rechtzoekenden ervaren de civiele procedure als belastend. Tijd, kosten en stress zijn factoren die eraan bijdragen dat wordt afgezien van hoger beroep. Aangenomen kan worden dat die drie factoren met elkaar samenhangen. Zo zal de ervaren stress mede worden veroorzaakt door de verwachte tijdsduur van de

procedure en de kosten die eraan zijn verbonden. Wat betreft de tijdsduur staan ambitieuze plannen op stapel die ervoor moeten zorgen dat de lengte van civiele procedures substantieel wordt bekort.¹⁰ Kosten zijn vooral gelegen in de kosten van rechtsbijstand. In de Agenda voor de appelrechtspraak 2020 zijn voorstellen gedaan die ertoe kunnen leiden dat de appelprocedure voor rechtzoekenden minder belastend is. Genoemd kunnen worden: de keuze die partijen zouden kunnen maken tussen een beperkt of een volledig hoger beroep, gedifferentieerde zaaksbehandeling en aanpassing van het bewijsrecht. Ook al zou realisering van dit soort ideeën de stap naar hoger beroep in civiele procedures vergemakkelijken, ze kunnen slechts in geringe mate afdoen aan de grootste kostenpost: de kosten van de verplichte bijstand door een advocaat.

Uitzonderingen daargelaten zijn partijen in civiele procedures, anders dan in straf- en bestuursrechtelijke procedures, verplicht zich door een advocaat te laten bijstaan. Kwalitatief goede, professionele rechtsbijstand kan er weliswaar aan bijdragen dat een partij in een civiele procedure zijn zaak zo goed mogelijk kan bepleiten, maar de kosten daarvan kunnen voor rechtzoekenden die niet in aanmerking komen voor een toevoeging of geen rechtsbijstandsverzekering hebben, reden zijn af te zien van hoger beroep. Dat roept de

8. Respectievelijk: Alex Brenninkmeijer e.a., 'Zes Suggesties voor Verbetering van de Toegang tot Recht', *NJB* 2015/27, 1322, p. 1816-1820, en: A. Hol & J. Verburg (red.), *Innoverende hoven. Agenda voor de appelrechtspraak*, Den Haag: BJU 2014.
9. J.M. Barendrecht, 'Ontwerpen van civiele procedures: wat werkt?', in: W.H. van Boom, I. Giesen & A.J. Verheij, *Capita Civilologie: Handboek empirie en privaatrecht*, p. 985-1016.
10. *Agenda voor de rechtspraak 2015-2018*, Den Haag: Raad voor de rechtspraak 2014. Zie voorts: Herman Bolt & Julia Mendlik, 'Kwaliteit van rechtspraak. De K van KEI', *NJB* 2015/31, 1592, p. 2168-2175.

vraag op of niet ook in civiele appelprocedures aan de rechtzoekende zelf de keuze zou moeten worden gelaten of en zo ja, hoe hij zich in de procedure bij de civiele rechter laat vertegenwoordigen. Er is alle reden te bezien in hoeverre voor de volle breedte van het civielrechtelijke hoger beroep moet worden vastgehouden aan de verplichte vertegenwoordiging van partijen door een advocaat, en tevens om te bezien of het aantal geschillen bij de rechtbank waarvoor de eis van bijstand door een advocaat niet wordt gesteld, kan worden uitgebreid. Het (deels) loslaten van die eis zou eraan kunnen bijdragen dat in civiele zaken waarin een hoger beroep kansrijk is, de kosten minder vaak dan nu het geval is reden vormen om daarvan af te zien.

Deel A

Inleiding en achtergronden,
determinanten en
operationalisatie

Inleiding en onderzoeksvragen

1.1 Inleiding

Een van de aspecten waar de discussie over een efficiënte en effectieve inrichting van de rechtspraak zich op richt, betreft het hoger beroep. Daarbij rijst de vraag in hoeverre het systeem van hoger beroep de doelen bereikt waarvoor het in het leven is geroepen. Die doelen zijn onder meer: de mogelijkheid tot herstel van fouten, controle van de rechtbankuitspraak, waarborgen van de kwaliteit van de rechtspraak en bewaking van de rechtseenheid. Is er aanleiding veranderingen aan te brengen in de wijze waarop het hoger beroep is georganiseerd gelet op de mate waarin de doelen worden bereikt?

Opvallend bij de discussie over denkbare beleidsmaatregelen op het gebied van hoger beroep is het gebrek aan empirisch onderzoek. Er is, voor zover ons bekend, in Nederland geen systematisch onderzoek gedaan naar de vraag op grond van welke overwegingen rechtzoekenden beslissen wel of juist niet in hoger beroep te gaan tegen hen onwettelijke beslissingen van in eerste aanleg rechtspreekende instanties en evenmin naar de

vraag in hoeverre rechtzoekenden die hoger beroep hebben ingesteld tevreden zijn over de appelprocedure.

Om in de behoefte aan empirisch onderzoek te voorzien, heeft de Raad voor de rechtspraak (Rvdr) opdracht gegeven om onderzoek te laten doen naar motieven van procespartijen om wel of niet in hoger beroep te gaan en naar hun ervaringen met hoger beroep.

In dit rapport doen wij verslag van deze studie. Het onderzoek is uitgevoerd door Regio-plan en de Rijksuniversiteit Groningen. In deze samenwerking heeft Regio-plan het onderzoek gedaan op het terrein van het civiele recht en het strafrecht, de Rijksuniversiteit Groningen, vakgroep Staatsrecht, bestuursrecht en bestuurskunde, tekende voor het deelonderzoek op het terrein van het bestuursrecht.¹

1.2 Achtergrond van het onderzoek

Een van de uitgangspunten van het bestuurs-, civiele en strafprocesrecht is dat van rechtspraak in twee feitelijke instanties. Partijen in een procedure bij de rechter moeten in begin-

sel de mogelijkheid hebben diens oordeel in volle omvang (dat wil zeggen: zowel wat betreft de vaststelling van de feiten als wat betreft de toepassing van het recht) aan een appelinstantie voor te leggen.

De belangrijkste functie van het hoger beroep is controle van de uitspraak van de rechter in eerste aanleg en de mogelijkheid tot herstel van fouten (Snijders 2009, p. 6 e.v.). Andere functies van het hoger beroep zijn de bewaking van de rechtseenheid en het waarborgen van de kwaliteit van de rechtspraak (Hammerstein 2014, p. 68).

Of van de mogelijkheid van hoger beroep gebruik wordt gemaakt, hangt af van de keuze van de bij de procedure bij de rechter in eerste aanleg betrokken partijen. Wanneer een of meerdere partijen zich niet kunnen vinden in het oordeel van de rechter staat het deze partij(en) – uitzonderingen daargelaten – vrij daartegen bij een appelinstantie op te komen. Over de uitzonderingen kan het volgende worden gemeld.

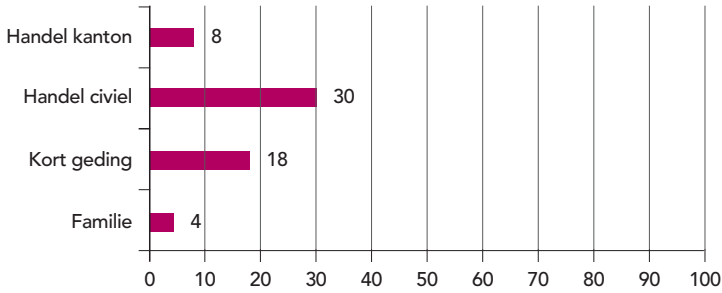
- In civiele procedures geldt een appelgrens van € 1750 (art. 332 lid 1 Rv).² Betreft het

geschil een geringer bedrag, dan is geen hoger beroep mogelijk. Niet altijd is duidelijk of het geschil onder of boven de appelgrens ligt. Omdat de Hoge Raad die in een aantal gevallen sterk heeft gerelativeerd (Snijders 2009, p. 45), bestaat soms onzekerheid over de vraag of appel mogelijk is.³

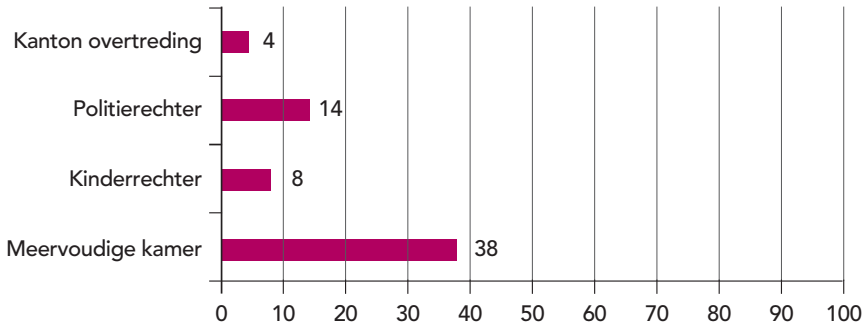
- Het strafrecht kent, net als het civiele recht, een appelgrens.⁴ Het betreft geldboetes tot een maximum van € 50 (art. 404 lid 2 sub a Sv). Daarnaast kent het strafrecht voor bepaalde zaken een verlofstelsel.⁵

De mate waarin van de mogelijkheid van appel gebruik wordt gemaakt, verschilt tussen en binnen de rechtsgebieden bestuurs-, straf- en civiel recht. In het bestuursrecht wordt relatief veel geappelleerd, in het civiele recht en het strafrecht een stuk minder vaak. Maar het beeld binnen de verschillende rechtsgebieden is niet eenduidig. De figuren 1.1 tot en met 1.3 geven de appelpercentages weer (driejaarsgemiddelden over de periode 2011-2013).⁶

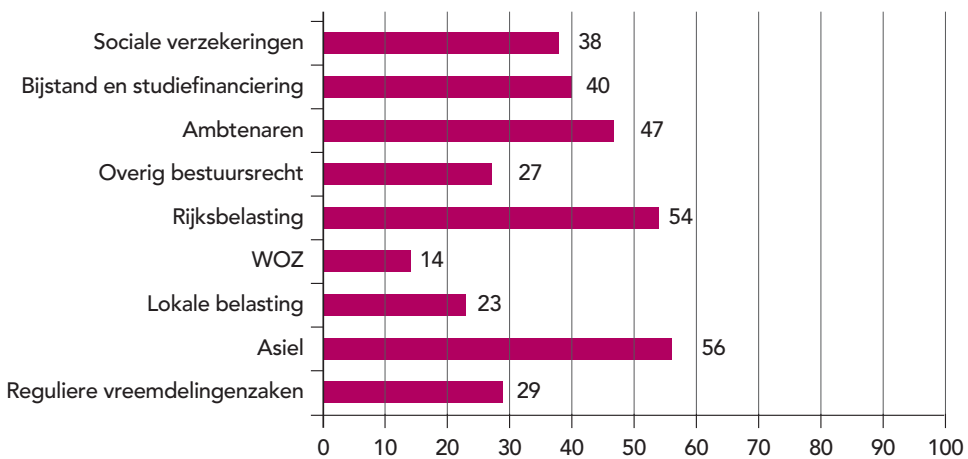
1. Daarvan is deels reeds verslag gedaan in Boekma 2015.
2. Voor zaken waar de appelgrens geldt, is het wel mogelijk in cassatie te gaan bij de Hoge Raad. Daar kunnen echter alleen rechtsvragen aan de orde komen.
3. Daarnaast geldt een aantal andere uitzonderingen op de appellabiliteit. Genoemd kunnen worden onteigeningszaken (art. 52 en 54l Onteigeningswet: geen hoger beroep, wel cassatie), zaken die de ondernemingskamer van het Gerechtshof Amsterdam in eerste aanleg behandelt (ook hier: wel cassatie mogelijk) en geschillen over de ontbinding van arbeidsovereenkomsten (zie art. 7:685 lid 11 BW; hoger beroep noch cassatie mogelijk).
4. Voor zaken waar de appelgrens geldt, is in beginsel ook cassatie uitgesloten.
5. In art. 410a lid 1 Sv is – kort gezegd – bepaald dat als hoger beroep is ingesteld tegen een vonnis waarbij geen andere straf of maatregel is opgelegd dan een geldboete tot een maximum van € 500, het ingestelde hoger beroep alleen ter terechtzitting aanhangig wordt gemaakt en wordt behandeld als dat naar het oordeel van de voorzitter in het belang van een goede rechtsbedeling is vereist.
6. Kerngetallen Raad voor de rechtspraak 2013, p. 29 e.v.

Figuur 1.1 Appelpercentages civiel recht

Figuur 1.2 Appelpercentages strafrecht

Figuur 1.3 Appelpercentages bestuursrecht

Bij strafrecht wordt tegen beslissingen van de meervoudige kamer veel vaker hoger beroep ingesteld dan tegen andere uitspraken (38% tegenover 4% tot 14%).

Bij civiel ligt het appelpercentage in handelszaken duidelijk hoger dan in andere zaken (30% tegenover 4% tot 18%). Waar voor civiele en strafzaken geldt dat het uitzondering is als het appelpercentage boven de 20 procent uitkomt, geldt voor bestuursrechtelijke zaken het omgekeerde: daar ligt alleen het appelpercentage in WOZ-zaken beneden de 20 procent, in alle andere zaken ligt het (ver) daarboven.

Een stelsel van rechtsbescherming kan geacht worden beter te functioneren naarmate partijen die bij een procedure in eerste aanleg zijn betrokken minder vaak de noodzaak zien tegen de uitspraak van de rechter in eerste aanleg hoger beroep in te stellen.

Alleen al vanwege de grote onderlinge verschillen tussen de appelpercentages in de verschillende rechtsgebieden, en vanwege de relatief hoge appelpercentages in een aantal deelgebieden van die rechtsgebieden, is het van belang inzicht te krijgen in enerzijds de motieven van bij de procedure in eerste aanleg betrokken partijen om al dan niet te appelleren en anderzijds in de ervaringen van partijen die de keuze hebben gemaakt op te komen tegen de uitspraak van de rechter in eerste aanleg.

1.3 Doelstelling en onderzoeksvragen

1.3.1 Doel

Het doel van het onderzoek is het vaststellen van determinanten van het wel of niet in hoger beroep gaan door rechtzoekenden en daarnaast om de waardering (ervaringen) van de hogerberoepsprocedure in kaart te brengen. De twee centrale onderzoeksvragen komen hier direct uit voort:

1. Wat zijn de belangrijkste determinanten van de beslissing van rechtzoekenden om al dan niet in hoger beroep te gaan? Daarbij dienen determinanten te worden betrokken die betrekking hebben op rationele overwegingen (een verwachte/te verwachten gunstiger uitslag in hoger beroep en/of de wens tot uitstel) en op rechtvaardigheidsoverwegingen (procedurele en distributieve rechtvaardigheid).
2. Hoe waarderen appellanten de hogerberoepsprocedure en in hoeverre sluit deze waardering aan op de determinanten van de onder de eerste onderzoeksvraag genoemde beslissing?

Het onderzoek moet dus informatie opleveren over de motieven die mensen hebben om in hoger beroep te gaan, hun waardering van de hogerberoepsprocedure én over de relatie tussen beide.

1.3.2 Onderzoeksvragen

Uit de centrale onderzoeksvragen zijn de volgende gedetailleerdere onderzoeksvragen afgeleid.

1. Welke motieven om *wel* in hoger beroep te gaan zijn met name belangrijk?
 - a. Wat zijn op dit punt de verschillen tussen civiel recht, strafrecht en bestuursrecht?
 - b. Indien mogelijk: welke verschillen zijn er op dit punt tussen deelgebieden van deze rechtsgebieden?
2. Welke motieven om *niet* in hoger beroep te gaan zijn met name belangrijk?
 - a. Wat zijn op dit punt de verschillen tussen civiel recht, strafrecht en bestuursrecht?
 - b. Indien mogelijk: welke verschillen zijn er op dit punt tussen deelgebieden van deze rechtsgebieden?
3. Welke factoren beïnvloeden de keuze om in hoger beroep te gaan en hoe verhouden deze zich tot elkaar? We onderscheiden rationele overwegingen (met name kosten en baten), overwegingen rond procedurele rechtvaardigheid en distributieve rechtvaardigheid en instrumentele overwegingen (baat hebben bij uitstel).
4. Hoe waarden rechtzoekenden de hogerberoepsprocedure?
 - a. Wat zijn op dit punt de verschillen tussen civiel recht, strafrecht en bestuursrecht?
 - b. Indien mogelijk: welke verschillen zijn er op dit punt tussen deelgebieden van deze rechtsgebieden?
5. Welke factoren beïnvloeden de waardering van de hogerberoepsprocedure en hoe verhouden deze zich tot elkaar? We onderscheiden als factoren de uitkomst van de hogerberoepsprocedure, de tevredenheid daarover en de tevredenheid over de procedure (met name het rechterlijk functioneren).

1.4 Leeswijzer

In dit rapport worden feitelijk twee nauw verwante onderzoeken gebundeld die allebei gaan over de motieven voor en waardering van het hoger beroep. Het ene onderzoek richt zich op het bestuursrecht, het andere onderzoek op het strafrecht en civiele recht. We onderscheiden in dit rapport vier secties. Sectie A beschrijft de algemene inleiding en de vraagstelling (hoofdstuk 1), gevolgd door een overzicht van mogelijke determinanten van de keuze voor en waardering van het hoger beroep (hoofdstuk 2). Sectie B beschrijft de bevindingen in het strafrecht en civiele recht. Hoofdstuk 3 bevat de onderzoeksverantwoording, hoofdstuk 4 gaat over de bevindingen rond de keuze voor het hoger beroep en hoofdstuk 5 over de waardering van de procedure in het hoger beroep.

Sectie C beschrijft de bevindingen in het bestuursrecht en is opgebouwd analoog aan sectie B. Dus ook hier een onderzoeksverantwoording (hoofdstuk 6) en empirische beschrijvingen van de keuze voor het hoger beroep (hoofdstuk 7) en van de waardering van de procedure in het hoger beroep (hoofdstuk 8).

Determinanten van de keuze voor en de waardering van hoger beroep

2.1 Inleiding

Welke factoren bepalen de keuze om al dan niet in hoger beroep te gaan en welke factoren bepalen met hoeveel (of hoe weinig) tevredenheid rechtzoekenden die in hoger beroep zijn gegaan achteraf terugkijken op die procedure? Ter beantwoording van die vraag kunnen we ons enerzijds baseren op de kenmerken van civiel-, straf- en bestuursrechtelijke procedures, anderzijds op sociaalwetenschappelijke literatuur over conflicten in het algemeen en over de opstelling van partijen die betrokken zijn bij juridische geschillen en gerechtelijke procedures in het bijzonder. Veronderstellingen kunnen onder meer worden afgeleid uit de rationele keuzebenadering, uit sociaalpsychologische theorieën over keuzegedrag van individuen en uit theorieën over distributieve en procedurele rechtvaardigheid.

Hieronder maken we een onderscheid tussen drie categorieën overwegingen die een rol kunnen spelen bij de keuze voor hoger beroep. Achtereenvolgens gaan we in op rationele overwegingen (hoe verhouden de te

verwachten kosten en baten van het instellen van hoger beroep zich tot elkaar?), rechtvaardigheidsoverwegingen (in hoeverre spelen ervaren en verwachte procedurele en materiele rechtvaardigheid een rol bij de keuze voor hoger beroep?) en instrumentele overwegingen (in hoeverre kan het hoger beroep worden benut voor andere doeleinden dan een gunstige uitspraak in het geschil van de rechtszoekende?).

Bij elk van die drie overwegingen kunnen kenmerken van de procedure van invloed zijn. Zo zijn de kosten van hoger beroep in het civiele recht hoger dan in het strafrecht en is het procesrisico van het hoger beroep in het bestuursrecht geringer dan in de beide andere rechtsgebieden.

We sluiten af met een paragraaf over de factoren die de waardering van het hoger beroep kunnen verklaren.

2.2 Factoren die van invloed zijn op de keuze voor hoger beroep

2.2.1 Rationele overwegingen: kosten-batenanalyse

De keuze om al dan niet hoger beroep in te stellen, kan worden gezien als een rationele afweging van de te verwachten kosten en de te verwachten baten.

Het rationelekeuzemodel veronderstelt verschillende stappen die een beslisser neemt voordat hij tot een keuze komt. Allereerst zal deze persoon nagaan welke verschillende keuzemogelijkheden hij heeft. Vervolgens zal hij een rangorde in de verschillende opties aanbrenge. De optie die naar verwachting het grootste nut zal opleveren, zal hij bovenaan plaatsen en uiteindelijk kiezen (Elster 1986, Boekema, 2015, p. 62).

Niet altijd is te overzien welke consequenties een bepaalde keuze heeft. Het is vaak onzeker hoeveel elk van de alternatieven precies zal opleveren. Bij de keuze voor hoger beroep is dat het geval: het is per definitie onzeker wat de uitkomst van de appelprocedure is. Geredeneerd vanuit het rationelekeuzemodel zal de keuze voor hoger beroep worden bepaald door de verwachte opbrengst te vermenigvuldigen met de kans op succes. Die uitkomst kan dan vervolgens wordt vergeleken met verschillende andere alternatieven (Boekema, 2015, p. 63).

Het rationelekeuzemodel is niet onomstreden. Met name Simon heeft laten zien dat het in veel situaties onmogelijk is een volledig ratio-

nele keuze tussen verschillende opties te maken. Hij spreekt van begrensde rationaliteit (*bounded rationality*) (Simon 1956, p. 129). Een individu is veelal niet in staat alle verschillende keuzemogelijkheden te overzien en al helemaal niet om zich een volledig beeld te vormen van de consequenties van de verschillende keuzen.

Baten

Aan de batenkant zijn twee aspecten van belang. In de eerste plaats gaat het om de vraag hoe groot de kans is op een positieve uitkomst van het hoger beroep (kans op succes). In de tweede plaats betreft het de vraag hoe groot het belang is bij een positieve uitkomst van het hoger beroep (belang). Op beide aspecten gaan we hieronder in.

Kans op succes

Partijen die voor de keuze staan of ze in hoger beroep gaan, zullen veelal een verwachting koesteren over wat het hoger beroep hun zal opleveren. Sommigen zullen optimistischer zijn dan anderen. Heeft de procedure in eerste aanleg niet opgeleverd wat men hoopte of verwachtte, dan zal de inschatting van de kans op succes in hoger beroep een factor van betekenis zijn bij de keuze om al dan niet te appelleren. Dat vergt een inschatting van de houdbaarheid in hoger beroep van de uitspraak van de rechter in eerste aanleg. De verwachting dat de appelprocedure een gunstiger resultaat zal hebben, kan gebaseerd zijn op de overtuiging dat de rechter in eerste aanleg fouten heeft gemaakt of zaken heeft laten liggen (bijvoorbeeld: 'Het feitenonder-

zoek door de rechter is onvolledig geweest'), maar ook op de overtuiging van de rechtzoekende dat hij zelf fouten heeft gemaakt (bijvoorbeeld: 'Ik had andere argumenten moeten aanvoeren', of: 'Ik had met beter bewijs moeten – en kunnen – komen') (Barendrecht & De Hoon 2006, Ashman 2010).

Uit onderzoek is bekend dat partijen hun kans op succes nogal eens overschatten (Boekema 2015, p. 69). Voor wat betreft de kans op succes kan worden verondersteld dat naarmate die hoger wordt ingeschat, ook de kans dat hoger beroep wordt ingesteld groter is (Tversky & Kahneman 1981).

Proceservaring kan van invloed zijn op de inschatting van de kans op succes in hoger beroep, en daarmee op de beslissing om wel of niet te appelleren. Een klassiek onderscheid in dit kader is dat tussen *repeat players* en *one-shotters*. (Galanter 1974, p. 97-100).

Repeat players procederen regelmatig, terwijl one-shotters maar een enkele keer in hun leven procederen. Repeat players verkrijgen daardoor meer kennis over procedures en kunnen de kans op winst beter inschatten. Een ander verschil tussen repeat players en one-shotters is dat het belang van een zaak meestal groter is voor een one-shotter dan voor een repeat player. Bestuursorganen en de wat grotere bedrijven zijn veelal repeat-players, terwijl individuele burgers meestal one-shotters zullen zijn. Toch is het onderscheid tussen one-shotters en repeat players niet zwart-wit, zoals ook Galanter opmerkt. Ook burgers en kleine bedrijven kunnen repeat players zijn.

Hoeveel valt er te winnen of verliezen?

De beoogde uitkomst van het hoger beroep kan worden afgezet tegen de rechtspositie van de betrokkene na de uitspraak van de rechtbank, maar ook tegen de rechtspositie voorafgaand aan de procedure bij de rechtbank. Voor wie meer heeft verloren bij de rechtbank, valt er meer te winnen in hoger beroep. Verondersteld kan worden dat naarmate er met een hoger beroep meer valt te winnen in vergelijking met de rechtspositie zoals die was na de uitspraak van de rechtbank, de kans groter is dat wordt geappelleerd.

Voor strafrechtelijke procedures kan derhalve worden verondersteld dat als de maximumstraf en/of tbs is opgelegd, de kans dat wordt geappelleerd groter is dan als dat niet het geval is. Is dat niet het geval, dan houdt het instellen van hoger beroep in het strafrecht steeds een risico in omdat het de appelrechter vrijstaat in reactie op het hoger beroep van de verdachte een hogere straf op te leggen. Iets soortgelijks geldt voor civiele procedures. Is een vordering van een appellant door de rechter in eerste aanleg slechts gedeeltelijk toegewezen, dan kan hoger beroep leiden tot een verbetering van diens rechtspositie, maar ook tot een verslechtering.

Bestuursrechtelijke procedures wijken in dit opzicht af van civiele en strafrechtelijke procedures. Voor de burger die het niet eens is met een bestuursbesluit en daartegen bij de rechtbank opkomt, vormt de rechtspositie die hij krachtens het besluit heeft in zekere zin de ondergrens. Voor zover zijn rechtspositie er

Determinanten van de keuze voor en de waardering van hoger beroep

door de rechtbankuitspraak op vooruitgaat, kan hij zonder risico hoger beroep instellen. Uiteraard is niet gegarandeerd dat hij er beter van wordt, maar de rechtspositie die hij op grond van de rechtbankuitspraak heeft, kan niet verslechteren. Dat is hoogstens anders als ook de tegenpartij (het bestuursorgaan) appelleert.

Onzekerheid over het procedeergedrag van de andere partij

Voor civielrechtelijke en bestuursrechtelijke procedures geldt dat van invloed op de uitkomst van het hoger beroep kan zijn of beide partijen appelleren, of dat slechts één van de partijen dat doet. Het civiele recht en het bestuursrecht kennen – anders dan het strafrecht – bovendien de figuur van het incidentele appel. De partij die aanvankelijk beslist geen hoger beroep in te stellen, kan dat alsnog doen als hij verneemt dat de andere partij wel in hoger beroep is gegaan.

Drie situaties zijn te onderscheiden:

- een partij besluit in hoger beroep te gaan, ongeacht de procesbeslissing van de andere partij;
- een partij besluit niet in hoger beroep te gaan, tenzij hij verneemt dat de andere partij wel in hoger beroep gaat;
- een partij besluit niet in hoger beroep te gaan, ook al besluit de andere partij wel in hoger beroep te gaan.

Voor de kans op succes maakt het uit of de andere partij ook appelleert. Is dat het geval, dan kan die andere partij beslissingen van de

rechtbank ter discussie stellen die voor haar ongunstig waren, iets wat zij niet kan als zij geen hoger beroep heeft ingesteld.

Onzekerheid over de het precieze oordeel van de rechtbank

Van belang in strafrechtelijke procedures is dat het per zaak verschilt in welke mate de uitspraak is voorzien van een motivering. Een volledig vonnis (een vonnis dat de motivering van de verwerping van de verweren bevat en de uitdrukkelijk onderbouwde standpunten plus de vermelding van de bewijsmiddelen) is in beginsel niet verplicht en komt niet vaak voor. Een uitzondering hierop wordt gevormd door de categorie 'Promis-vonnissen', die meestal een compleet uitgewerkte bewijsmotivering bevatten.

In zaken die door een meervoudige kamer zijn behandeld, volgt meestal een verkort vonnis (wel een motivering van de verwerping van de verweren en van de uitdrukkelijk onderbouwde standpunten, geen vermelding van de bewijsmiddelen). In zaken van bekende verdachten kan worden volstaan met een zogenoemde 'opgave van bewijsmiddelen'. Bij politierechterzaken kan worden volstaan met de aantekening van het vonnis in het zittingsproces-verbaal. In kantonzaken volstaat het 'stempelvonnis', de vermelding van de beslissing op een aan het afschrift van de dagvaarding gehecht stuk.

De beslissing om al dan niet te appelleren, moet in het strafrecht dus in veel gevallen worden genomen zonder dat de betrokkene op de hoogte is van de motivering van de

uitspraak van de rechter in eerste aanleg. Verondersteld kan worden dat rechtzoekenden de beslissing om te appelleren beter geïnformeerd kunnen nemen in zaken waarin een uitgewerkt vonnis ter beschikking staat.

Belang

Het belang dat een rechtzoekende heeft bij een positieve uitkomst van het hoger beroep kan verschillen. Aangenomen kan worden dat naarmate de negatieve consequenties van de beslissing van de rechtbank voor de rechtzoekende groter zijn, het belang dat die beslissing ongedaan wordt gemaakt eveneens groter is, en derhalve ook de kans dat hoger beroep wordt ingesteld.

Bij negatieve consequenties van de beslissing van de rechtbank kan in de eerste plaats worden gedacht aan de directe negatieve materiele gevolgen: het financiële vermogen van de rechtzoekende wordt aangetast (vanwege de schadevergoeding of een boete), of diens vrijheid (vanwege een gevangenisstraf of omgangsregeling die bepaalt dat de rechtzoekende zijn kinderen slechts sporadisch mag zien). Maar ook kan worden gedacht aan immateriële gevolgen (reputatieschade). Van betekenis is voorts dat eenzelfde rechterlijke beslissing voor verschillende personen verschillend kan uitwerken. Wie een vermogen bezit van € 500.000 zal minder zwaar worden getroffen door een beslissing van de rechter dat hij € 5000 schadevergoeding moet betalen dan wie een vermogen van € 500 heeft. Hetzelfde geldt voor de immateriële consequenties van een rechterlijke beslissing. Hoe

sterker de reputatie, hoe sterker een rechterlijke uitspraak daar afbreuk aan kan doen. Dat eenzelfde uitspraak verschillend kan uitwerken, kan ook te maken hebben met beschikbare alternatieven (Black 1998). Het maakt nogal uit of een jongere met een hoge opleiding zijn baan verliest, of een laagopgeleide van boven de 50. Als beiden tevergeefs zijn opgekomen tegen hun ontslag, lijkt – alle andere factoren constant gehouden – de kans dat de hoogopgeleide jongere appelleert kleiner dan de kans dat de laagopgeleide 50-plusser dat doet.

Kosten

Procederen brengt per definitie kosten met zich mee (Barendrecht & Hoon 2006, p. 16 e.v.). Drie verschillende soorten kosten kunnen worden onderscheiden:

- tijd en geld;
- *opportunity costs*;
- immateriële kosten.

Op elk van die drie kostenposten gaan we hieronder in.

Tijd en geld

In de eerste plaats zijn er de kosten van het voeren van een procedure. Welke investering denkt een partij dat gemoeid zal zijn met het voeren van de procedure van hoger beroep in termen van tijd en geld?

Wat betreft de kosten geldt voor civiele procedures – anders dan voor strafrechtelijke procedures – het volgende. In veel gevallen is sprake van verplichte procesvertegenwoordi-

ging. Daarnaast moet de partij die een procedure aanhangig maakt griffierechten betalen, kunnen procesacties (bijvoorbeeld het horen van getuigen) kosten met zich meebrengen en kan de verliezer aan het eind van de procedure met een proceskostenveroordeling worden geconfronteerd. Anders gezegd: het procesrisico is in civiele procedures hoog. Van belang is verder dat er een relatie is tussen kosten en baten. Denkbaar is namelijk dat een partij inschat dat hij zijn zaak alleen kan winnen als hij aanzienlijke kosten maakt (dure advocaat, inschakelen van een deskundige). Daar komt bij dat de kosten steeds moeten worden beschouwd in relatie tot het belang van de zaak. Betreft een zaak een bedrag € 5000, dan kan worden aangenomen dat de kosten eerder reden zullen zijn om van hoger beroep af te zien, dan wanneer de zaak een bedrag van € 500.000 betreft.

Opportunity costs

Niet aan alle kosten die gepaard gaan met juridische procedures hangt een prijskaartje. Tijd investeren in het voeren van een rechtszaak betekent dat die niet aan andere zaken wordt besteed. De kosten van deze 'onbenutte mogelijkheden' worden wel aangeduid met de term *opportunity costs* (Gramatikov e.a. 2010, p. 31-32). Ze kunnen worden betrokken bij de afweging om wel of niet te (door) te procederen.

Immateriële kosten

Een derde kostenpost wordt gevormd door immateriële of emotionele kosten. Procedures

kunnen een aanslag vormen op het welbevinden van degenen die ze voeren. Dat kan reden zijn om van hoger beroep af te zien. Een laatste opmerking over kosten betreft het volgende. Het komt nogal eens voor dat de grootte van de eerder gepleegde investering een factor is die een rol speelt bij de keuze om door te gaan. Je hebt al zo veel geïnvesteerd dat het moeilijk is er een punt achter te zetten. Gesproken wordt van het '*sunk cost effect*' (Arkes en Blumer 1985). Vanuit dit oogpunt is te verwachten dat wie veel tijd en energie heeft gestoken in een procedure bij de rechtbank die hij uiteindelijk niet heeft gewonnen, eerder geneigd zal zijn in hoger beroep te gaan dan iemand die er minder tijd en energie in heeft gestoken. Ook een omgekeerde reactie is echter denkbaar. Iemand heeft al zo veel geïnvesteerd dat hij het niet kan opbrengen nog een keer een procedure te voeren.

2.2.2 Rechtvaardigheidsoverwegingen

Bij de keuze voor hoger beroep kunnen ook andere dan kosten-batenafwegingen van betekenis zijn. Iedereen heeft opvattingen over wat billijk, eerlijk en rechtvaardig is. Bij de keuze om al dan niet te appelleren, kunnen ook deze rechtvaardigheidsoverwegingen een rol spelen. Verondersteld kan worden dat naarmate een partij het verloop en/of de uitkomst van de procedure bij de rechtbank als onrechtvaardiger heeft ervaren en hij verwacht dat de appelprocedure rechtvaardiger zal verlopen dan de procedure bij de rechtbank, de kans groter is dat hij in hoger beroep zal gaan.

We kunnen een onderscheid maken tussen distributieve en procedurele rechtvaardigheid. Voor beide begrippen geldt dat het gaat om percepties van individuen. Bij distributieve rechtvaardigheid gaat het om de vraag of men de uitkomst van de procedure rechtvaardig vindt. Bij procedurele rechtvaardigheid gaat het om de vraag of men het verloop van de procedure rechtvaardig vindt.

Distributieve rechtvaardigheid

Bij distributieve rechtvaardigheid gaat het in algemene zin om een eerlijke verdeling van baten en lasten over de verschillende leden van de samenleving. Betrokken op procedures bij de rechter betreft het de vraag of de uitkomst van de procedure als eerlijk, rechtvaardig en conform de regels wordt beschouwd. Bij het begrip distributieve rechtvaardigheid kunnen drie verschillende aspecten worden onderscheiden (Burleigh & Meegan 2013, p. 121). In de eerste plaats het aspect *need* (behoefte). De rechtvaardigheid van de uitkomst van de procedure wordt afgemeten aan de mate waarin de betrokkene vindt dat de uitkomst recht doet aan zijn gerechtvaardigde behoefte. Een tweede aspect betreft *equality* (gelijkheid). De waardering van de uitkomst hangt dan af van de mate waarin die als rechtvaardig wordt beschouwd ten opzichte van wat anderen is toebedeeld. De vergelijkingsmaatstaf die wordt gehanteerd kan verschillen. Denkbaar is dat iemand met name afgaat op wat hij waarneemt van wat hij zelf bezit in vergelijking met anderen, maar ook dat hij zich baseert op de verdeling die voortvloeit

uit van toepassing zijnde wettelijke normen. Een laatste element betreft *equity* (verdiens-te). Bepalend is hier het beeld dat iemand heeft van zijn talenten, van de inspanningen die hij heeft geleverd en van zijn bijdrage aan de samenleving. De rechtvaardigheid van de uitkomst wordt afgemeten aan de perceptie die iemand heeft van zijn eigen verdiensten in vergelijking met die van anderen. Gezien de verschillende aspecten die aan het begrip distributieve rechtvaardigheid zijn te onderkennen, is geen eenduidige relatie te verwachten tussen de materiële baten van een uitspraak voor een van de partijen en de door die partij ervaren distributieve rechtvaardigheid. Van belang is met name of de betrokkene vindt dat sprake is van een eerlijke uitkomst (of, anders gezegd, of hij heeft gekregen waar hij recht op heeft), hetzij in het licht van zijn behoeften of verdiensten, hetzij vanuit een oogpunt van gelijkheid.

Procedurele rechtvaardigheid

Procedurele rechtvaardigheid ziet op de vraag of iemand vindt dat de procedure waarin hij is betrokken rechtvaardig is verlopen. In een aantal onderzoeken is een verband vastgesteld tussen de mate waarin individuen vinden dat de wijze waarop een procedure is verlopen als rechtvaardig kan worden gezien en de acceptatie van de uitkomst van de procedure. Dat verband kan deels worden verklaard uit het feit dat iemand die partij is in een (rechterlijke) procedure, niet altijd in staat is te beoordelen of een bepaalde uitkomst, gezien de geldende rechtsregels, als juist moet worden beschouwd.

Voor de waardering van de uitkomst van de procedure valt de betrokkene dan terug op zaken die hij wel kan beoordelen. Dat betreft in ieder geval de gang van zaken tijdens de procedure zelf. Een aantal elementen van de procedure blijkt met name van invloed op de door betrokkenen ervaren procedurele rechtvaardigheid. Het betreft de vraag of voldoende informatie is verstrekt over de gang van zaken in de procedure, of men zijn verhaal heeft kunnen doen, of men vertrouwen heeft in de deskundigheid en onbevooroordeeldheid van degene die beslist en of men vindt dat men respectvol is bejegend (Lind & Tyler 1988, Tyler & Lind 1992, Tyler & Huo Yuen 2002). Het verloop van de procedure in eerste aanleg kan van invloed zijn op de procedurele rechtvaardigheid zoals partijen die ervaren. Een procedure kan lang of kort duren, de behandeling van de zaak kan door één (enkelvoudige kamer) of drie (meervoudige kamer) rechters gebeuren, partijen kunnen al dan niet vertegenwoordigd zijn door advocaten (soms omdat het verplicht is, soms uit vrije keuze), een procedure kan veel of weinig procedurele ontwikkelingen kennen (comparitie, getuigenverhoor, pleidooi, bewijsopdracht et cetera). Maar wellicht meer nog dan de uiterlijke kenmerken van de procedure is de wijze waarop partijen de gang van zaken in de procedure hebben beleefd van belang voor de door hen ervaren procedurele rechtvaardigheid. Verondersteld kan worden dat de mate waarin zij de procedure als procedureel rechtvaardig beschouwen van invloed is op de beslissing al dan niet te appelleren tegen de uitspraak van de rechter in eerste aanleg.

2.2.3 Instrumentele overwegingen

Partijen kunnen ook instrumentele redenen hebben om in hoger beroep te gaan. Volgens Barendrecht en De Hoon (2006) gaat het dan – in civiele procedures – om ‘procedures die ingesteld worden om te vertragen of de onderhandelingspositie te versterken’. Als de ene partij haast heeft en de andere alle tijd, kan die laatste partij strategisch gebruikmaken van het instellen van hoger beroep. Hetzelfde geldt voor de financiële middelen waarover partijen beschikken. Als de ene partij over meer financiële middelen beschikt dan de andere partij, kan het die inzetten om de procedure te verlengen met als doel de andere partij financieel ‘uit te putten’ en tot opgave te dwingen.

Voor strafrechtelijke procedures geldt dat de verwachte lengte van de appelprocedure van invloed kan zijn op de uitkomst van de procedure. Als de redelijke termijn wordt overschreden, kan dat tot strafvermindering leiden. Voor bestuursrechtelijke en civielrechtelijke procedures is hoogstens sprake van schadevergoeding.

2.3 Factoren met invloed op de waardering van appelprocedure

Wat bepaalt de waardering van rechtzoekenden van de appelprocedure die ze hebben doorlopen? Twee zaken zijn daarbij in elk geval van belang.

In de eerste plaats is van belang wat de reden was om te appelleren en met welke verwach-

ting hoger beroep is ingesteld. Voor wie hoger beroep heeft ingesteld omdat hij vindt dat zijn zaak door de rechtbank niet serieus is behandeld of tot een oneerlijke uitkomst heeft geleid, zal de ervaren procedurele of distributieve rechtvaardigheid van de appelprocedure wellicht van meer betekenis zijn dan voor iemand die louter vanuit rationele of instrumentele overwegingen in hoger beroep is gegaan (Gramatikov e.a. 2010).

In de tweede plaats kan worden aangenomen dat de tevredenheid ook samenhangt met de materiële ('distributieve') uitkomst waar de rechtzoekende op hoopte. In hoeverre beantwoordt de uitspraak van de appelinstantie aan waar de rechtzoekende op inzette toen hij hoger beroep instelde (of daarbij door het hoger beroep van de andere partij betrokken werd)?

2.4 Operationalisatie van begrippen

Vervolgens is het van belang om aandacht te besteden aan de manier waarop de belangrijkste begrippen zijn geoperationaliseerd. Het onderzoek dient informatie op te leveren over de motieven die mensen hebben om in hoger beroep te gaan, over hun waardering van het hoger beroep én over de relatie tussen beide. Een en ander is schematisch weergegeven in figuur 2.1.

In de voorgaande paragrafen zijn verschillende theoretische noties uitgewerkt die een rol kunnen spelen bij de keuze om in hoger beroep te gaan. Een aantal van de concepten

en begrippen die daarbij zijn gebruikt, verdient verdere operationalisering. Het gaat om:

- a. de uitkomst van de zaak in eerste aanleg;
- b. de verwachte kans op succes in hoger beroep;
- c. het belang van de zaak;
- d. de distributieve rechtvaardigheid;
- e. de index van tevredenheidsitems die te maken hebben met de uitspraak;
- f. de index van tevredenheidsitems die te maken hebben met het rechterlijk functioneren (procedurele rechtvaardigheid);
- g. de beslissing al dan niet in hoger beroep te gaan;
- h. de algemene waardering van de hogerberoepsprocedure.

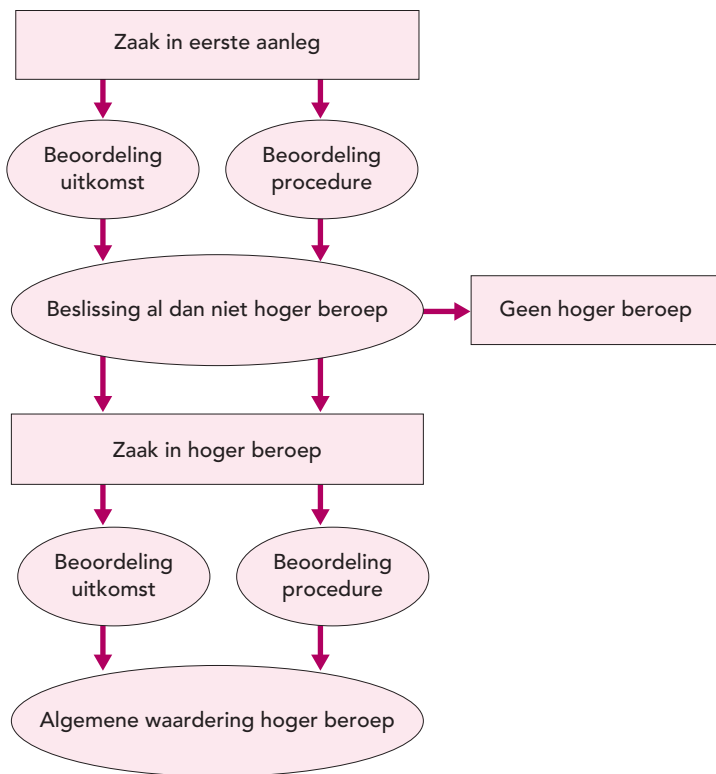
Ad a. Uitkomst van de zaak in eerste aanleg

Aan rechtzoekenden in civiele zaken en bestuursrechtelijke zaken vroegen we of zij door de rechter in eerste aanleg helemaal niet, gedeeltelijk of helemaal in het gelijk zijn gesteld. Bij strafzaken is gevraagd of al dan niet een straf is opgelegd. Op basis van deze variabelen is een dichotome variabele aangemaakt die weergeeft of een rechtzoekende wel straf of niet geheel gelijk heeft gekregen of geen straf of geheel gelijk heeft gekregen.

Ad b. Verwachte kans op succes in hoger beroep

Bij strafzaken vroegen we aan zowel rechtzoekenden die in hoger beroep gingen als aan rechtzoekenden die dat niet deden wat hun verwachtingen waren van een (eventuele) hogerberoepsprocedure. We vroegen hoe

Determinanten van de keuze voor en de waardering van hoger beroep

Figuur 2.1 Schematisch verloop van keuzeproces: motieven voor en beoordeling van hoger beroep

groot ze de kans schatten dat ze in een hoger-beroepszaak gelijk zouden krijgen dan wel een lagere straf of vrijspraak. Voor de antwoordcategorieën is een vijf-puntsschaal gebruikt met waarden die lopen van zeer kleine kans, kleine kans, neutraal, grote kans tot zeer grote kans. Bij bestuursrechtelijke zaken is eveneens gevraagd hoe groot men de kans op succes schatte. Bij civiele zaken is deze vraag door een onjuiste routing in de vragenlijst alleen gesteld aan mensen die aangaven in hoger beroep te gaan. Om die reden kan dit item niet meegenomen worden in enkele analyses.

Ad c. Belang van de zaak

In civiele zaken is het belang van de zaak vastgesteld aan de hand van het financiële belang van de zaak. Dit kon een totaalbedrag, een bedrag per maand of een bedrag per jaar zijn. Een meerderheid van alle respondenten die een financieel belang noemden (85% van de 135 respondenten) gaf een totaalbedrag op. Vanwege de hoge mate van spreiding zijn de bedragen teruggebracht tot negen categorieën oplopend van bedragen kleiner of gelijk aan 400 euro (0) tot bedragen groter of gelijk aan 2.400.000 euro (8).

In strafzaken is het belang afgemeten aan de zwaarte van de straf die door de rechter in eerste aanleg is opgelegd. Deze variabele kent negen categorieën variërend van vrij-spraak tot en met een gevangenisstraf langer of gelijk aan een jaar. Ter controle is ook een dichotome variabele opgenomen die weergeeft of een rechtzoekende wel of geen straf heeft gekregen.

In bestuursrechtelijke zaken is, net als in de civiele zaken, het belang van de zaak vastgesteld aan de hand van het financiële belang van de zaak. Respondenten konden kiezen uit zes categorieën, oplopend van kleiner of gelijk aan € 5.000 tot bedragen groter dan € 100.000.

Ad d. Distributieve rechtvaardigheid

Voor het civielrechtelijke en strafrechtelijke deel van het onderzoek bouwen we de indicator voor de distributieve rechtvaardigheid op uit:

1. de mate waarin de uitspraak rekening houdt met de situatie van de rechtzoekende;
2. de mate waarin de rechtzoekende denkt gekregen te hebben waar hij recht op had.

Omdat het bij het civielrechtelijke en strafrechtelijke deel van het onderzoek slechts om twee items gaat (de derde is daar niet uitgevraagd), construeren wij hier geen index, maar behandelen we steeds de beide variabelen naast elkaar.

Voor het bestuursrechtelijke deel van het onderzoek is de indicator voor de distributieve rechtvaardigheid opgebouwd uit:¹

1. de mate waarin de uitspraak rekening houdt met de situatie van de rechtzoekende;
2. de mate waarin de rechtzoekende denkt gekregen te hebben waar hij recht op had;
3. de mate waarin de uitspraak aansluit op de wettelijke regels.

De drie items van de index hangen zozeer samen met andere items die aspecten van de tevredenheid van de uitspraak meten (zie daarover verder onder e.), dat die index in het bestuursrechtelijk deel van het onderzoek ook kan worden benut als indicator voor distributieve rechtvaardigheid.

Ad e. Tevredenheidsindex over aspecten van de uitspraak

Deze index is samengesteld uit items die aspecten van de waardering van de uitspraak meten. Benadrukt zij dat de uitspraak zelf (mate van gelijk krijgen of straf krijgen) hierin niet is opgenomen. De index omvat wel de beide variabelen die de indicatoren vormen voor de distributieve rechtvaardigheid.

De index is bepaald als het gemiddelde over zes items, het gaat om:

1. de snelheid waarmee de rechtbank tot een uitspraak is gekomen;
2. de mate waarin de rechter is uitgegaan van de juiste informatie;
3. de begrijpelijkheid van de uitspraak;
4. de motivering van de uitspraak;

1. Zie Boekema 2015 (p.148).

Tabel 2.1 Betrouwbaarheid tevredenheidsindex uitspraak (Cronbachs α)

	Eerste aanleg	Hoger beroep
Strafrecht en civiel recht	0,90	0,91
Bestuursrecht	0,91	0,92

5. de mate waarin de uitspraak rekening houdt met de situatie van de rechtzoekende;
6. de mate waarin de rechtzoekende denkt gekregen te hebben waar hij recht op had.

In het bestuursrechtelijke deel van het rapport is daar nog een zevende item aan toegevoegd:

7. de mate waarin de uitspraak aansluit op de wettelijke regels.

Deze items zijn uitgevraagd zowel voor de zaak in eerste aanleg als voor het hoger beroep. De antwoordcategorieën van de vraag over de tevredenheid met deze zes items waren gelijk en bestonden uit een vijfpuntschaal oplopend van 'zeer ontevreden' tot en met 'zeer tevreden'. Het gebruik van een dergelijke index veronderstelt dat de verschillende items betrekking hebben op één enkel onderliggend concept, in dit concrete geval is dat de tevredenheid met de uitspraak. De betrouwbaarheid van de index is bepaald met

behulp van Cronbachs alfa, een statistische analysetechniek.² Op basis hiervan kan worden gesteld dat beide indexen voldoende betrouwbaar zijn (tabel 2.1).³

Ad f. Tevredenheidsindex over aspecten van het rechterlijk functioneren/procedurele rechtvaardigheid

De mate van tevredenheid met het rechterlijk functioneren is gemeten aan de hand van een index die het gemiddelde van negen items weergeeft. Deze index beschouwen wij als indicator voor de procedurele rechtvaardigheid (vergelijk Boekema 2015, p.143).⁴ Het gaat om de volgende variabelen:

1. de mate waarin de rechter ruimte bood voor het verhaal van de rechtzoekende;
2. de deskundigheid van de rechter;
3. de voorbereiding van de rechter op de zaak;
4. de mate waarin de rechter luisterde naar de standpunten van de rechtzoekende;
5. de onpartijdigheid van de rechter;

2. De Cronbachs alfa wordt gebruikt om de interne consistentie van een schaal vast te stellen. Een Cronbachs alfa van 0,70 geldt als voldoende, 0,80 als goed en 0,90 als uitstekend.
3. Van de zes items lijkt de snelheid waarmee de uitspraak wordt gedaan het minst sterk samen te hangen met de tevredenheid met de uitspraak, zowel in eerste aanleg als na hoger beroep. Het weglaten van dit item leidt tot een hogere betrouwbaarheid. Omdat de indexen al voldoende betrouwbaar zijn, is uit theoretisch oogpunt besloten om het item erin te laten.
4. Bij Boekema 2015 (p.143) is de mate waarin de rechter zich inleefde niet opgenomen in deze index.

Tabel 2.2 Betrouwbaarheid tevredenheidsindex rechterlijk functioneren (Cronbachs alfa)

	Eerste aanleg	Hoger beroep
Strafrecht en civiel recht	0,94	0,91
Bestuursrecht	0,93	0,96

6. de begrijpelijkheid van wat besproken is, de uitleg over het verloop van de zaak;
7. de mate waarin de rechtzoekende met respect is behandeld;
8. de mate waarin alle relevante informatie op tafel is gekomen;
9. de mate waarin de rechter zich inleefde in de situatie.

Deze items zijn uitgevraagd zowel voor de behandeling van de zaak in eerste aanleg als voor het hoger beroep. Net als bij de index rond de uitspraak bestonden de antwoordcategorieën uit een vijfpuntsschaal, oplopend van 'zeer ontevreden' tot en met 'zeer tevreden'. Gebleken is dat de beide schalen als betrouwbaar kunnen gelden (tabel 2.2).

Ad g. Al dan niet in hoger beroep gaan

Aan respondenten is gevraagd of zijzelf het initiatief hebben genomen voor het instellen van hoger beroep. Als dat zo bleek te zijn, is

in civiele zaken nog gevraagd of zij dat uitsluitend deden omdat de tegenpartij in hoger beroep ging (incidenteel appel). Voor de analyses is een tweedeling gemaakt tussen personen die in hoger beroep gingen, ook als dat enkel het geval was omdat de tegenpartij hoger beroep instelde en personen die dat niet deden.⁵

Ad h. Algemene waardering van de hogerberoepsprocedure

De mate van tevredenheid met de hogerberoepsprocedure is, behalve op een groot aantal specifieke items die hiervoor zijn besproken, ook gemeten door respondenten te vragen hoe tevreden zij zijn – alles bij elkaar genomen – over de gang van zaken bij de appelinstantie. De antwoordcategorieën bestonden ook hier uit een vijfpuntsschaal oplopend van 'zeer ontevreden' tot en met 'zeer tevreden'.

5. In slechts negen gevallen troffen wij incidenteel appellanten, te weinig om als zelfstandige categorie in de analyses te worden betrokken. Zie ook tabel 3.15.

Deel B

Bevindingen strafrecht en civiel
recht

Onderzoeksverantwoording straf en civiel

3.1 Inleiding

Het veldwerk voor het straf- en civielrechtelijke onderdeel van het onderzoek kende een uitgebreide aanloop. In de eerste fase van dit onderzoek is onder meer uit een pilot gebleken dat het onderzoek logistiek een complexe aangelegenheid zou zijn met een relatief grote belasting voor het deelnemende gerecht. Om die reden is er uiteindelijk voor gekozen het veldwerk te concentreren in één ressort, te weten ressort Amsterdam. De genoemde pilot is uitgevoerd op het Gerechtshof Den Haag.

3.2 Dataverzameling

Benaderingswijze

De data zijn verzameld door rechtzoekenden (of soms hun vertegenwoordiger) te enquêteren. Dat is deels mondeling en deels telefonisch gebeurd. De mondelinge bevraging heeft plaatsgevonden op de afdeling civiel recht en de afdeling strafrecht van het Gerechtshof Amsterdam en bij de Rechtbank Amsterdam (team strafrecht, team handelsza-

ken, team familiezaken en team insolventies). We spreken verder van hof civiel, hof straf, rechtbank civiel en rechtbank straf.

Per rechtsgebied zijn zaken geselecteerd met behulp van administratieve gegevens van de gerechten. Advocaten van geselecteerde zaken zijn schriftelijk (hof civiel, rechtbank civiel, rechtbank straf) of per e-mail (hof straf) op de hoogte gesteld van het onderzoek. Advocaten vroegen we om hun cliënt in te lichten en de mogelijkheid te geven om vooraf medewerking te weigeren. Vervolgens zijn de advocaten en/of hun cliënten op locatie aangesproken door de onderzoekers. De strafadvocaten van wie de cliënt gedetineerd was, is gevraagd om hun cliënt tijdens het interview te vertegenwoordigen.

Voor de dataverzameling is een gestratificeerd steekproefontwerp gebruikt. Tabel 3.1 toont de strata, streefgetallen¹ en realisatie. De respons wordt in tabel 3.1 nader toegelicht.

In de dataverzameling zijn twee metingen te onderscheiden. De eerste – mondelinge – meting vond plaats op locatie van het gerecht en is deels voor en deels na de zitting afgeno-

1. De streefgetallen komen voort uit de wens om de respons in gelijke mate te verdelen over civiel en straf en tussen rechtbank en hof.

Tabel 3.1 Steekproefontwerp, streefcijfers en realisatie

	Streven	Realisatie 1e meting	Realisatie 2e meting
Hof straf	75	76	50
Hof civiel			
Appellant	50	50	29
Geïntimeerde	25	27	14
Rechtbank straf			
Meervoudig	37/38	52	50
Enkelvoudig	37/38	44	31
Rechtbank civiel			
Familie	35	36	23
Handel civiel	20	25	11
Handel kanton	20	23	10
Insolventie	-	10	4
Totaal	300	343	222

men. Rechtzoekenden werden kort voor aanvang van de zitting benaderd. Voorafgaand aan de zitting stelden wij:

- (bij de rechtbank) achtergrondvragen, zoals zaakskenmerken en persoonskenmerken;
- (bij het gerechtshof) vragen over hun zaak in eerste aanleg.

Direct na de zitting vroegen we de respondenten bij het hof en bij de rechtbank naar de waardering van de zojuist gehouden zitting. Daar completeerden wij de vragenlijsten en polsten hun bereidheid om deel te nemen aan de tweede meting.²

De tweede meting betrof een telefonisch interview op het moment dat de uitspraak van de rechter of raadsheer bekend was. Tijdens dit telefonische interview werden onder andere de uitkomst en de waardering van de zaak behandeld. Rechtzoekenden bij de rechtbank vroegen we tevens of ze hoger beroep hadden ingesteld.³

Vragenlijsten

Aan respondenten zijn vragen voorgelegd over hun overwegingen ten aanzien van hoger beroep en hun waardering van de hogerberoepsprocedure. De vragenlijsten verschilden per locatie, maar zijn in grote lijnen uit de volgende blokken opgebouwd:

2. De eerste meting werd in enkele gevallen ook geheel na de zitting afgenomen.
3. De rechtzoekenden bij de rechtbank belden we pas wanneer de termijn om in hoger beroep te gaan was verstreken. Wanneer rechtzoekenden op zitting een uitspraak kregen, is hun op dat moment gevraagd of ze in hoger beroep gingen of niet.

- de zaakskenmerken;
- de beleving van de zaak in eerste aanleg;
- de uitkomst van de zaak in eerste aanleg;
- de overweging om al dan niet in hoger beroep te gaan;
- achtergrondkenmerken van de respondenten.

Daarnaast werden aan rechtzoekenden bij het hof de volgende blokken met vragen voorgelegd:

- de beleving van de zaak in hoger beroep;
- de uitkomst van de zaak in hoger beroep.

De vragenlijsten zijn beschikbaar als losse bijlage.⁴

Uitsluiting van enkele soorten zaken

De bevraging richt zich op de rechtsgebieden straf en civiel, maar enkele typen zaken zijn buiten het onderzoek gelaten. De algemene overweging hierbij is om de groep te onderzoeken zaken niet over al te veel verschillende soorten zittingen te spreiden. Behalve dat dit logistieke voordelen oplevert, betekent het dat de homogeniteit van de wel onderzochte typen zaken groter is dan bij meer spreiding het geval zou zijn. Buiten het onderzoek zijn gebleven:

- a. *Regiezittingen, pro-formazittingen en enquêtes.* Bij dergelijke zittingen wordt de zaak niet inhoudelijk behandeld. Hierdoor is een groot aantal van de vragen in de vragenlijst niet van toepassing.

- b. *Megazaken.* Deze uitzonderlijk grote zaken trekken veelal een hoge mate van aandacht van de media. Om de rechtzoekende niet overmatig te belasten zijn dergelijke zaken niet meegenomen.
- c. *Kort gedingen.* Deze vormen een apart soort zaken in aparte zittingen en zijn relatief klein in aantal.
- d. *Zaken waarbij minderjarigen zijn betrokken.* We achtten het niet wenselijk om minderjarigen te belasten met het onderzoek. Bovendien sloten we ondertoezichtsstellingen en uithuisplaatsingen uit vanwege de emotionele beladenheid.
- e. *Familiezaken bij de kantonrechter.* Er zijn al drie andere typen civiele zaken in het onderzoek betrokken (kanton handel, civiel handel en civiel familie).
- f. *Verzoekschriften.* Deze zijn uitgesloten omdat in dit type zaak geen hoger beroep kan worden ingesteld.
- g. *Overtredingen.* Deze keuze is gemaakt vanuit de wens om ons te beperken tot meer substantiële strafzaken.
- h. *Economische politierechterzaken.* Dit type zaken is relatief klein in aantal; zij worden in aparte zittingen behandeld.

3.3 Benadering en respons

In totaal hebben 914 advocaten een brief ontvangen. Van hen zijn er 441 (48%) niet benaderd. De voornaamste redenen hiervoor waren dat interviewers niet beschikbaar waren

4. Beschikbaar via www.regioplan.nl of www.rechtspraak.nl.

omdat ze op dat moment andere respondenten interviewden, er zaken werden afgelast of dat rechtzoekenden niet aanwezig waren bij de behandeling van hun zaak. Van de 473 benaderde respondenten waren er 343 (73%) bereid om deel te nemen.

Deze 343 interviews zijn *face to face* op de rechtbank of het hof afgenomen (eerste

meting). Met 222 respondenten (65%) is daarna telefonisch doorgesproken (tweede meting). Aan respondenten van de rechtbank is onder meer gevraagd of ze in hoger beroep gingen, aan respondenten van het hof is gevraagd hoe ze de gehele hogerberoepsprocedure waardeerden. In tabel 3.2 wordt een overzicht van de aantallen gepresenteerd.

Tabel 3.2 Responsoverzicht

	Hof civiel	Hof straf	Rechtbank civiel	Rechtbank straf	Totaal
Verstuurd	159	217	250	288	914
Niet benaderd	54	113	127	147	441
Wel benaderd	105 (100%)	104 (100%)	123 (100%)	141 (100%)	473 (100%)
Weigering	28	28	29	45	130
Eerste meting afgenomen	77 (73%)	76 (73%)	94 (76%)	96 (68%)	343 (73%)
Niet bereid om deel te nemen aan tweede meting	10	18	35	7	70
Wel bereid, maar niet bereikbaar of alsnog weigering	24	8	11	8	51
Tweede meting afgenomen	43 (41%)	50 (48%)	48 (39%)	81 (57%)	222 (47%)

3.4 Kenmerken van respondenten en zaken

In deze paragraaf presenteren wij enkele achtergrondkenmerken van alle respondenten met wie op locatie een interview is afgenomen.

Tabel 3.3 Leeftijd

	Aantal	Percentage
Jonger dan 25 jaar	30	8,7
Tussen de 25 en 35 jaar	87	25,4
Tussen de 35 en 45 jaar	70	20,4
Tussen de 45 en 55 jaar	83	24,2
Ouder dan 55 jaar	54	15,7
Onbekend	19	5,5
Totaal	343	100

Tabel 3.4 Opleidingsniveau

	Aantal	Percentage
Basisonderwijs/geen onderwijs	53	15,5
Lbo/mulo/mavo/3-jarige hbs/vmbo	47	13,7
Mbo	61	17,8
Havo/vwo/hbs/lyceum/gymnasium	22	6,4
Hbo	46	13,4
Universiteit	59	17,2
Onbekend	55	16,0
Totaal	343	100

Tabel 3.5 Inkomen per maand (netto)

	Aantal	Percentage
Tot 1.000 euro	119	34,7
Tussen de 1.000 en 1.500 euro	31	9,0
Tussen de 1.500 en 2.000 euro	22	6,4
Tussen de 2.000 en 2.500 euro	15	4,4
Tussen de 2.500 en 3.000 euro	8	2,3
Tussen de 3.000 en 3.500 euro	6	1,7
Boven de 3.500 euro	42	12,2
Onbekend	100	29,2
Totaal	343	100

Tabel 3.6 Geslacht

	Aantal	Percentage
Man	263	76,7
Vrouw	68	19,8
Onbekend	12	3,5
Totaal	343	100

In het geval de rechtzoekende bij een strafzaak niet ter zitting aanwezig was, is de advocaat verzocht de vragen vanuit het perspectief van de verdachte te beantwoorden. Dit gold ook bij zaken waar de rechtzoekende in detentie zat. In meer dan de helft van de strafzaken zijn de interviews met advocaten afgenomen. Voor civiele zaken betreft het slechts enkele gevallen.

Tabel 3.7 Interview met advocaat of rechtzoekende

	Civiel		Straf		Totaal	
	Aantal	Perc.	Aantal	Perc.	Aantal	Perc.
Advocaat	5	97,1	106	61,6	111	32,4
Rechtzoekende	166	2,9	66	38,4	232	67,6
Totaal	171	100	172	100	343	100

Tabel 3.8 Aantallen interviews, naar locatie

	Aantal	Percentage
Hof straf	76	22,2
Hof civiel	77	22,4
Rechtbank straf	96	28,0
Rechtbank civiel	94	27,4
Totaal	343	100

Tabel 3.9 en tabel 3.10 tonen beschrijvende kenmerken van de strafzaken in de eerste meting van ons onderzoek. Tabellen 3.11, 3.12 en 3.13 doen dit voor de civiele zaken.

De cijfers in de tabellen geven het aantal respondenten weer dat betrokken is bij een zaak met dat specifieke kenmerk.

Tabel 3.9 Strafzaken, naar kamer⁵

	Aantal respondenten	Percentage
Meervoudige kamer	116	67,4
Enkelvoudige kamer	53	30,8
Onbekend	3	1,7
Totaal	172	100

5. De enkelvoudigekamerzaken troffen wij vrijwel uitsluitend aan bij de rechtbank (53) en nauwelijks bij het hof (1). Dat heeft ook te maken met het feit dat er voor de rechtbank op deze variabele is gestratificeerd en voor het hof niet.

Tabel 3.10 Strafzaken, naar delict (n = 172, meerdere antwoorden mogelijk)

	Aantal	Percentage
Vermogen	66	38,4
Geweld	60	34,9
Drugs	15	8,7
Vernieling	10	5,8
Verkeer	9	5,2
Zeden	2	1,2
Anders ⁶	36	20,9

Tabel 3.11 Civiel, naar zaaksoorten

	Aantal	Percentage
Handel (hof)	68	39,8
Familie	38	22,2
Handel kanton	23	13,5
Handel civiel	25	14,6
Insolventie	17	9,9
Totaal	171	100

Tabel 3.12 Civiel, naar type conflicten (n = 171, meerdere antwoorden mogelijk)

	Aantal	Percentage
Geld	81	37,4
Kinderen	19	11,1
Onroerend goed	17	9,9
Scheiding	15	8,8
Werk	14	8,2
Anders ⁷	51	29,8

6. In de categorie 'Anders' vallen relatief veel overtredingen van de Vreemdelingenwet.

7. In de categorie 'Anders' vallen veel schadeclaims.

Tabel 3.13 Civiel, naar zittingssoort

	Aantal	Percentage
Pleidooi	68	39,8
Comparitie	29	17,0
Mondelinge behandeling	18	10,5
Onbekend	56	32,7
Totaal	171	100

3.5 Aantal rechtzoekenden dat in hoger beroep gaat

Zowel aan de respondenten bij het hof als aan de respondenten bij de rechtbank is gevraagd naar hun keuze om al dan niet hoger beroep in te stellen. Tabel 3.13 geeft een overzicht

van de percentages voor de rechtbank. Uit de tabel komt naar voren dat iets meer dan een kwart (26,4%) van de ondervraagden bij de rechtbank hoger beroep heeft aangetekend. Dit percentage is voor respondenten in strafzaken (26,0) niet wezenlijk anders dan voor respondenten in civiele zaken (27,1).⁸

Tabel 3.13 Aantal wel en niet in hoger beroep (rechtbanken)

	Straf		Civiel		Totaal	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Perc.
Ik ga in hoger beroep	20	26,0	13	27,1	33	26,4
In hoger beroep, maar weer ingetrokken	1	1,3	0	0,0	1	1,5
Ik ga niet in hoger beroep	56	72,7	35	72,9	91	72,8
Subtotaal	77	100	48	100	125	100
Onbekend	19		46		65	
Totaal	96		94		190	

8. Vergelijk figuren 1.1 en 1.2 met daarin de appelpercentages voor civiel en straf zoals gerapporteerd door de Raad voor de rechtspraak. Hoewel niet direct te vergelijken met de appelpercentages in tabel 3.13, lijken zij in een zelfde orde van grootte te vallen.

Bij het gerechtshof vroegen we aan respondenten of zijzelf in hoger beroep waren gegaan of dat de tegenpartij in hoger beroep was gegaan. In 78,4 procent van de gevallen spraken we met rechtzoekenden die zelf in

hoger beroep gingen. Ruim een vijfde (21,6%) van de interviews werd met rechtzoekenden afgenomen die niet zelf hoger beroep instelden. Tabel 3.14 geeft een overzicht.⁹

Tabel 3.14 Aantal wel en niet in hoger beroep (gerechtshoven)

	Straf		Civiel		Totaal	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Perc.
Ik ben in hoger beroep gegaan	70	92,1	50	64,9	120	78,4
Alleen de andere partij is in hoger beroep gegaan	6	7,9	27	35,1	33	21,6
Totaal	76	100	77	100	153	100

Voor civiel is ook onderzocht hoeveel respondenten uit eigen beweging in hoger beroep gingen en hoeveel respondenten dat deden enkel en alleen omdat de tegenpartij hoger

beroep instelde (incidenteel appel).¹⁰ Tabel 3.15 laat zien dat dit laatste zich in negen gevallen voordeed (14%).

Tabel 3.15 Vorm van het hoger beroep (rechtbanken en gerechtshoven)

	Aantal	Percentage
Incidenteel appel	9	14,3
(Principaal) appel	53	84,1
Onbekend	1	1,6
Totaal	63	100

9. Vooraf is besloten om bij de afdeling Civiel van het hof minimaal 50 interviews met appellanten en 25 interviews met geïntimeerden af te nemen. Bij straf zijn er geen streefgetallen geformuleerd. In strafzaken is het Openbaar Ministerie niet bevroegd.

10. Bij strafzaken bestaat de figuur van het incidenteel appel niet, dus is er ook niet naar gevraagd

3.6 Analyse

De verzamelde data zijn met behulp van beschrijvende en verklarende statistiek geanalyseerd. Zo is met behulp van frequentieoverzichten en kruistabellen beschreven hoe vaak rechtzoekenden ervoor kiezen om in hoger beroep te gaan en welke motieven zij daarvoor hebben. Dit laatste is gedaan door de motieven te rangschikken op basis van de frequentie waarmee ze zijn genoemd. Zowel de keuze voor het al dan niet instellen van hoger beroep als de waardering van de

procedure in hoger beroep onderzoeken we op twee manieren, namelijk zowel bivariaat (met behulp van correlatieanalyses, t-toetsen of chi-kwadraattoetsen) als multivariaat (logistische of lineaire regressie). Door ook multivariaat te toetsen, hebben we de mogelijkheid om de gevonden relaties te controleren voor zowel alle factoren samen als ook voor achtergrondkenmerken. Een uitgebreidere toelichting op de analyses is opgenomen als bijlage 2.

Keuze voor hoger beroep bij straf- en civiel recht

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we in op de keuze om al dan niet in hoger beroep te gaan. Centraal staan de motieven die rechtzoekenden hiervoor hanteren. De vraag naar de motieven beantwoorden wij op twee manieren, namelijk:

- door een beschrijving van de antwoorden van respondenten op deze vraag (paragraaf 4.3 en 4.4);
- door het onderzoeken van statistische verbanden die de hogerberoepsgang kunnen verklaren (paragraaf 4.5).

We beginnen dit hoofdstuk met een beschrijving van de motieven van rechtzoekenden om in hoger beroep te gaan.

4.2 Motieven om in hoger beroep te gaan

Zowel bij de rechtbank als bij het gerechtshof is aan respondenten gevraagd om welke reden hoger beroep was ingesteld. Respondenten konden meer dan één motief aangeven. In tabel 4.1 zijn de motieven gerang-

schikt op basis van het aantal keer dat ze gekozen werden, onderscheiden naar de rechtsgebieden.

Voor de beide rechtsgebieden samen zijn de belangrijkste motieven:

- Ik verwacht een gunstigere uitspraak in hoger beroep dan bij de rechtbank (69,9%).
- Omdat de gevolgen van de uitspraak zo groot zijn dat een hogerberoepsprocedure het waard is (39,2%).
- Ik verwacht een uitspraak die beter is te begrijpen respectievelijk ik verwacht een uitspraak die beter is gemotiveerd (35,6%).

Verschillen tussen strafzaken en civiele zaken

Als het gaat om de motieven voor hoger beroep, dan zijn er de nodige verschillen tussen de beide rechtsgebieden (tabel 4.4).

- Straf profileert zich met één dominant motief, terwijl civiel wordt gekenmerkt door een meer gelijkmatige spreiding over meerdere motieven.¹
- Bij straf is het hoofdmotief het verkrijgen van een gunstiger uitspraak (78,9%), op

1. Uit tabel 4.1 blijkt ook dat de meeste motieven voor civiele zaken vaker worden genoemd dan voor strafzaken. Dat betekent dat respondenten voor civiele zaken vaker combinaties van motieven aanvoeren dan voor strafzaken het geval is.

afstand gevolgd door de omvang van de gevolgen van de uitspraak (39,2%). Bij civiel hebben de motieven betrekking op een gunstiger uitspraak (57,1%), de omvang van de gevolgen van de uitspraak (49,2%), de begrijpelijkheid en de motivering van de uitspraak (41,2%), de wens voor een betere rechter (38,1%) en de mogelijkheid om betere of nieuwe argumenten te kunnen gebruiken (31,7%).

- Significante verschillen tussen civiel en straf: zowel het motief van de begrijpelijkheid en de motivering van de uitspraak als het motief van de reeds gedane investering in de zaak is voor civiel belangrijker dan voor straf. Het al eerder benadrukte motief van de gunstiger uitspraak is voor civiel juist minder belangrijk.

Kortom, bij strafzaken is de verwachting van een gunstiger uitspraak in combinatie met het belang van de zaak het overheersende motief

Tabel 4.1 Motieven om in hoger beroep te gaan, percentages verdeeld over strafzaken en civiele zaken (meerdere motieven mogelijk)

	Straf (n = 90)	Civiel (n = 63)	Totaal (n = 153)	Significant verschil? (p = 0,05)
	Percentage	Percentage	Percentage	
Een gunstiger uitspraak	78,9	57,1	69,9	Wel
De gevolgen van de uitspraak zijn groot	32,2	49,2	39,2	Niet
Een begrijpelijker uitspraak/een beter gemotiveerde uitspraak	22,2	41,3	35,6	Wel
Een andere, betere rechter	20,0	38,1	27,5	Niet
Betere of nieuwe argumenten	16,7	31,7	22,9	Niet
Al veel geïnvesteerd	2,2	19,0	9,2	Wel
Het levert meer op dan het kost	Niet gevraagd	22,2	-	n.v.t.
De uitspraak wordt nog niet uitgevoerd	11,1	4,8	8,5	Niet
De redelijke termijn wordt overschreden	4,4	Niet gevraagd	-	n.v.t.

om in hoger beroep te gaan. Bij civiel spelen naast deze motieven nog andere motieven een rol. Daarbij valt op dat bij civiel de kwaliteit van de rechter van de rechtbank en van diens uitspraak belangrijke redenen vormen voor het instellen van hoger beroep. Als respondenten meer dan één antwoord gaven, is hun gevraagd aan te geven welk motief het belangrijkste is. Dat levert geen nieuwe inzichten op: bij straf is het motief van de gunstiger uitspraak dominant, bij civiel de gunstiger uitspraak in combinatie met het belang van de zaak.

Straf: onderscheid tussen enkelvoudige en meervoudige zaken

Vervolgens onderscheiden we de meervoudige van de enkelvoudige strafzaken (tabel 4.2).² Voor beide typen zaken verschilt de ranking van de motieven niet. De verschillen tussen de enkelvoudige en de meervoudige zaken zijn voor twee items significant, namelijk voor de 'gevolgen van de uitspraak' en voor de 'andere, betere rechter'. Deze twee zijn voor de meervoudige zaken belangrijker dan voor de enkelvoudige zaken.

Tabel 4.2 Motieven om in hoger beroep te gaan, verdeeld over meervoudige en enkelvoudige strafzaken (meerdere motieven mogelijk)³

	Enkelvoudig (n = 58)	Meervoudig (n = 29)	Totaal (n = 87)	Significant verschil? (p = 0,05)
	Percentage	Percentage	Percentage	
Een gunstiger uitspraak	81,0	72,4	78,2	Niet
De gevolgen van de uitspraak zijn groot	24,1	48,3	32,2	Wel
Een andere, betere rechter	15,5	41,4	24,1	Wel
Een begrijpelijker uitspraak/ een beter gemotiveerde uitspraak	15,5	34,5	21,8	Niet
Betere of nieuwe argumenten	15,5	17,2	16,1	Niet
De uitspraak wordt nog niet uitgevoerd	12,1	6,9	10,3	Niet
De redelijke termijn wordt overschreden	5,2	3,4	4,6	Niet
Al veel geïnvesteerd	0	6,9	2,3	Niet

2. Onderscheid maken tussen rechtsgebieden is vanwege de lage aantallen in het civiele recht niet mogelijk. Overzichten zijn opgenomen in bijlage 1.
3. Van drie respondenten is niet bekend of zij bij een meervoudige of enkelvoudige zaak waren betrokken. Zij zijn niet in deze tabel opgenomen.

4.3 Motieven om niet in hoger beroep te gaan

Naast motieven om in hoger beroep te gaan, is ook gekeken naar motieven om niet in hoger beroep te gaan. Ook hier is onderscheid gemaakt tussen civiele zaken en strafzaken en bovendien is gekeken naar verschillen tussen enkelvoudig en meervoudig behandelde strafzaken.

Tabel 4.3 leert dat het belangrijkste motief om niet in hoger beroep te gaan, ligt in de ver-

wachting om een minder gunstige uitspraak te krijgen. Uit deze tabel blijken ook de nodige verschillen tussen het strafrecht en het civiel recht. Significant is het verschil in het motief van de kosten; bij civiele zaken wordt er om die reden vaker afgezien van hoger beroep dan bij strafzaken. Bij straf wordt er significant vaker afgezien van hoger beroep vanwege de verwachting van een minder gunstige uitspraak. De overige verschillen zijn wel aanzienlijk, maar niet significant.

Tabel 4.3 Motieven om niet in hoger beroep te gaan, percentages verdeeld over strafzaken en civiele zaken (meerdere motieven mogelijk)

	Straf (n = 57)	Civiel (n = 35)	Totaal (n = 92)	Significant verschil? (p = 0,05)
	Percentage	Percentage	Percentage	
Een minder gunstige uitspraak in hoger beroep	54,4	8,6	37,0	Wel
De stress die een hoger beroep voor mij zou betekenen	14,0	28,6	19,6	Niet
De duur van de procedure in hoger beroep	14,0	28,6	19,6	Niet
De gevolgen van de uitspraak blijven beperkt	22,8	11,4	18,5	Niet
De kosten van hoger beroep	1,8	20,0	8,7	Wel

Tabel 4.4 presenteert de resultaten uitgesplitst naar enkelvoudige zaken en meervoudige strafzaken. Geen van de getoonde verschillen is significant.

Tabel 4.4 Motieven om niet in hoger beroep te gaan, percentages verdeeld over enkelvoudige en meervoudige strafzaken (meerdere motieven mogelijk)

	Enkelvoudig (n = 38)	Meervoudig (n = 19)	Totaal (n = 57)	Significant verschil? (p = 0,05)
	Percentage	Percentage	Percentage	
Een minder gunstige uitspraak in hoger beroep	55,3	33,3	54,4	Niet
De gevolgen van de uitspraak blijven beperkt	23,7	18,1	22,8	Niet
De stress die een hoger beroep voor mij zou betekenen	13,2	20,8	14,0	Niet
De duur van de procedure in hoger beroep	7,9	18,1	14,0	Niet
De kosten van hoger beroep	0,0	9,7	1,8	Niet

4.4 Determinanten van wel of niet in hoger beroep gaan

4.4.1 Inleiding

In de voorgaande paragraaf hebben respondenten zelf aangegeven welke motieven van belang zijn bij de keuze voor het hoger beroep. In deze paragraaf abstraheren we daarvan en gaan we op zoek naar de statistische verbanden die de keuze voor het hoger beroep kunnen verklaren.

Zoals eerder aangegeven, kijken we naar de volgende variabelen:

- tevredenheidsindex over aspecten van de uitspraak in eerste aanleg;

- tevredenheidsindex over aspecten van het rechterlijk functioneren in eerste aanleg;
- het belang van de zaak;
- de uitkomst van de zaak in eerste aanleg (mate van gelijk krijgen of straf krijgen);
- de verwachte kans op succes in hoger beroep (alleen strafzaken).

Voor een deel van de analyses betrekken we daarbij ook:⁴

- de mate waarin de uitspraak van de rechtbank rekening houdt met de situatie;
- de mate waarin de rechtzoekende in de uitspraak gekregen heeft waar deze recht op heeft.

4. Uitsluitend voor de enkelvoudige analyses.

De tevredenheidsindices zijn hiervoor uitgewerkt in paragraaf 2.4. We benadrukken hier nogmaals dat de tevredenheidsindex rond de uitspraak niet de uitspraak zelf bevat, maar is opgebouwd uit zes items die betrekking hebben op het proces dat leidt tot de uitspraak.⁵

4.4.2 De keuze voor hoger beroep: enkelvoudige samenhang

Eerst toetsten wij de relaties tussen de keuze voor hoger beroep en individuele verklarende variabelen. Uit deze enkelvoudige analyses komt naar voren dat de keuze om in hoger beroep te gaan significant samenhangt met de volgende determinanten (tabel 4.5):

- de mate waarin de uitspraak van de rechtbank rekening houdt met de situatie (negatief verband);
- de mate waarin de rechtzoekende in de uitspraak gekregen heeft waar deze recht op heeft (negatief verband);
- de tevredenheidsindex over aspecten van de uitspraak (negatief verband);
- de tevredenheidsindex over aspecten van het rechterlijk functioneren (negatief verband);
- het belang van de zaak (positief verband);
- (alleen voor straf) de verwachte kans op succes in hoger beroep (positief verband).

Deze analyse is ook specifiek voor strafrecht en civiel recht uitgevoerd. Er blijken geen substantiële verschillen te bestaan tussen beide rechtsgebieden (zie bijlage 4).

Relatie met de uitkomst van de zaak in eerste aanleg

In aanvullende analyses is gekeken naar de relatie met de uitkomst van de zaak in eerste aanleg.⁷

Specifiek voor civiele zaken blijkt dat er een significant negatief verband bestaat tussen de mate waarin een rechtzoekende in eerste aanleg gelijk heeft gekregen en de kans dat hij hoger beroep aantekent. Van de rechtzoekenden die helemaal geen gelijk kregen, ging 84 procent in hoger beroep. Deze percentages zijn beduidend minder voor rechtzoekenden die gedeeltelijk (42,9%) en helemaal gelijk kregen (16,7%).⁸

Een soortgelijke analyse voor strafzaken toont een significant verband tussen het wel of niet opgelegd krijgen van een straf en de kans dat er hoger beroep wordt ingesteld. Van degenen die geen straf kregen, ging niemand in hoger beroep. Van de rechtzoekenden die wel een straf kregen, ging 34,3 procent in hoger beroep.

5. Het gaat om de snelheid, de begrijpelijkheid en de motivering van de uitspraak; het gebruik van de juiste informatie; het rekening houden met de specifieke omstandigheden van de rechtzoekende; de mate waarin de rechtzoekende heeft gekregen waar hij recht op denkt te hebben. Zie verder paragraaf 2.4.
6. De t-waarde hangt af van het verschil tussen de twee waarden en de spreiding in beide groepen.
7. De analyses bestaan uit chi-kwadraattoetsen op kruistabellen.
8. Het betreft merendeels rechtzoekenden die in een civiele zaak in hoger beroep gaan, enkel en alleen omdat de tegenpartij dat al heeft gedaan (incidenteel appel).

Tabel 4.5 T-waarden en significanties voor de determinanten van de keuze voor hoger beroep⁶

	Wel hoger beroep		Geen hoger beroep		t-waarde	P-waarde (eenzijdig)	n
	Gemid- delde	Std. dev.	Gemid- delde	Std. dev.			
De mate waarin uitspraak rechtbank rekening houdt met de situatie (0-5)	2,2	1,1	3,8	1,0	-11,9	< 0,01	254
De mate waarin u in de uitspraak gekregen heeft waar u recht op heeft (0-5)	1,9	1,0	3,8	1,2	-14,0	< 0,01	264
Tevredenheidsindex over aspecten van uitspraak (0-5)	2,5	0,8	3,9	0,8	-13,9	< 0,01	270
Tevredenheidsindex over aspecten van rechterlijk functioneren (0-5)	3,1	0,8	4,1	0,6	-9,7	< 0,01	246
Belang van de zaak (civiel) (0-9)	4,5	2,5	3,0	2,8	2,8	< 0,01	113
Belang van de zaak (straf) (0-9)	6,1	1,8	4,2	2,4	5,5	< 0,01	150
Verwachte kans op succes (straf) (0-5)	2,4	1,2	0,8	1,0	7,9	< 0,01	129

4.4.3 De keuze voor hoger beroep: zelfstandige samenhang

Met behulp van een meervoudige logistische regressieanalyse is de zelfstandige invloed bepaald van de verschillende determinanten op de kans om in hoger beroep te gaan.⁹ Dit doen we eerst voor de strafzaken en civiele zaken gezamenlijk. Vervolgens bekijken we de rechtsgebieden apart. Een gedetailleerde beschrijving van de resultaten van de logistische regressieanalyses is te vinden in bijlage 2.

Civiel en straf

Uit de analyse van strafzaken en civiele zaken samen (bijlagetabel B2.1) komt naar voren dat er een significant negatief verband bestaat tussen de tevredenheidsindex over aspecten van de uitspraak en de kans dat er hoger beroep wordt ingesteld. Daarnaast is er een significant positief verband gevonden tussen het belang van de zaak en de kans op hoger beroep. Dit betekent dat rechtzoekenden die minder tevreden zijn met items rond de uitspraak meer geneigd zijn om in hoger beroep te gaan. Daarnaast zijn rechtzoekenden wier zaak een groter financieel belang vertegenwoordigt meer geneigd om in hoger beroep te gaan.

Civiel

Wanneer we uitsluitend kijken naar de civiele procedures (bijlagetabel B2.3), dan geldt dat de kans dat hoger beroep wordt ingesteld significant samenhangt met:¹⁰

- de tevredenheidsindex over aspecten van de uitspraak (negatief verband);
- het belang van de zaak (positief verband);
- de tevredenheidsindex over aspecten van het rechterlijk functioneren (negatief verband).

Voor de mate waarin rechtzoekenden door de rechtbank in het gelijk zijn gesteld, geldt dat er wel een verband bestaat als er enkelvoudig getoetst wordt, maar niet als er ook naar andere determinanten wordt gekeken. Hieruit blijkt dat de mate van gelijk krijgen niet zelfstandig verband houdt met de kans op het instellen van hoger beroep.

Straf

De analyse van strafzaken (bijlagetabel B2.2) toont aan dat de keuze om in hoger beroep te gaan significant samenhangt met:¹¹

- de tevredenheidsindex over aspecten van de uitspraak (negatief verband);
- het belang van de zaak (positief verband);
- de verwachte kans op succes (positief verband).

Een vergelijking met de resultaten van de enkelvoudige analyse laat zien dat het verband tussen het instellen van hoger beroep en het wel of niet opgelegd krijgen van een straf, en tussen hoger beroep instellen en de tevredenheid met het rechterlijk functioneren, in een meervoudige analyse niet langer stand houdt.

9. Zelfstandige invloed betekent hier: rekening houdend met de invloeden van de andere verklarende variabelen.

10. Tevredenheid met de uitspraak en belang van de zaak zijn meer significant ($p < 0,01$) dan tevredenheid met het rechterlijk functioneren ($p < 0,05$).

11. Alle drie significant $p < 0,01$.

4.5 Samenvatting

In dit hoofdstuk is gekeken naar de motieven om hoger beroep in te stellen en factoren die de keuze om in hoger beroep te gaan beïnvloeden. De vraag naar de motieven is op twee manieren beantwoord, namelijk door:

- een beschrijving van de antwoorden van respondenten op deze vraag (directe bevraging);
- het onderzoeken van statistische verbanden die de hogerberoepsgang kunnen verklaren.

Resultaten van de directe bevraging. Desgevraagd geven rechtzoekenden aan dat het belangrijkste motief om in hoger beroep te gaan de verwachting is dat het hof een inhoudelijk gunstiger uitspraak zal doen dan de rechtbank. Andere veel genoemde motieven zijn het belang van de zaak en de verwachting een beter gemotiveerde of begrijpelijker uitspraak te krijgen.

Uit de bevraging van de rechtzoekenden blijken aanzienlijke verschillen tussen de beide rechtsgebieden. Bij *straf* is er sprake van één dominant motief, namelijk de verwachting een gunstiger uitspraak te krijgen van het hof, op afstand gevolgd door het belang van de zaak. Bij *civiel* is een veelheid van uiteenlopende motieven te zien. Met name valt op dat bij civiel naast de gunstiger uitspraak en het belang van de zaak, de kwaliteit van de rechter van de rechtbank en van diens vonnis belangrijke redenen vormen voor het instellen van hoger beroep. Deze worden bij straf aanzienlijk minder vaak genoemd als reden om hoger beroep in te stellen.

Resultaten van de statistische analyses. Vervolgens is de statistische samenhang onderzocht tussen verklarende variabelen en de kans op hoger beroep. Regressieanalyse toont aan dat de keuze om in hoger beroep te gaan voornamelijk wordt beïnvloed door twee factoren, namelijk:

- De score op de tevredenheidsindex over aspecten van de uitspraak. Het gaat hier niet om de feitelijke inhoud van de uitspraak, maar om items die betrekking hebben op het proces dat leidt tot de uitspraak.
- Het belang van de zaak.

Specifiek voor het *civiele recht* blijkt ook de tevredenheid over aspecten van het rechterlijk functioneren een zelfstandige rol te spelen. Wanneer rechtzoekenden niet tevreden zijn met de manier waarop de rechters in eerste aanleg te werk gingen, is de kans groter dat zij in hoger beroep gaan.

In het *strafrecht* blijkt de verwachte kans op succes een zelfstandige rol te spelen als voorspeller van het hoger beroep. Dat betekent dat rechtzoekenden die verwachten dat een hogerberoepsprocedure hun een gunstig resultaat oplevert, meer geneigd zijn om hoger beroep in te stellen.

Deze voorspeller kon om onderzoekstechnische redenen niet in de analyses worden betrokken voor het civiele recht. Gezien de resultaten van de directe bevraging is het echter aannemelijk dat deze voorspeller ook voor civiel geldt (zie paragraaf 2.4 onder 'Ad b. Verwachte kans op succes in hoger beroep').

Waardering van hoger beroep, straf en civiel

5.1 Inleiding

Nu de motieven om in hoger beroep te gaan duidelijk zijn geworden, is het tijd om aandacht te besteden aan de tweede vraag waarop dit onderzoek antwoord moet geven. Die betreft de waardering van de appellanten van de hogerberoepsprocedure en de relatie tussen deze waardering enerzijds en de motieven om in hoger beroep te gaan anderzijds.

In paragraaf 5.2 leiden wij uit de motieven van rechtzoekenden verwachtingen af ten aanzien van 'hun' hoger beroep. Verondersteld mag worden dat de waardering van het hoger beroep hoger is naarmate deze verwachtingen in de praktijk meer worden ingelost. Deze veronderstelling worden vervolgens getoetst. In paragraaf 5.3 gaan we op zoek naar de determinanten van de algemene waardering van rechtzoekenden voor het hoger beroep.

5.2 Waardering van hoger beroep

5.2.1 Verwachtingen van de hogerberoepsprocedure

Uit de motieven om in hoger beroep te gaan, zijn de volgende verwachtingen af te leiden van de procedure. In volgorde van belang verwachten rechtzoekenden in hoger beroep:

- a. een gunstiger uitspraak te krijgen, dat wil zeggen (meer) gelijk of minder straf;
- b. een betere uitspraak te krijgen. Het gaat hier om de tevredenheidsindex die betrekking heeft op aspecten van de uitspraak. Het gaat om de snelheid, de begrijpelijkheid en de motivering van de uitspraak, het gebruik van de juiste informatie, het rekening houden met de specifieke omstandigheden van de rechtzoekende en de mate waarin de rechtzoekende heeft gekregen waar hij recht op denkt te hebben;¹
- c. een kwalitatief betere rechter te vinden (alleen voor civiel). Het gaat hier om de tevredenheidsindex die betrekking heeft op aspecten van het rechterlijk functioneren.

1. Zie verder paragraaf 2.4.

We lopen deze drie groepen van motieven na.

5.2.2 Realisatie van verwachtingen: meer gelijk of minder straf

Bij het hof zijn respondenten bevroegd over hun ervaringen in de procedures bij de rechtbank en bij het hof (n = 94).² Voor een deel van hen (n = 82) zijn de uitspraken bekend, zowel van de rechtbank als van het hof. Tabel 5.1 toont de uitkomsten. Te zien valt dat voor 37 procent van de respondenten de uitspraak van het hof gunstiger was dan die van de

rechtbank. Omgekeerd gaat 16 procent erop achteruit. Voor de overige 48 procent verandert er niet veel aan de uitspraak.

Er doen zich flinke verschillen voor tussen straf en civiel. Bij straf is – ten opzichte van civiel – het aandeel rechtzoekenden:

- dat een gunstiger uitspraak krijgt aanzienlijk groter;
- dat eenzelfde uitspraak krijgt aanzienlijk kleiner;
- dat een minder gunstige uitspraak krijgt ongeveer gelijk.

Tabel 5.1 Relatie tussen uitspraken van hof en rechtbank

Uitspraak hof is:	Civiel		Straf		Totaal	
	abs.	perc.	abs.	perc.	abs.	perc.
Gunstiger	10	26	20	47	30	36
Gelijk	23	59	17	39	40	48
Ongunstiger	6	15	7	16	13	16
Totaal	39	100	44	100	83	100

5.2.3 Realisatie van verwachtingen: betere uitspraak en betere rechter

De respondenten zijn bevroegd over hun waardering van de procedures bij de rechtbank en bij het hof.³ De waardering betreft groepen van items die te maken hebben met het rechterlijk functioneren en met de uitspraak.⁴

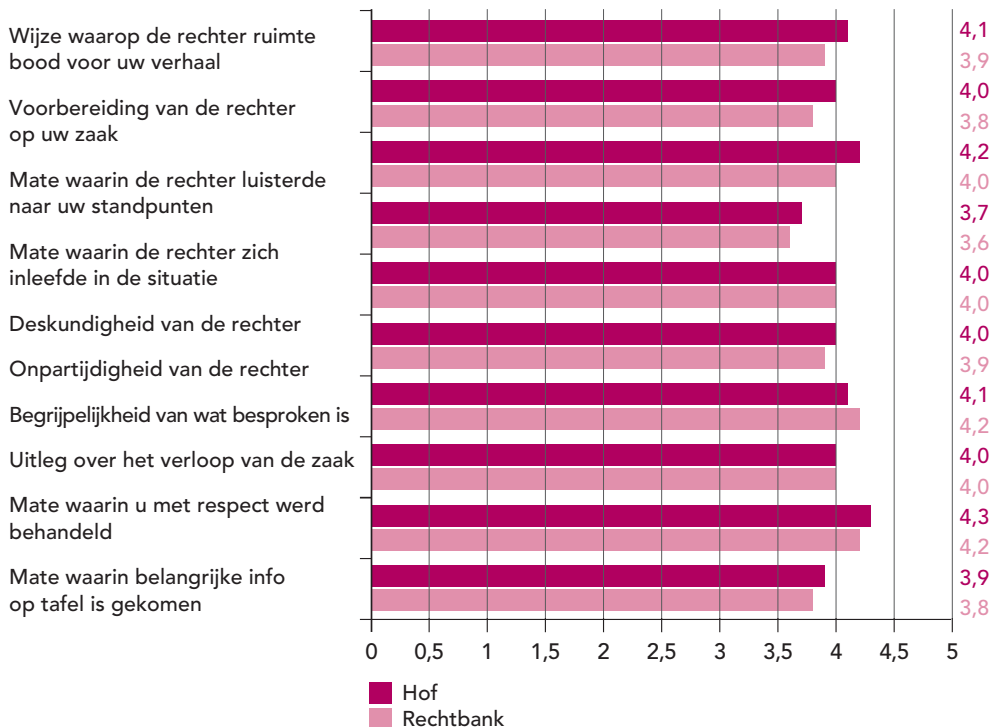
Figuur 5.1 toont de waardering van het rechterlijk functioneren. De waardering wordt uitgedrukt op een vijfpuntsschaal (1: zeer ontevreden, 2: ontevreden, 3: neutraal, 4: tevreden, 5: zeer tevreden). Wat opvalt, is dat de waardering van het hof en de waardering van de rechtbank op geen enkel item significant van elkaar verschillen.⁵

2. Zie ook tabel 3.2 Responsoverzicht.

3. In deze analyses worden steeds paren van variabelen met elkaar vergeleken. Dat leidt tot extra gevoeligheid voor item non-respons en dus tot een wat geringere bruikbare respons. De respons wordt verantwoord in bijlage 3.

4. Voor figuren 5.1 en 5.3 is net een andere analyse gemaakt dan voor figuren 5.2 en 5.4. Voor 5.1 en 5.3 zijn respondenten bij de rechtbank bevroegd over hun ervaringen bij de rechtbank, voor figuren 5.2 en 5.4 zijn respondenten bij het hof bevroegd over zowel hun ervaringen bij het hof als bij de rechtbank.

5. Ook de toetsresultaten worden verantwoord in bijlage 3.

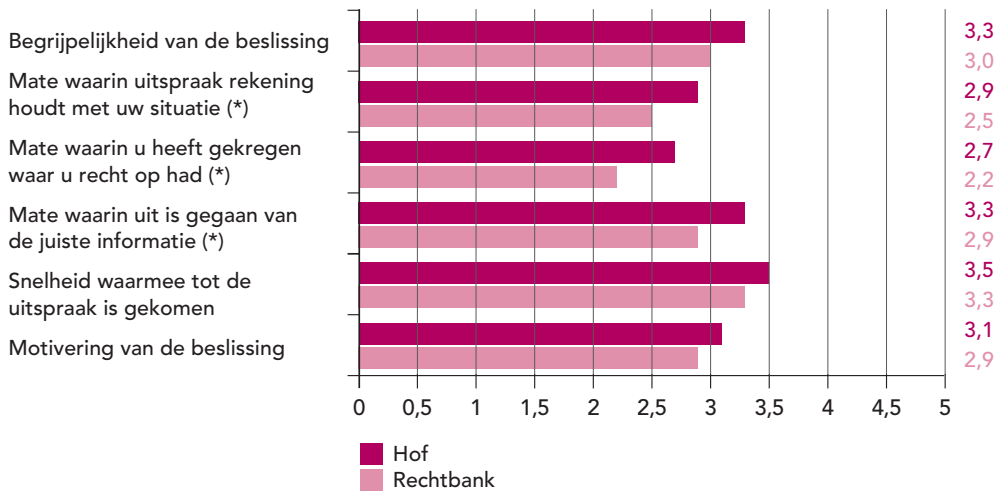

Figuur 5.1 Waardering van aspecten van het rechterlijk functioneren, hof versus rechtbank⁶

Figuur 5.2 behandelt de items die te maken hebben met de uitspraak. Hier valt op dat het hof op drie van de zes items significant beter scoort dan de rechtbank. Verder valt op dat de items die te maken hebben met de uitspraak over het geheel genomen lager gewaardeerd worden dan de items rond het rechterlijk functioneren.

Een eerste tussenconclusie kan zijn dat de procedure bij het hof niet anders beoordeeld wordt dan die bij de rechtbank waar het gaat om alle items die te maken hebben met het rechterlijk functioneren. Voor drie items rond de uitspraak scoort het hof wel significant beter dan de rechtbank; daartoe behoren de items 'de mate waarin u heeft gekregen waar u recht op heeft' en de 'mate waarin de uitspraak rekening houdt met uw situatie'. Het

6. Bruikbare respons verschilt per item. Voor het hof gaat het om aantallen tussen n = 56 en n = 70; voor de rechtbank n = 117 en n = 127. Significante verschillen zijn aangegeven met (*).

Figuur 5.2 Waardering van aspecten rond de uitspraak, hof versus rechtbank⁷

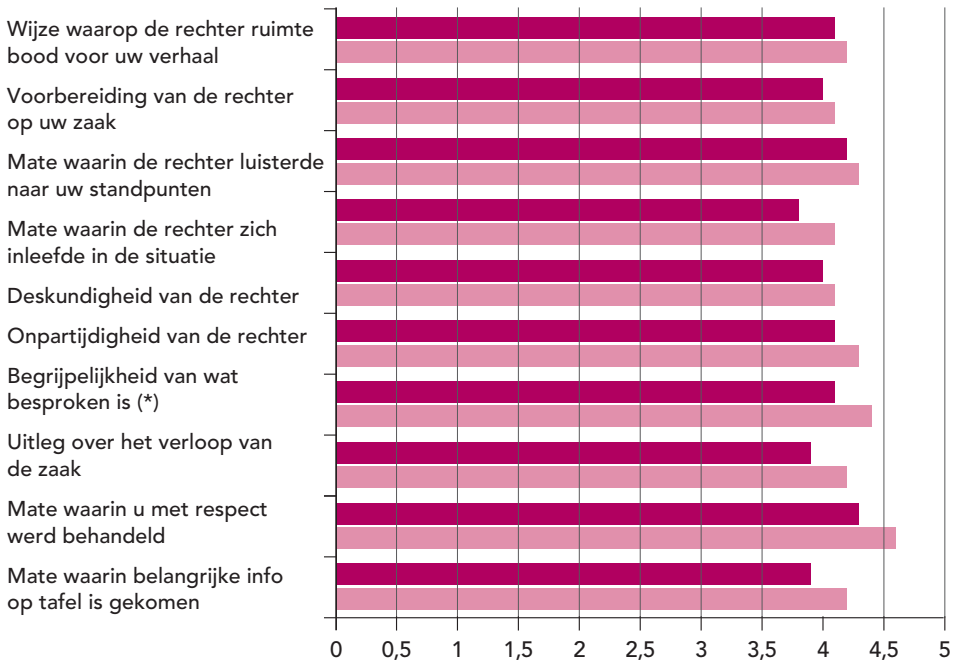
geldt niet voor de overige drie items, te weten de snelheid, de begrijpelijkheid en de motivering van de uitspraak.

Controleren voor het effect van de inhoud van de uitspraak

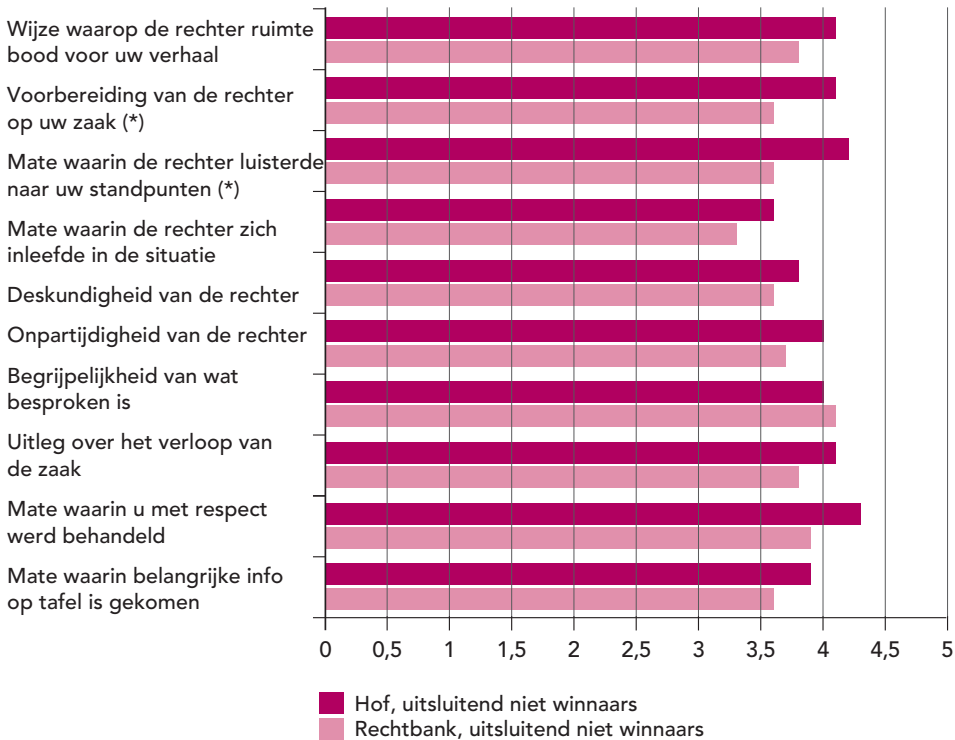
Het kan echter zijn dat dit verschil deels te verklaren is uit het feit dat respondenten van het hof een andere – dat wil zeggen gunstiger of ongunstiger – uitspraak hebben gekregen dan van de rechtbank. Uit eerder onderzoek is bekend dat de uitspraak sterk samenhangt met de waardering van de procedure.⁸ Om voor dit effect te controleren, zijn de vooraf-

gaande analyses nogmaals uitgevoerd, maar nu uitsluitend voor die groep van respondenten die bij de rechtbank en bij het hof een soortgelijke uitspraak hebben gekregen. Figuur 5.3.a betreft de winnaars, figuur 5.3.b de niet-winnaars.⁹ De beide figuren laten zien dat er zowel voor de winnaars als voor de niet-winnaars nauwelijks significante verschillen bestaan tussen rechtbank en hof waar het gaat om items die te maken hebben met het rechterlijk functioneren.

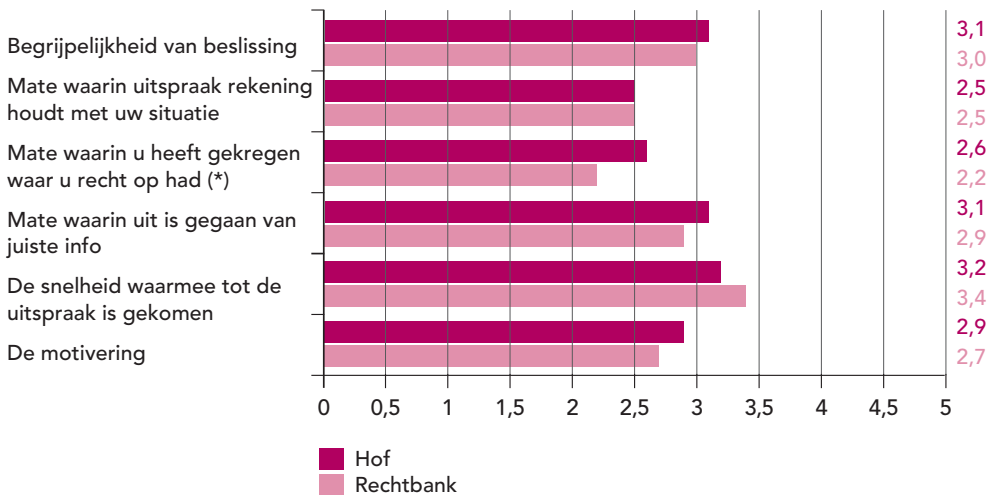
7. Bruikbare respons verschilt per paar en varieert tussen n = 72 en n = 80. Significante verschillen zijn aangegeven met (*). De waarden: 1: zeer ontevreden, 2: ontevreden, 3: neutraal, 4: tevreden, 5: zeer tevreden.
 8. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het Klantwaarderingsonderzoek Rechtspraak 2014 (p.18).
 9. Niet-winnaars zijn degenen die bij de rechtbank of het hof deels gelijk of geen gelijk hebben gekregen (civiel) of een straf hebben gekregen conform de eis of zwaarder dan de eis. De winnaars hebben (civiel) geheel gelijk gekregen of, in geval van een strafzaak geen straf of een straf die lichter is dan de eis.

Figuur 5.3.a Waardering van het rechterlijk functioneren, uitsluitend winnaars

Figuur 5.3.b Waardering van rechterlijk functioneren, uitsluitend niet-winnaars

Figuur 5.4 Waardering van aspecten van de uitspraak, hof versus rechtbank (uitsluitend respondenten met soortgelijke uitspraak van rechtbank en hof)¹⁰

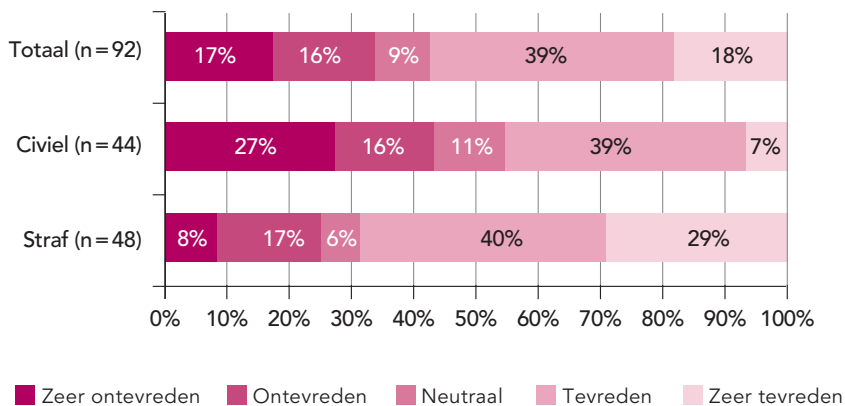
Figuur 5.4 toont de waardering van de items die te maken hebben met de uitspraak. Hier is nog het verschil op een item significant, namelijk 'de mate waarin u heeft gekregen waarop u recht heeft'. Voor dit item scoort het hof beter dan de rechtbank.

Conclusie

Op enkele items waarderen de rechtzoekenden de procedure bij het hof hoger dan bij de rechtbank. Dat geldt niet voor alle tien tevredenheidsitems die te maken hebben met het rechterlijk functioneren, maar wel voor drie van de zes items rond de uitspraak, waaronder 'de mate waarin u heeft gekregen waar u

recht op heeft' en de 'mate waarin de uitspraak rekening houdt met uw situatie'. Omdat bekend is dat de uitspraak een effect heeft op de waardering van de procedure, zijn er specifieke analyses uitgevoerd om hiervoor te controleren. Uit die specifieke analyses blijkt dat *het rechterlijk functioneren* bij het hof op drie van de tien items anders gewaardeerd wordt dan bij de rechtbank. De winnaars tonen zich meer tevreden over de rechtbank dan over het hof als het gaat om de 'begrijpelijkheid van wat besproken is'. En de verliezers waarderen het hof meer dan de rechtbank voor wat betreft de 'mate waarin de rechter luisterde' en de 'voorbereiding van de

10. De bruikbare respons verschilt per paar en varieert tussen n = 33 en n = 38. Significante verschillen zijn aangegeven met (*). De waarden: 1 zeer ontevreden, 2 ontevreden, 3 neutraal, 4 tevreden, 5 zeer tevreden.

Figuur 5.5 Algemene waardering van totale gang van zaken bij het hof

rechter op de zaak'. Op de overige zeven tevredenheidsitems rond het rechterlijk functioneren doen zich geen significante verschillen voor tussen rechtbank en hof.

Daarnaast blijkt dat één van de zes tevredenheidsitems rond de uitspraak significant beter scoort bij het hof dan bij de rechtbank. Het gaat om het item 'de mate waarin u heeft gekregen waarop u recht heeft'. Maar dat geldt niet voor de overige tevredenheidsitems rond de uitspraak, namelijk 'de mate waarin de uitspraak rekening houdt met uw situatie', 'snelheid waarmee tot het vonnis gekomen is', 'het gebruik van de juiste informatie', 'begrijpelijkheid van de uitspraak' en 'motivering van de uitspraak'.

5.3 Determinanten van de algemene waardering van hoger beroep

Aan het slot van de vragenlijst is aan de respondenten een aparte vraag gesteld over hun algemene waardering van het hoger beroep, namelijk 'Hoe tevreden bent u alles bij elkaar genomen over de gang van zaken bij de rechtbank/het gerechtshof?'

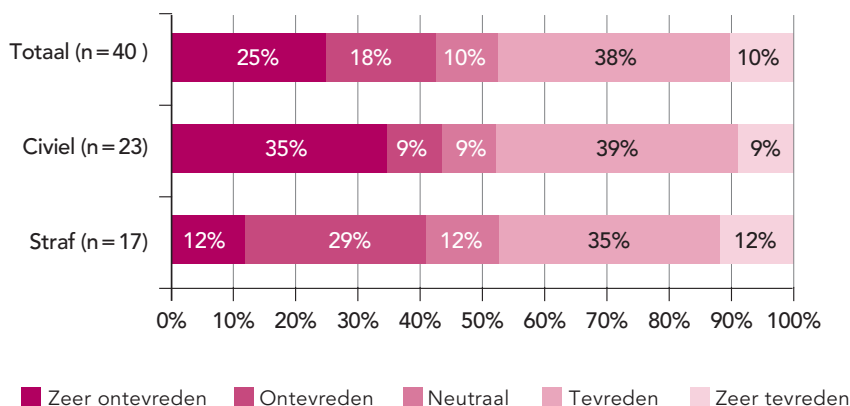
De algemene waardering

Figuur 5.5 toont de algemene waardering van de gang van zaken bij het hof. De waardering van straf (69% tevreden) ligt ruim boven de waardering van civiel (46% tevreden).¹¹

Controleren voor het effect van de inhoud van de uitspraak

Ook hier is het goed mogelijk dat de waardering die respondenten uitspreken mede wordt

11. De waardering is bij straf significant hoger dan die bij civiel ($X^2 = 11,6$; $df = 4$; $p = 0,02$).

Figuur 5.6 Algemene waardering van totale gang van zaken bij het hof (uitsluitend respondenten met een soortgelijk uitspraak van rechtbank en hof)

beïnvloed door het feit dat respondenten van het hof een andere – dat wil zeggen gunstiger of ongunstiger – uitspraak hebben gekregen dan van de rechtbank. Om dat effect uit te sluiten, presenteren we dezelfde figuur nogmaals, maar nu uitsluitend voor de respondenten die bij de rechtbank en bij het hof een soortgelijke uitspraak hebben gekregen (n = 40).¹² Figuur 5.6 laat zien dat de verschillen tussen beide rechtsgebieden niet langer statistisch significant zijn.¹³

Wat verder opvalt aan deze scores, is dat zij aanzienlijk lager zijn ten opzichte van de bevindingen van het Klantwaarderingsonderzoek Rechtspraak (KWO) 2014, met name voor civiel (Regioplan/Ipsos 2015, p. 54).¹⁴ Ter verklaring van dit verschil kan een rol spelen dat in het KWO de enquêtes zijn afgenomen voordat er uitspraak is gedaan, terwijl dit in het hogerberoeps onderzoek in de meeste gevallen is

gedaan na bekendmaking van de uitspraak. Uit onderzoek is bekend dat de waardering van de rechtspraak sterk samenhangt met de uitspraak: een gunstige uitspraak leidt tot een hogere algemene waardering en vice versa (Regioplan/Ipsos 2015, p. 18). In het hogerberoeps onderzoek heeft in een flink deel van de strafzaken de advocaat de enquêtevragen beantwoord, onder meer vanwege detentie. Dit speelde niet bij civiele zaken. Analyse leert dat advocaten over het algemeen positiever waren dan de rechtzoekenden zelf (zie tabel 3.7). Dit kan de relatief hoge score van straf ten opzichte van civiel verklaren.

Determinanten van de algemene waardering van hoger beroep

Welke factoren verklaren nu de algemene waardering? In tabel 5.2 worden de resultaten

12. Dus: bij hof én rechtbank gelijk, deels gelijk of ongelijk gekregen. Zie ook tabel 5.1.

13. $X^2 = 4,69$; $df = 4$; $p = 0.32$.

14. Met betrekking tot de hoven is 72 procent (zeer) tevreden over straf, over civiel handel 88 procent en over civiel familie 82 procent.

van de enkelvoudige analyses gepresenteerd. Hieruit blijkt een significante correlatie tussen de algemene waardering van de hogerberoepsprocedure en de waardering van de items rond de uitspraak. Overigens blijkt ook dat advocaten significant meer tevreden zijn met de totale gang van zaken dan rechtzoekenden. De algemene waardering van de hogerberoepsprocedure correleert niet significant met de waardering van het rechterlijk functioneren in hoger beroep.¹⁵

Een multivariate regressieanalyse levert geen aanvullende inzichten op (zie bijlage 2, tabel B2.4). Ook daaruit blijkt de zelfstandige invloed van de waardering van de items rond de uitspraak op de algemene waardering van de hogerberoepsprocedure. De items die te maken hebben met het rechterlijk functioneren, dragen niet bij aan de verklaring.

5.4 Samenvatting

In dit hoofdstuk is de waardering van de appellanten voor de hogerberoepsprocedure onder de loep genomen. Daarvoor zijn hun motieven voor het hoger beroep vertaald in verwachtingen, die vervolgens zijn vergeleken met de ervaringen die zij in de hogerberoepsprocedure hebben opgedaan.

Uit de motieven om in hoger beroep te gaan (zie hoofdstuk 4) zijn verwachtingen afgeleid. In volgorde van belang verwachten rechtzoekenden in hoger beroep:

- een gunstiger uitspraak te krijgen, dat wil zeggen meer gelijk te krijgen of minder straf;
- een betere uitspraak te krijgen, dat wil zeggen een hogere score op de tevredenheidsindex rond de uitspraak;

Tabel 5.2 Samenhang tussen algemene waardering van de hogerberoepsprocedure en verklarende factoren (bivariate correlaties)¹⁶

	Tevredenheidsindex rechterlijk functioneren	Tevredenheidsindex rond uitspraak	Interview met rechtzoekende (1) of advocaat (2)
Algemene waardering van de gang van zaken	0,12	0,70**	0,30**
Tevredenheidsindex rond rechterlijk functioneren		0,22*	0,08
Tevredenheidsindex rond uitspraak			0,31**

15. Evenmin blijkt er sprake te zijn van een correlatie met achtergrondkenmerken als inkomen en opleiding.

16. Significante verschillen zijn aangegeven met een asterisk ($p < 0,05$) of twee asterisken ($p < 0,01$).

- (uitsluitend voor civiel) een kwalitatief betere rechter te krijgen, wat zich vertaalt in een hogere score op de tevredenheidsindex rond het rechterlijk functioneren.

Meer gelijk krijgen/minder straf krijgen

Het onderzoek leert dat ruim een derde van de respondenten (37%) als gevolg van het hoger beroep beter af is: ze krijgen meer gelijk (civiel) of minder straf (strafrecht) in hoger beroep dan in eerste aanleg. Zij gaan er in die zin dus op vooruit. Daar staat tegenover dat 16 procent erop achteruitgaat; zij krijgen meer straf of minder gelijk. Voor het overige deel van de respondenten (48%) verandert de uitspraak niet substantieel als gevolg van het hoger beroep.

Gespecificeerd naar rechtsgebieden zijn er aanzienlijke verschillen. Bij straf krijgt bijna de helft van de respondenten in hoger beroep een gunstiger uitspraak, bij civiel een kwart. Het aandeel dat erop achteruitgaat, ligt voor beide rechtsgebieden nagenoeg gelijk (respectievelijk 16% en 15%).

Een betere uitspraak krijgen

Uit de analyses blijkt dat respondenten positiever zijn over de procedure in hoger beroep dan over hun zaak in eerste aanleg, althans voor een deel van de items die met de uitspraak te maken hebben. Het geldt voor:

- 'de mate waarin u heeft gekregen waar u recht op hebt';
- 'de snelheid waarmee het vonnis tot stand gekomen is';

- 'het gebruik van de juiste informatie';
- 'de mate waarin rekening is gehouden met uw situatie'.

Het geldt echter niet voor de begrijpelijkheid van de uitspraak en voor de motivering.

Wanneer in deze analyses wordt gecontroleerd voor het effect van de uitspraak, dan wordt nog slechts één item significant hoger gewaardeerd, namelijk 'de mate waarin u heeft gekregen waar u recht op hebt'. Voor de overige vijf items (waaronder de begrijpelijkheid en de motivering van de uitspraak) verschillen hof en rechtbank niet van elkaar.

Een betere rechter krijgen

Voor alle uitgevraagde items die te maken hebben met het *rechterlijk functioneren* blijkt dat respondenten niet significant meer of minder waardering hebben voor de procedure bij het hof dan bij de rechtbank.

Deze uitkomst verandert enigszins wanneer in de analyse wordt gecontroleerd voor het effect van de uitspraak. Respondenten zijn dan meer tevreden over de rechtbank dan over het hof als het gaat om de 'begrijpelijkheid van wat besproken is'. En zij waarderen het hof meer dan de rechtbank voor wat betreft de 'mate waarin de rechter luisterde' en de 'voorbereiding van de rechter op de zaak'. Op de overige zeven tevredenheidsitems rond het rechterlijk functioneren doen zich geen significante verschillen voor tussen rechtbank en hof.

De algemene waardering van het hoger beroep

Ten slotte is gekeken naar de algemene waardering van de hogerberoepsprocedure. Ruim de helft van de respondenten (57%) toont zich (zeer) tevreden. Wanneer we controleren voor het effect van de inhoud van de uitspraak op deze waardering, dan daalt de waarde naar 48 procent. Er doen zich geen significante verschillen voor tussen civiel en straf.

De waardering van de items rond de uitspraak blijkt de belangrijkste determinant te zijn voor de algemene waardering.

Deel C

Bevindingen bestuursrecht

Onderzoeksverantwoording bestuursrecht

6.1 Dataverzameling en respons

6.1.1 Inleiding

Dit deel van het onderzoek richt zich zowel op de beslissing van appellanten in de bestuursrechtelijke procedure bij de rechtbank om al dan niet te appelleren tegen de uitspraak van de rechtbank als op de waardering van appellanten voor de bestuursrechtelijke procedures van beroep en hoger beroep.

Om daar meer over te weten te komen, is het noodzakelijk informatie te vergaren bij personen die een bestuursrechtelijke (hoger) beroepsprocedure hebben doorlopen.

Het is denkbaar om die gegevens te verzamelen bij een en dezelfde groep respondenten die (deels) op meerdere momenten wordt ondervraagd. Het betreft appellanten die geen succes hebben geboekt bij de rechtbank en moeten kiezen of ze hoger beroep zullen instellen. Het is interessant van deze groep te weten te komen wat ze van de procedure bij de rechtbank vonden en waarom ze wel of juist niet in hoger beroep zijn gegaan. Voor zover ze hoger beroep hebben ingesteld, is tevens interessant om te weten hoe men de appelpro-

cedure waardeerde. Idealiter worden de respondenten meerdere malen ondervraagd, afhankelijk van de keuze voor hoger beroep. De gehele groep wordt ondervraagd nadat men de keuze heeft gemaakt om wel of geen hoger beroep in te stellen. Het deel van de groep dat hoger beroep heeft ingesteld wordt een tweede keer ondervraagd na de beëindiging van de procedure bij de appelrechter. Een nadeel van deze werkwijze is dat de uitvoering van het onderzoek over een langere periode plaatsvindt. Een ander nadeel is dat de groep gedurende het onderzoek slinkt omdat slechts een deel van de respondenten hoger beroep zal instellen. Om voor het tweede deel van het onderzoek over voldoende respondenten te beschikken, zijn voor het eerste deel van het onderzoek extra veel respondenten nodig.

Om die reden is ervoor gekozen om op eenzelfde moment onderzoek te doen bij twee verschillende groepen over twee verschillende procedures.

- De eerste groep betreft appellanten die in de procedure bij de rechtbank het onderpit hebben gedolven en die deels hebben besloten hoger beroep in te stellen,

deels om daarvan af te zien. Deze groep wordt bevraagd over de waardering van de procedure bij de rechtbank en over de achtergrond van hun keuze.

- De tweede groep betreft appellanten die de appelprocedure hebben doorlopen. Deze groep wordt tevens bevraagd over hun waardering van de procedure van hoger beroep in vergelijking met de beroepsprocedure bij de rechtbank.

In de volgende twee paragrafen wordt ingegaan op de selectie van de beide groepen respondenten. De eerste groep duiden we aan als 'wel/niet in hoger beroep', de tweede groep als 'terugkijken op hoger beroep'.

6.1.2 De selectie van de eerste groep respondenten (wel/niet in hoger beroep)

Algemeen

Het bestuursrecht kent meerdere deelgebieden. Bij de selectie van de respondenten hebben we ons beperkt tot drie daarvan: belasting, bijstand en omgevingsrecht.¹ Bij de selectie is rekening gehouden met de omvang van het aantal zaken dat elk jaar instroomt in hoger beroep. De geselecteerde deelgebieden kennen elk een substantiële instroom van zaken in hoger beroep.

De gekozen selectie weerspiegelt de variëteit in bestuursrechtelijke zaken. Er zijn drie verschillende appellinstanties bij betrokken: de gerechtshoven, de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABvRS) en de Centrale

Raad van Beroep. Voorts zijn verschillende typen geschillen vertegenwoordigd. Zo speelt bij bijstandszaken de duurrelatie met de sociale dienst een rol. In omgevingszaken komen geschillen voor waarbij meerdere partijen zijn betrokken. Ook zijn verschillende overheidsinstanties vertegenwoordigd, waaronder gemeenten, provincies en de Belastingdienst. Het uitgangspunt van dit deel van het onderzoek was om 300 enquêtes te realiseren met rechtzoekenden die bij de rechtbank tegen een overheidsbesluit hadden geprocedeerd. De opzet was een gestratificeerde steekproef te realiseren. Dat houdt in dat de populatie als geheel wordt opgedeeld in deelpopulaties (strata).

We onderscheiden de strata omgevingszaken, belastingzaken en bijstandszaken. Binnen deze strata zijn vervolgens ook weer deelpopulaties onderscheiden. Het betreft rechtzoekenden die bij de rechtbank hebben geprocedeerd en hebben besloten hoger beroep in te stellen (appellanten) en rechtzoekenden die bij de rechtbank hebben geprocedeerd en hebben afgezien van hoger beroep (berustenden). Door deze methode is het zeker dat er voldoende respondenten per groep zijn, waardoor het mogelijk is relevante verschillen tussen de groepen vast te stellen.

Het doel was om per deelgebied 100 enquêtes af te nemen met rechtzoekenden, waarvan 50 met appellanten en 50 met berustenden. Uitgaande van een respons van 33 procent² was beoogd 300 appellanten en 300 berustenden per deelgebied van het bestuursrecht te benaderen.

1. De rechtbanken is gevraagd om alle bijstandszaken aan te leveren, alle fiscale zaken en alle zaken over bouwen en milieu, zowel vergunningverlening als handhaving, waarin de ABRvS de appellinstantie is. Deze instructie heeft geleid tot het toezenden van zaken in de Lamicie-categorieën 404 (bijstandszaken), 601 en 602 (fiscale zaken) en 405 en 406 (omgevingszaken).
2. De Jong 2004, p. 87.

De vaststelling van de steekproef

Ten behoeve van het onderzoek zouden rechtzoekenden moeten worden benaderd die in een belastingzaak, bijstandszaak of omgevingsrechtelijke zaak een appellabele uitspraak van de rechtbank hebben ontvangen. Het gaat daarbij om uitspraken met alle dicta. Ook rechtzoekenden waarvan het beroep gegrond is verklaard zijn benaderd omdat er ook bij een grondverklaring reden kan zijn om hoger beroep in te stellen.³ In alle ten behoeve van de gegevensverzameling geselecteerde zaken was op het moment van selectie de appelmijn verstreken en hadden de potentiële respondenten dus een keuze gemaakt voor of tegen het instellen van hoger beroep. Om contact te leggen met de potentiële respondenten was de medewerking nodig van een aantal rechterlijke instanties. Bij het onderzoek waren vier rechtbanken betrokken: Amsterdam, Den Haag, Overijssel en Zeeland-West-Brabant. Deze rechtbanken hebben de adresgegevens verzameld van rechtzoekenden die een appellabele uitspraak hadden ontvangen in een van de geselecteerde rechtsgebieden. Aan de rechtbanken is gevraagd om alle zaken te selecteren waarin op dat moment minimaal zes weken geleden en maximaal zes maanden geleden een appellabele uitspraak was gedaan.

Het benaderen van de potentiële respondenten

De naw-gegevens van de rechtzoekenden in de geselecteerde zaken zijn door de rechtbanken aan de Raad voor de rechtspraak ter hand gesteld. Vervolgens heeft de Raad brieven aan de betreffende rechtzoekenden gestuurd. Half december 2012 zijn de brieven in de zaken van de rechtbanken Overijssel en Amsterdam verstuurd. De brieven in zaken bij de rechtbank Den Haag zijn half januari 2013 verstuurd. Half februari 2013 zijn de herinneringsbrieven gestuurd voor de rechtbanken Amsterdam, Overijssel en Den Haag. Alleen de respondenten die, door middel van de antwoordkaart, expliciet hadden aangegeven niet te willen worden benaderd, werden uitgesloten en ontvingen geen herinneringsbrief. De herinneringsbrieven bleken extra respons te genereren. De uitnodigingen voor het onderzoek voor de zaken bij de rechtbank Zeeland-West-Brabant zijn half juni 2013 verstuurd. In verband met de vakantieperiode en de sluiting van de deadline voor het onderzoek is afgezien van een herinneringsbrief bij deze rechtbank. Bij het benaderen van de potentiële respondenten was het uitgangspunt dat rechtzoekenden die meerdere uitspraken tegelijkertijd hadden ontvangen, slechts eenmaal een brief ontvingen.⁴ Tabel 6.1 toont het aantal verzonden uitnodigingsbrieven per rechtbank, onderverdeeld naar deelgebied van het bestuursrecht.

3. Burgers van wie het beroep in vereenvoudigde behandeling is afgedaan, zijn niet benaderd. Een uitspraak in dergelijke zaken is immers niet appellabel. Zie art. 8:54 Awb. Ook uitspraken in reactie op verzoeken om een voorlopige voorziening zijn om die reden buiten beschouwing gelaten.
4. Het komt namelijk met enige regelmaat voor dat rechtzoekenden tegelijkertijd een uitspraak ontvangen in een aantal (al dan niet gevoegde) zaken. Een enkele keer mailde of belde een justitabele om te vragen over welke van de ontvangen uitspraken de enquête ging. In deze gevallen is gezegd de meest recente uitspraak te kiezen. Meestal gingen de diverse uitspraken echter over één inhoudelijk geschil dat gevoegd ter zitting was behandeld, en leverde het voor de rechtzoekenden geen probleem op om alle vragen te beantwoorden.

Tabel 6.1 Aantal verzonden uitnodigingen voor de enquête naar rechtsgebied per rechtbank⁵

	Deelgebied bestuursrecht				
	Omgeving	Bijstand	Rijks- belastingen	Lokale belastingen	Totaal
Zeeland-West-Brabant	47	56	85	8	196
Amsterdam	18	193	0	0	211
Den Haag	116	281	182	267	846
Overijssel	32	48	0	89	169
Totaal	213	578	267	364	1.422

De respons

Tabel 6.2 toont de steekproef per rechtsgebied, de respons per rechtsgebied, en de bijbehorende responspercentages. In een

verkennende fase van het onderzoek waren reeds 23 enquêtes gerealiseerd. Deze zijn in de tabel apart weergegeven om de responspercentages nauwkeuriger in beeld brengen.⁶

Tabel 6.2 Steekproefomvang en gerealiseerde enquêtes naar rechtsgebied

	Deelgebied bestuursrecht				
	Omgeving	Bijstand	Rijks- belastingen	Lokale belastingen	Totaal
Steekproef	213	578	267	364	1.422
Respons	61 (29%)	66 (11%)	50 (19%)	123 (34%)	300 (21%)
Enquêtes beginfase		3	9	11	23
Gerealiseerd totaal	61	69	59	134	323

- Opvallend is dat de gerealiseerde respons in belastingzaken relatief hoog is. Uit een analyse van de onderzoeksgegevens in fiscale zaken bleek dat de respondenten in lokale belastingzaken en in rijksbelastingzaken sterk van elkaar verschillen. Er is daarom voor gekozen om in de analyses de fiscale zaken op te splitsen, zodat vier rechtsgebieden ontstaan.
- Bij de rechtbanken Overijssel en Zeeland-West-Brabant is korte tijd gewerkt met een *opt-out*-procedure, waarbij respondenten zijn benaderd voor een telefonische enquête, tenzij iemand expliciet had aangegeven niet mee te willen werken aan het onderzoek. Op deze wijze zijn 23 enquêtes gerealiseerd. De dataverzameling was voor het overige gelijk aan de verzameling voor de overige zaken in de steekproef. Omdat deze benadering op bezwaren stuitte, is overgestapt op de *opt-in*-benadering.

Tabel 6.3 Gerealiseerde onderzoeksgroep naar uitkomst van de zaak

In het gelijk gesteld?	Deelgebied bestuursrecht				Totaal
	Omgeving	Bijstand	Rijksbelastingen	Lokale belasting	
Niet	34	42	31	63	170
Deels	12	8	16	35	71
Helemaal	11	13	8	32	64
Totaal	57	63	55	130	305

N = 305, ontbrekende waarnemingen = 18

Tabel 6.4 Bruikbare respons naar rechtsgebied en naar instellen hoger beroep

	Deelgebied bestuursrecht				Totaal
	Omgeving	Bijstand	Rijksbelastingen	Lokale belastingen	
Berustenden	74% (34)	50% (25)	53% (25)	81% (79)	68% (163)
Appellanten	26% (12)	50% (25)	47% (22)	19% (19)	32% (78)
Totaal	100% (46)	100% (50)	100% (47)	100% (98)	100% (241)

N = 241, ontbrekende waarden = 0

Uit tabel 6.2 blijkt dat de respons sterk verschilt per rechtsgebied. In bijstandszaken was de respons het laagst, in fiscale zaken het hoogst. Daarnaast valt op dat de respons lager bleek dan verwacht. Er was rekening gehouden met een respons van 33 procent. In omgevingszaken, bijstandszaken en rijksbelastingzaken was de respons lager. Hoewel er meer brieven zijn verstuurd dan gepland, komt de gerealiseerde onderzoeksgroep in bijstandszaken en omgevingszaken daarom toch lager uit dan beoogd.

Niet alle enquêtes waren voor alle onderdelen van het onderzoek bruikbaar. Voor zover het onderzoek de keuze voor hoger beroep betreft, waren alleen de enquêtes van belang van personen die niet of slechts deels in het gelijk waren gesteld door de rechtbank. Tabel 6.3 toont de gerealiseerde enquêtes per rechtsgebied, gecategoriseerd naar de uitkomst van de zaak.

De respons die gebruikt kan worden voor de beantwoording van de vraag naar de keuze om al dan niet in hoger beroep te gaan, be-

staat uit de enquêtes in de eerste twee rijen van tabel 6.3 (de personen die niet of deels gelijk hebben gekregen). Van de 323 gerealiseerde enquêtes zijn 241 bruikbaar voor het onderzoek (de bruikbare respons). Tabel 6.4 toont voor dit deel van het onderzoek de bruikbare respons per rechtsgebied voor de groepen appellanten en berustenden. De onderzoeksopzet was erop gericht dat de helft van de respondenten appellanten betrof en de andere helft berustenden. Niet alle rechtbanken bleken echter in staat om door te geven of een persoon een appellant of berustende was. Daardoor was het niet mogelijk om de steekproef exact volgens de gekozen wijze vorm te geven. Uit tabel 6.4 blijkt dat bij bijstandszaken en rijksbelastingzaken de verdeling van appellanten en berustenden in de steekproef wel ongeveer half-om-half is, maar in de andere twee gebieden niet. Daar ligt de verhouding dichter bij het daadwerkelijke percentage van de rechtzoekenden dat hoger beroep instelt.

Het afnemen van de enquêtes

Als een appellant wilde meewerken aan het onderzoek, waren er twee mogelijkheden. Hij of zij kon ervoor kiezen om de enquête direct anoniem in te vullen via een link op de website van de Rijksuniversiteit Groningen.⁷ Als alternatief kon men door middel van een antwoordkaart aangeven dat men wilde worden gebeld op een tijdstip naar keuze voor het afnemen van een telefonische enquête. Als een respondent niet aan het onderzoek wilde meedoen, kon hij dit eveneens op de

antwoordkaart aangeven.⁸ In dat geval werd hem gevraagd om kort een vraag te beantwoorden en informatie te geven ten behoeve van de non-responsanalyse.

Het moment waarop de enquête is afgenomen (na afloop van de procedure) bergt het risico in zich dat het oordeel over de procedure is gekleurd door de uitkomst van de zaak en de al eerder gemaakte keuze om al dan niet hoger beroep in te stellen. Zo bestaat de kans dat de ervaren rechtvaardigheid van de procedure wordt gekleurd door de uitkomst van de procedure en de beslissing om deze al dan niet aan te vechten. Het mooiste zou het zijn geweest als de enquêtevragen hadden kunnen worden opgesplitst, waarbij een deel van de vragen vlak na de zitting was gesteld en een ander deel nadat de keuze voor hoger beroep was gemaakt. De tijdens de procedure bij de rechtbank ervaren procedurele rechtvaardigheid had dan gemeten kunnen worden voordat de rechtbankuitspraak bekend was. De opzet van het onderzoek maakte het echter niet mogelijk de geselecteerde groep procesdeelnemers op twee momenten in de tijd te bevragen. Door de enquêtevragen over procedurele rechtvaardigheid zo specifiek mogelijk te formuleren, is getracht om de genoemde effecten tegen te gaan.

6.1.3 De selectie van de tweede groep respondenten ('terugkijken op hoger beroep')

De tweede groep respondenten in het onderzoek betreft rechtzoekenden die een appelpro-

7. Door middel van een unieke code is gewaarborgd dat een respondent niet meerdere malen dezelfde enquête invulde.
8. Het gaat om een zogenoemde *opt-in*-procedure. Alleen respondenten die expliciet hadden aangegeven deel te willen nemen aan het onderzoek zijn benaderd.

cedure hebben afgerond in een fiscale zaak, een omgevingsrechtelijke zaak of een bijstandzaak. Het 'afronden' kan betekenen dat een rechtzoekende een uitspraak in hoger beroep heeft ontvangen, of dat hij tijdens of na de zitting zijn hoger beroep heeft ingetrokken.⁹ De selectie van respondenten heeft plaatsgevonden bij de Centrale Raad van Beroep (bijstandszaken), de Afdeling bestuursrecht-spraak van de Raad van State (omgevingszaken) en bij een tweetal gerechtshoven (belastingzaken). Het doel was om bij de beide hoven vijftig enquêtes te realiseren en bij elk van de beide andere instanties honderd.

Centrale Raad van Beroep

De Centrale Raad van Beroep (CRvB) heeft voor het onderzoek alle gegevens verzameld van rechtzoekenden die ofwel een uitspraak hebben ontvangen, ofwel hun hoger beroep hebben ingetrokken op of na de zitting. Er zijn alleen zaken geselecteerd die ter zitting zijn behandeld.

Deze rechtzoekenden ontvingen een brief van de CRvB waarin het onderzoek werd omschreven en waarin werd aangegeven dat telefonisch contact met de respondenten zou worden opgenomen. Bij de brief was een antwoordkaart gevoegd. Hierin werd de mogelijkheid geboden aan te geven dat hun gegevens niet aan de onderzoekers ter hand mochten worden gesteld, de zogenaamde *opt-out*-optie.

Indien de rechtzoekende niet binnen een bepaalde termijn na de ontvangst van de brief reageerde, werden diens naw-gegevens aan de onderzoekers gezonden. De personen van wie het telefoonnummer vindbaar was, zijn gebeld. De respondenten waarvan geen telefoonnummer beschikbaar was, zijn door de onderzoekers aangeschreven met het verzoek via de antwoordkaart hun telefoonnummer toe te sturen.

Enige tijd na de start van de gegevensverzameling, in augustus 2012, is deze opgeschort vanwege privacybezwaren met betrekking tot de *opt-out*-methode. In oktober 2012 is besloten niet door te gaan met de *opt-out*-methode. In plaats daarvan is de gegevensverzameling voortgezet met gebruikmaking van de *opt-in*-benadering: potentiële respondenten werden alleen benaderd voor het afnemen van een vragenlijst als ze expliciet hadden aangegeven aan het onderzoek te willen meewerken. Begin februari 2013 heeft de CRvB de naw-gegevens van rechtzoekenden aan de Raad voor de rechtspraak gestuurd in alle bijstandszaken die gedurende de periode vanaf medio mei tot half december 2012 zijn geëindigd met een uitspraak of door intrekking tijdens of na de zitting. Het betreft in totaal 639 zaken: 580 zaken waarin uitspraak was gedaan en 59 zaken die tijdens of na de zitting zijn ingetrokken. Bij de selectie is ervoor gezorgd dat er geen overlap was met gegevens uit de eerdere fase van gegevensverzameling (*opt-out*-methode). De

9. In dat laatste geval zijn alleen zaken in het onderzoek meegenomen waarin het hoger beroep op of na de zitting is ingetrokken. Overigens deed deze situatie zich bij de ABRvS en de hoven nauwelijks voor; intrekkingen vinden daar meestal plaats voor de zitting. Bij deze instanties zijn daarom alleen zaken meegenomen waarin uitspraak is gedaan door de betreffende appellinstantie. De reden om het onderzoek te richten op zaken waarin de procedure van hoger beroep ten minste tot aan de zitting is gevoerd, is dat alleen in dat geval kan worden gevraagd naar de ervaringen tijdens het hoger beroep.

Raad voor de rechtspraak heeft de brieven in deze zaken half februari 2013 aan de potentiële respondenten verstuurd.

De respons bij de CRvB van de gegevensverzameling via de *opt-out*-methode is niet exact te berekenen omdat de CRvB niet voor de gehele periode waarin potentiële respondenten zijn benaderd, heeft bijgehouden hoeveel brieven er zijn verstuurd. Op basis van de gegevens van de CRvB kan het aantal benaderde potentiële respondenten worden geschat op 120.¹⁰ Dit heeft er uiteindelijk in geresulteerd dat bij 15 personen een enquête is afgenomen. Voor de *opt-in*-methode geldt dat de 639 zaken hebben geresulteerd in 60 afgenomen enquêtes. Al met al zijn 75 enquêtes afgenomen met rechtzoekenden die bij die instantie een procedure hebben afgerond.

De gerechtshoven Den Bosch en Den Haag

Het fiscale recht kent een aantal specifieke waarborgen voor de privacy van de belastingplichtigen. Het gerechtshof heeft een eigen verantwoordelijkheid in deze. Met de besturen van de gerechtshoven Den Bosch en Den Haag is daarom een afwijkende procedure van gegevensverzameling afgesproken.

De procedure hield het volgende in. Indien een burger of bedrijf in hoger beroep is gekomen in een fiscale procedure, wijzen de raadsheren na afloop van de zitting de rechtzoekende (of diens gemachtigde) op het

onderzoek. Desgewenst krijgt hij een flyer met antwoordkaart mee. Op de antwoordkaart staat informatie over het onderzoek en kan de rechtzoekende zijn adresgegevens invullen.

De antwoordkaarten kunnen bij het hof worden afgegeven. Is alleen de gemachtigde aanwezig, dan wordt de flyer aan de gemachtigde meegegeven met het verzoek deze door te geven aan zijn cliënt. Deze kan de antwoordkaart vervolgens retourneren aan het hof. De door de hoven ontvangen antwoordkaarten zijn, nadat de uitspraak was gedaan, aan de onderzoekers toegezonden. Vervolgens zijn de betreffende rechtzoekenden benaderd voor het afnemen van een enquête. De gegevensverzameling op deze wijze is in juli 2012 gestart bij het hof Den Haag¹¹ en september 2012 bij het hof Den Bosch. Ondanks positieve reacties van rechtzoekenden ter zitting zijn maar enkele antwoordkaarten teruggestuurd.

Daarnaast viel op dat een gedeelte van de respons rechtsbijstandsverleners betrof die kennelijk niet goed hadden begrepen dat het onderzoek niet voor hen was bedoeld. In januari 2013 is daarom besloten om de onderzoeksopzet aan te passen. Afgesproken werd dat de beide gerechtshoven voor elke rechtbankuitspraak zouden checken wie in hoger beroep was gegaan. Als dit de belastingplichtige was, werd gekeken of er een adres van deze persoon was en dan ontving hij een brief met een uitnodiging om mee te doen aan het onderzoek.¹²

10. In de weken 27 t/m 30 zijn respectievelijk 16, 15, 15 en 17 adressen toegestuurd. Daarnaast heeft de CRvB aangegeven dat elke week ongeveer evenveel brieven zijn uitgezonden. We nemen daarom aan dat gedurende deze 5 weken elke week 24 brieven zijn uitgezonden. In totaal komt dit op 120 brieven.

11. Week 30.

12. In de brief wordt de rechtzoekende de keuze gelaten tussen een webenquête en een telefonische enquête. Om mee te doen aan de telefonische enquête moest de rechtzoekende een antwoordformulier in een bijgesloten antwoordvelop toesturen aan de onderzoekers. De methode van gegevensverzameling bij de hoven lijkt hiermee op de gegevensverzameling bij de rechtbanken, zij het dat er geen non-responsanalyse plaatsvond.

In het voorjaar van 2013 is begonnen met de gewijzigde methode van gegevensverzameling. Gedurende het proces van gegevensverzameling bleek dat de naw-gegevens van de rechtzoekenden niet altijd bekend waren. Bij de hoven wordt in fiscale zaken in negen van de tien gevallen met een gemachtigde geprocedeerd. Als er een gemachtigde is, staan de naw-gegevens van de rechtzoekende veelal niet in het systeem.¹³ Om deze reden zijn bij de hoven alleen rechtzoekenden aangeschreven die zonder gemachtigde hebben geprocedeerd.

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS) heeft eind april 2013 de adresgegevens verzameld van rechtzoekenden in alle appelzaken op het terrein van het omgevingsrecht, zowel wat betreft de vergunningverlening als de handhaving. In de zaken die de ABRvS behandelt, is regelmatig sprake van een geschil met drie partijen. Het bleek niet mogelijk om in dergelijke geschillen al-

leen de appellant aan te schrijven. Daarom zijn ook derdebelanghebbenden benaderd. Daarnaast is van belang dat in omgevingszaken soms meerdere rechtzoekenden in eenzelfde zaak procederen. In geschillen waarbij twee (groepen) burgers tegenover elkaar staan, en dit conflict via de overheid uitvechten, is aan de ABRvS gevraagd om van elk van de (groepen) burgers of bedrijven die tegenover elkaar staan slechts één persoon of bedrijf te selecteren.¹⁴

In totaal zijn 250 appellanten en derdebelanghebbenden aangeschreven. De zaken zijn geselecteerd op de datum van de beëindiging van de zaak, te beginnen met de meest recente zaken.¹⁵

Het resultaat van de gegevensverzameling bij de appelinstanties

In totaal zijn bij de vier appelinstanties (de twee gerechtshoven, de CRvB en de ABRvS) in totaal 188 rechtzoekenden geïnterviewd. De tabel laat zien hoeveel personen zijn benaderd en geïnterviewd.

Tabel 6.5 Benaderde en geïnterviewde respondenten per appelinstantie

	Instantie		
	CRvB	Gerechtshof	ABRvS
Benaderd	120 (opt-out) 639 (opt-in)	onbekend	250
Geïnterviewd	75	20	93

13. Gesprek bij het Gerechtshof Den Haag op 18 juli 2013.

14. Hetzelfde is aan de rechtbanken verzocht.

15. Bij de Raad van State zijn adresgegevens van rechtzoekenden die met een gemachtigde procederen als regel niet in het computersysteem opgenomen. Desondanks is wel een aantal rechtzoekenden geënquêteerd die met hulp van een rechtshulpverlener hebben geprocedeerd.

6.2 Kenmerken respondenten

We laten hieronder een aantal tabellen zien betreffende enkele kenmerken van respondenten. Achtereenvolgens laten we gegevens zien over geslacht, leeftijd, opleiding en inkomen. We laten steeds drie tabellen zien; eerst een tabel met de gegevens van alle respondenten, daarna een tabel met gegevens over de eerste deelgroep ('wel/niet in hoger beroep') en ten slotte een tabel met gegevens over de tweede deelgroep ('terugkijken op hoger beroep').

Tabel 6.6a Geslacht

	Aantal	Percentage
Man	306	79,5%
Vrouw	79	20,5%
Totaal	385	100%
Missing	35	

Tabel 6.6b Geslacht (groep 'wel/niet in hoger beroep')

	Deelgebied bestuursrecht				
	Omgeving	Bijstand	Lokale belastingen	Rijksbelastingen	Totaal
Man	85,6%	63,3%	80%	89,4%	79,2%
Vrouw	14,3%	36,7%	20%	10,6%	20,8%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%
N	42	49	94	45	230
Missing	4	1	4	2	11

Tabel 6.6c Geslacht (groep 'terugkijken op hoger beroep')

	Deelgebied bestuursrecht				
	Omgeving	Bijstand	Lokale belastingen	Rijksbelastingen	Totaal
Man	89%	57,6%	100%	100%	76,8%
Vrouw	11%	42,4%	0%	0%	23,2%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%
N	73	66	9	7	155
Missing	20	1	0	3	24

In de tabellen is te zien dat een grote meerderheid van de respondenten man is. Alleen voor bijstandszaken geldt dat meer dan een derde van de respondenten vrouw is. De verschillen tussen beroep en hoger beroep zijn miniem. We kijken vervolgens naar de leeftijd van de respondenten.

Tabel 6.7a Leeftijd

	Aantal	Percentage
Tot 25	0	0%
25 tot 35	8	2,1%
35 tot 45	31	8,1%
45 tot 55	85	22,3%
55 tot 65	119	31,2%
65 en ouder	138	36,2%
Totaal	381	100%
Missing	39	

Tabel 6.7c Leeftijd (groep 'terugkijken op hoger beroep')

	Deelgebied bestuursrecht				
	Omgeving	Bijstand	Lokale belastingen	Rijksbelastingen	Totaal
Tot 25	0%	0%	0%	0%	0%
25 tot 35	0%	4,8%	0%	0%	2%
35 tot 45	4,1%	19%	11,1%	0%	10,5%
45 tot 55	19,2%	28,6%	0%	28,6%	22,5%
55 tot 65	39,8%	25,4%	44,4%	57,1%	38,8%
65 en ouder	37%	22,2%	44,4%	14,3%	26,3%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%
N	73	66	9	7	155
Missing	20	1	0	3	24

In de drie tabellen is te zien dat de gemiddelde leeftijd van de respondenten hoog is. Zowel voor omgevingszaken als voor belastingzaken geldt dat meer dan de helft van de respondenten 55 of ouder is. Ook hier vormen bijstandszaken de uitzondering, al geldt ook

voor deze zaken dat het aantal respondenten van 55 of ouder boven de 40 procent ligt. De verschillen tussen beroep en hoger beroep zijn te verwaarlozen. Vervolgens kijken we naar de opleiding van de respondenten.

Tabel 6.8a Opleiding

	Aantal	Percentage
Basisonderwijs/geen onderwijs	11	2,9%
Lbo/mulo/mavo/3-jarige hbs/vmbo	59	15,6%
Mbo	63	16,6%
Havo/vwo/hbs/lyceum/gymnasium	31	8,2%
Hbo	116	30,6%
Universiteit	99	26,1%
Totaal	379	100%
Missing	41	

Tabel 6.8b Opleiding (groep 'wel/niet in hoger beroep')

	Deelgebied bestuursrecht				
	Omgeving	Bijstand	Lokale belastingen	Rijks-belastingen	Totaal
Basisonderwijs/geen onderwijs	0%	8,3%	1,1%	4,5%	3,1%
Lbo/mulo/mavo/3-jarige hbs/vmbo	16,7%	37,5%	6,5%	9,1%	15,5%
Mbo	11,9%	18,8%	13%	18,2%	15%
Havo/vwo/hbs/ lyceum/ gymnasium	11,9%	4,2%	9,8%	6,8%	8,4%
Hbo	28,6%	16,7%	40,2%	27,3%	30,5%
Universiteit	31%	14,6%	29,3%	34,1%	27,4%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%
N	42	48	92	44	226
Missing	4	2	6	3	15

Tabel 6.8c Opleiding (groep 'terugkijken op hoger beroep')

	Deelgebied bestuursrecht				Totaal
	Omgeving	Bijstand	Lokale bel.	Rijksbel.	
Basisonderwijs/geen onderwijs	2,7%	3,2%	0%	0%	2,6%
Lbo/mulo/mavo/3-jarige hbs/vmbo	12%	20,6%	22,2%	0%	15,7%
Mbo	16%	27%	0%	0%	19%
Havo/vwo/hbs/lyceum/gymnasium	8%	9,5%	0%	0%	7,8%
Hbo	37,3%	22,2%	22,2%	50%	30,7%
Universiteit	24%	17,5%	55,6%	50%	24,2%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%
N	75	63	9	6	153
Missing	18	4	0	4	26

De respondenten van het bestuursrechtelijke deel van het onderzoek zijn relatief hoog opgeleid. Bijna twee derde van de respondenten bevindt zich in de hoogste drie categorieën. Grote verschillen tussen beroep en hoger beroep zijn er niet. Wel is duidelijk dat

in belastingzaken de hoogopgeleiden relatief oververtegenwoordigd zijn, in bijstandzaken relatief ondervertegenwoordigd. Als laatste kijken we naar het inkomen.

Tabel 6.9a Inkomens per maand

	Aantal	Percentage
tot 1.000	23	9,8%
tussen 1.000-1.500	25	10,7%
tussen 1.500-2.000	12	5,1%
tussen 2.000-2.500	22	9,4%
tussen 2.500-3.000	26	11,1%
tussen 3.000-3.500	33	14,1%
3.500 en meer	93	39,7%
Totaal	234	100%
Missing	186	

Tabel 6.9b Inkomens per maand (groep 'wel/niet in hoger beroep')

	Deelgebied bestuursrecht				
	Omgeving	Bijstand	Lokale belastingen	Rijksbelastingen	Totaal
tot 1.500	15,1%	88,9%	6,6%	51,3%	23,8%
tussen 1.500-2.500	6%	0%	15,8%	13,5%	16,3%
tussen 2.500-3.500	33,4%	0%	32,9%	10,8%	25,8%
3.500 en meer	45,5%	11,1%	44,7%	24,3%	38,1%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%
N	33	9	76	37	155
Missing	13	41	22	10	86

Tabel 6.9c Inkomen per maand (groep 'terugkijken op hoger beroep')

	Deelgebied bestuursrecht				
	Omgeving	Bijstand	Lokale belastingen	Rijksbelastingen	Totaal
tot 1.500	9,9%	80,0%	0%	16,7%	14,1%
tussen 1.500-2.500	19,7%	20,0%	14,3%	16,7%	19%
tussen 2.500-3.500	27,9%	0,0%	14,3%	16,7%	24,1%
3.500 en meer	42,6%	0,0%	71,4%	50%	43%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%
N	61	5	7	6	79
Missing	32	62	2	4	100

Op het punt van het inkomen is sprake van duidelijke verschillen tussen de vier procedures. Opvallend is vooral het verschil tussen

lokale en rijksbelastingzaken. In lokale belastingzaken ligt het inkomen nog weer hoger dan in rijksbelastingzaken.

De keuze voor hoger beroep bestuursrecht

7.1 Inleiding

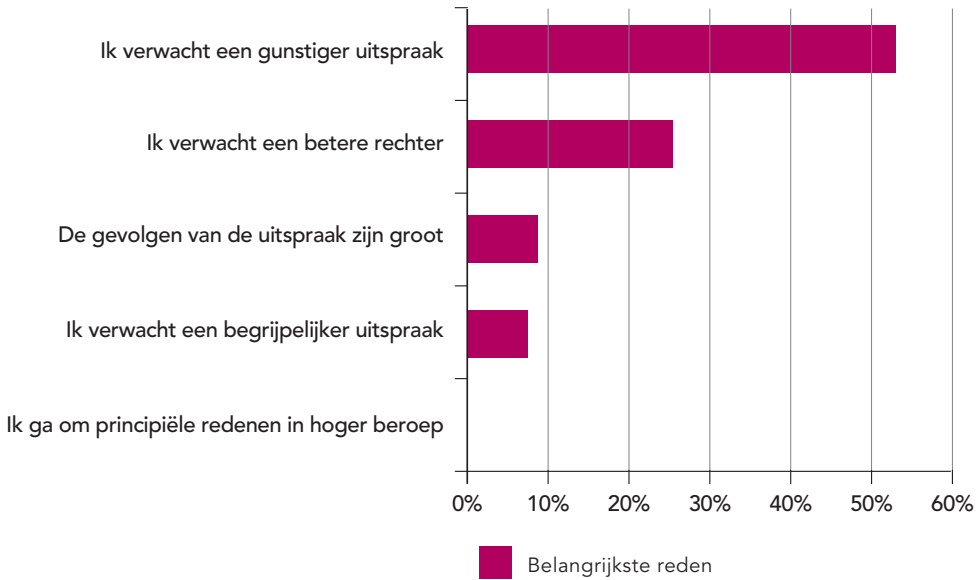
In dit onderzoek staat de keuze om wel of niet in hoger beroep te gaan centraal. In dit hoofdstuk beschrijven we de overwegingen van burgers die een bestuursrechtelijke procedure bij de rechtbank (deels) hebben verloren om al dan niet hoger beroep in te stellen tegen de uitspraak van de rechtbank. Dit hoofdstuk is als volgt opgebouwd. In paragraaf 7.2 worden de motieven voor de keuze om te appelleren in kaart gebracht, in paragraaf 7.3 de motieven voor de keuze om *niet* te appelleren. Paragraaf 7.4 gaat in op de determinanten van de keuze om al dan niet hoger beroep in te stellen. In hoeverre wordt die keuze beïnvloed door kenmerken van de zaak? In paragraaf 7.5 worden de bevindingen van het hoofdstuk kort samengevat.

7.2 Motieven om in hoger beroep te gaan

Wat is het belangrijkste motief om in hoger beroep te gaan?

Allereerst hebben we de respondenten die hoger beroep hebben ingesteld gevraagd wat voor hen de belangrijkste reden was om in hoger beroep te gaan. Het betrof een open vraag. Sommige respondenten gaven een beknopt, anderen een zeer uitvoerig antwoord. De antwoorden hebben we gehercodeerd tot vijf verschillende redenen om hoger beroep in te stellen. Redenen kunnen zijn dat de appellant een gunstiger uitspraak verwacht, dat hij een beter te begrijpen uitspraak verwacht, dat hoger beroep wordt ingesteld omdat de uitspraak van de rechtbank grote gevolgen voor hem heeft, dat hij verwacht dat zijn zaak door een betere rechter zal worden behandeld of dat hij vanwege principiële redenen hoger beroep instelt.

In figuur 7.1 is te zien hoe vaak elk van die vijf redenen als belangrijkste reden wordt genoemd om in hoger beroep te gaan.

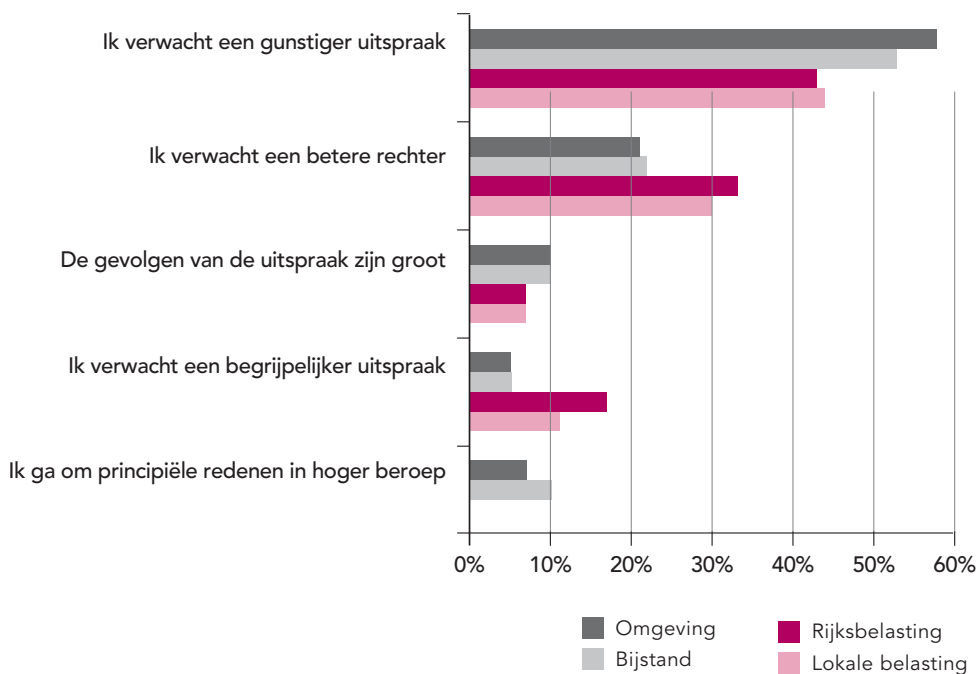

Figuur 7.1 Belangrijkste reden om in hoger beroep te gaan¹

Voor meer dan de helft van de respondenten (52%) is de belangrijkste reden om in hoger beroep te gaan dat zij een gunstiger uitspraak verwachten. Voor een kwart van de respondenten (25%) is de belangrijkste reden dat zij een betere rechter verwachten die serieuzer naar de zaak kijkt. De drie andere redenen die

zijn onderscheiden, worden door respectievelijk 9 procent, 8 procent en 7 procent van de respondenten genoemd. Maakt het nog verschil om wat voor bestuursrechtelijke zaak het gaat? Dat is in de volgende figuur te zien.

1. N = 199.

Figuur 7.2 Belangrijkste reden om in hoger beroep te gaan; verschil tussen deelgebieden bestuursrecht²

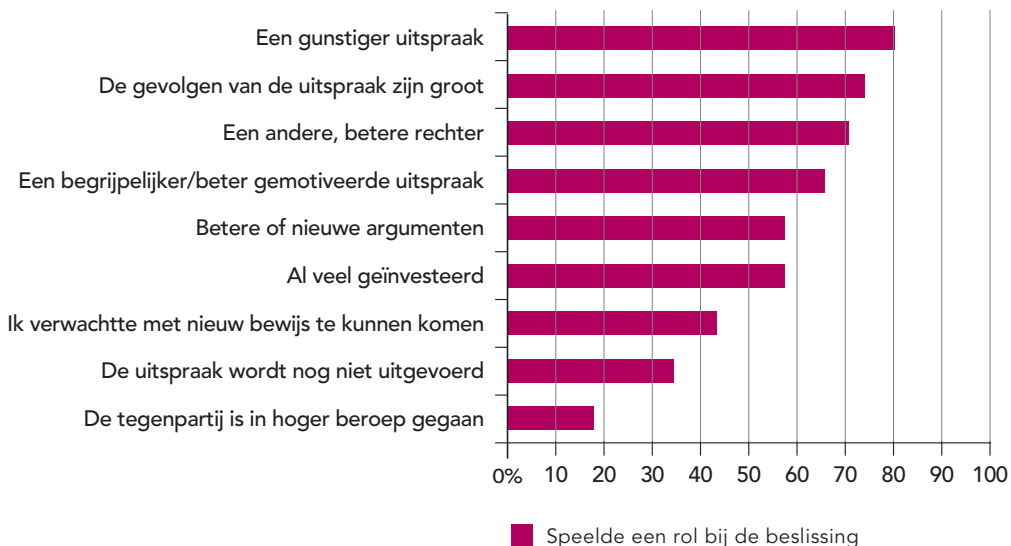
Het eerste wat in de figuur opvalt is dat in belastingzaken de verwachting dat de uitspraak in hoger beroep gunstiger is dan in beroep minder vaak de belangrijkste reden is om in hoger beroep te gaan dan in omgevings- en bijstandszaken. Voorts is opvallend dat in belastingzaken de verwachting een betere rechter te treffen juist vaker dan in omgevings- en bijstandszaken de belangrijkste reden voor het instellen van hoger beroep is.³

Welke motieven spelen een rol bij de beslissing in hoger beroep te gaan?

Zowel aan de respondenten die zijn geïnterviewd direct nadat ze hadden besloten wel of niet te appelleren als aan de respondenten die zijn geïnterviewd na afloop van de procedure van hoger beroep is gevraagd naar de motieven die een rol hebben gespeeld bij de keuze voor hoger beroep. In figuur 7.3 worden de motieven gerangschikt op basis van de frequentie waarmee de respondenten antwoorden dat ze een rol speelden bij hun keuze voor hoger beroep.

2. N = 199.

3. Het verschil is significant ($p < .01$).

Figuur 7.3 Overwegingen die een rol speelden bij de beslissing te appelleren (meerdere motieven kunnen worden genoemd)⁴

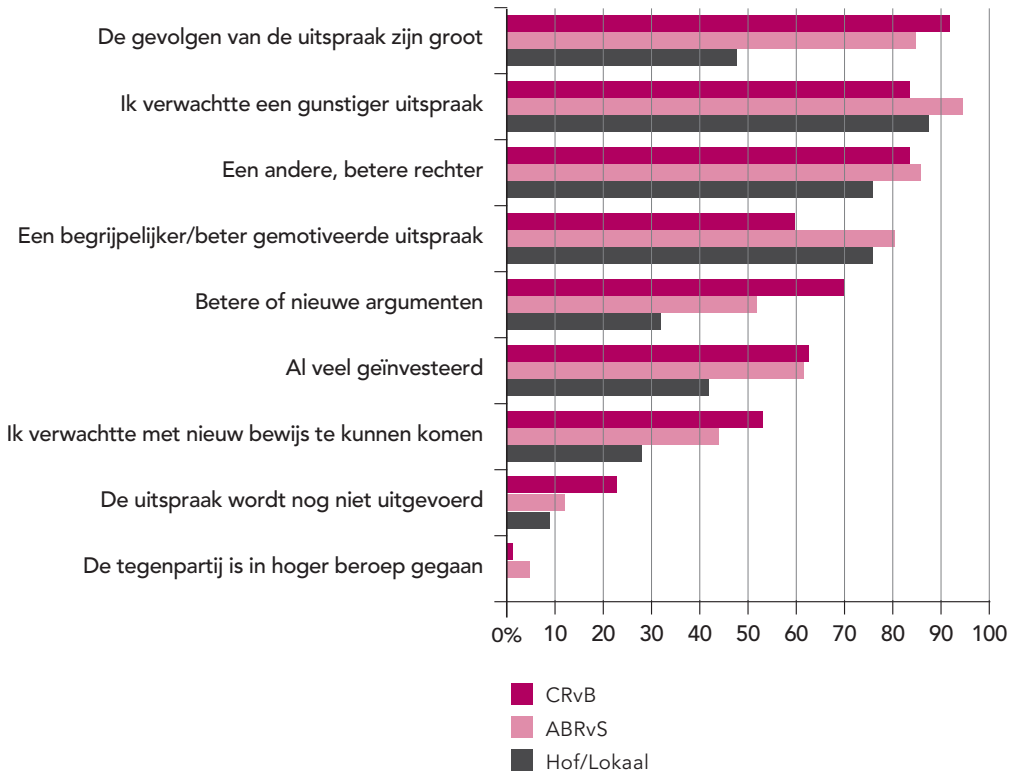
Van de motieven die hebben meegespeeld bij de keuze voor hoger beroep wordt de verwachting van ‘een gunstiger uitspraak’ het vaakst genoemd: door negen van de tien respondenten. Ook het feit dat de gevolgen van de uitspraak van de rechtbank groot zijn, dat men een betere rechter verwacht en een begrijpelijker/beter gemotiveerde uitspraak, worden door meer dan drie kwart van de respondenten genoemd als factoren die meespeelden bij de beslissing hoger beroep in te stellen. Weinig genoemd wordt het argument dat

door het instellen van hoger beroep de uitspraak van de rechtbank nog niet wordt uitgevoerd. Het argument dat de tegenpartij in hoger beroep is gegaan wordt op een enkele uitzondering na in het geheel niet genoemd.⁵ Maakt het voor de motieven die een rol spelen bij de beslissing te appelleren nog uit welke instantie bevoegd is het hoger beroep te behandelen? We vergelijken daartoe de respondenten voor wie respectievelijk het gerechtshof, de ABRvS of de CRvB de appelinstantie is.⁶

4. De n varieert van 187 tot 203.

5. Het moment waarop de vraag wordt gesteld naar de motieven die meespelen bij de keuze voor hoger beroep heeft nauwelijks invloed op de frequentie waarmee van de verschillende mogelijke motieven wordt gezegd dat ze meespelen. Alleen bij het motief ‘de uitspraak wordt nog niet uitgevoerd’ is een duidelijk verschil te zien. Dit wordt relatief vaker genoemd door respondenten die direct na de keuze voor hoger beroep zijn geïnterviewd (25%) dan door respondenten die na afloop van de appelprocedure zijn geïnterviewd (15%).

6. Voor elk van de drie groepen geldt dat ze zijn samengesteld uit personen die zijn geïnterviewd na de keuze om wel of niet te appelleren en personen die zijn geïnterviewd na de afronding van de appelprocedure.

Figuur 7.4 Overwegingen die een rol speelden bij de beslissing te appelleren (meerdere motieven kunnen worden genoemd) (verschil tussen appelinstanties)⁷

Uit de figuur blijken enkele opvallende (en significante) verschillen tussen respondenten die bij verschillende hogerberoepsinstanties appelleren. Zo is voor respondenten voor wie het hof de appelinstantie is het feit dat de gevolgen van de uitspraak groot zijn een relatief onbelangrijke factor om hoger beroep in te stellen.⁸ Hetzelfde geldt voor het feit dat hoger beroep de mogelijkheid kan inhouden

om met nieuw bewijs te komen.⁹ Voor respondenten voor wie de CRvB de appelinstantie is, is de verwachting dat zij met nieuwe of betere argumenten kunnen komen een relatief belangrijke factor voor de keuze voor hoger beroep.¹⁰

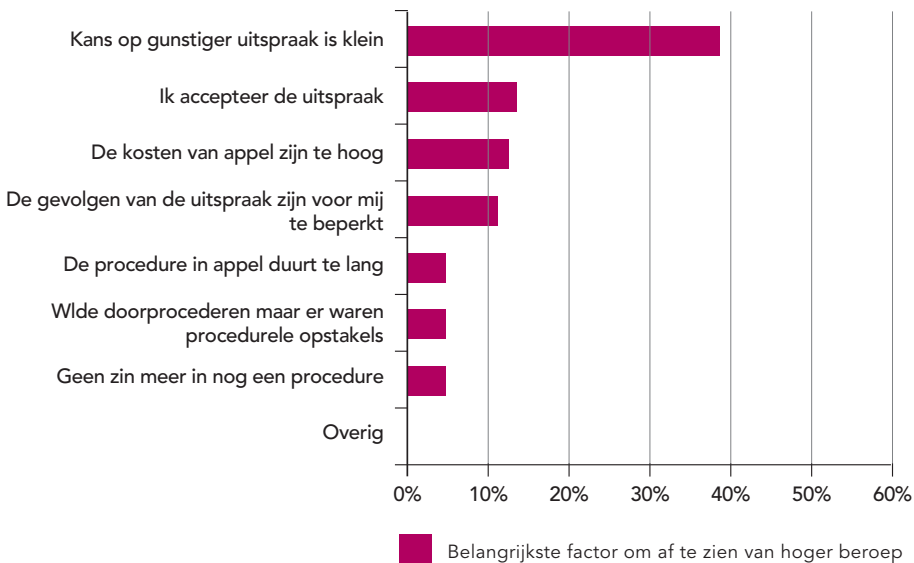
7. De n varieert van 187 tot 203.
 8. Het verschil is significant (p <.01).
 9. Het verschil is significant (p <.05).
 10. Het verschil is significant (p <.05).

7.3 Motieven om niet in hoger beroep te gaan

Naast motieven om in hoger beroep te gaan, hebben we ook gekeken naar motieven om niet in hoger beroep te gaan.

Wat is het belangrijkste motief om af te zien van hoger beroep?

Allereerst hebben we de respondenten die geen hoger beroep hebben ingesteld, gevraagd wat voor hen de belangrijkste reden was om niet in hoger beroep te gaan. Figuur 7.5 laat de reacties op die vraag zien.

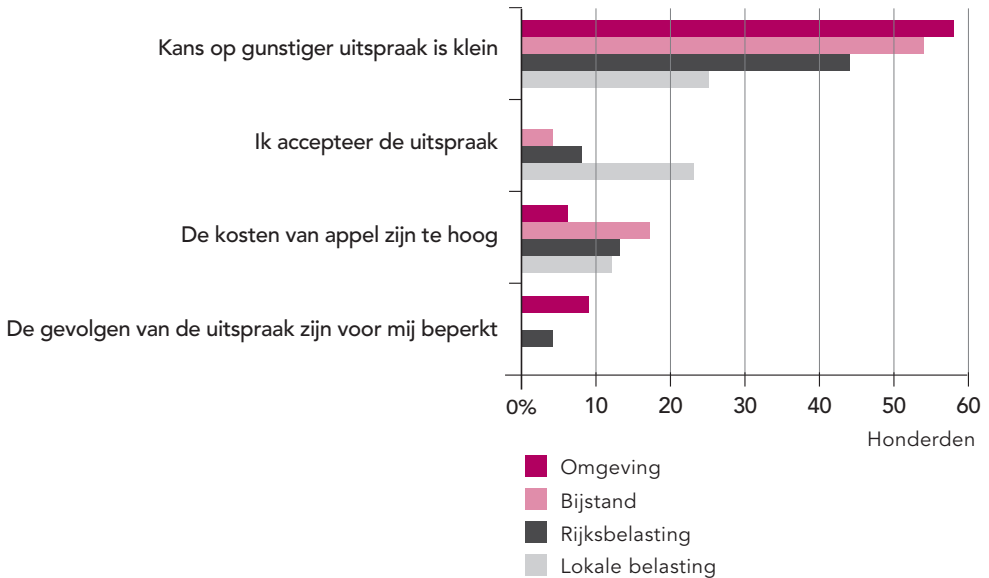
Figuur 7.5 Belangrijkste reden om van hoger beroep af te zien¹¹

Veruit de belangrijkste reden om af te zien van hoger beroep is dat de kans op succes laag wordt ingeschat. 39 procent van de respondenten noemt dat als belangrijkste reden. Drie andere redenen worden door meer dan 10 procent van de respondenten als belangrijkste reden genoemd: het feit dat de betrok-

kene de voor hem negatieve uitspraak accepteert (13%), de kosten van de appelprocedure (12%) en het feit dat de gevolgen van de uitspraak van de rechtbank beperkt zijn (11%). Tussen de deelgebieden bestaan opvallende verschillen.¹²

11. N = 153.

12. We beperken de vergelijking tot de vier redenen die het vaakst werden genoemd als belangrijkste reden om van hoger beroep af te zien.

Figuur 7.6 Belangrijkste reden om van hoger beroep af te zien (verschil tussen deelgebieden)¹³

In de figuur is te zien dat met name bij lokale belastingzaken sprake is van een afwijkend patroon. Voor respondenten die procedeerden in lokale belastingzaken is de verwachting dat de kans op een gunstiger uitspraak klein is duidelijk minder vaak reden om van appel af te zien dan voor de respondenten die procedeerden in omgevings-, bijstands- en rijksbelastingzaken. Daar staat tegenover dat appellanten in lokale belastingzaken juist relatief vaak als belangrijkste reden om niet te appelleren het feit noemen dat ze de uitspraak accepteren evenals het feit dat de gevolgen

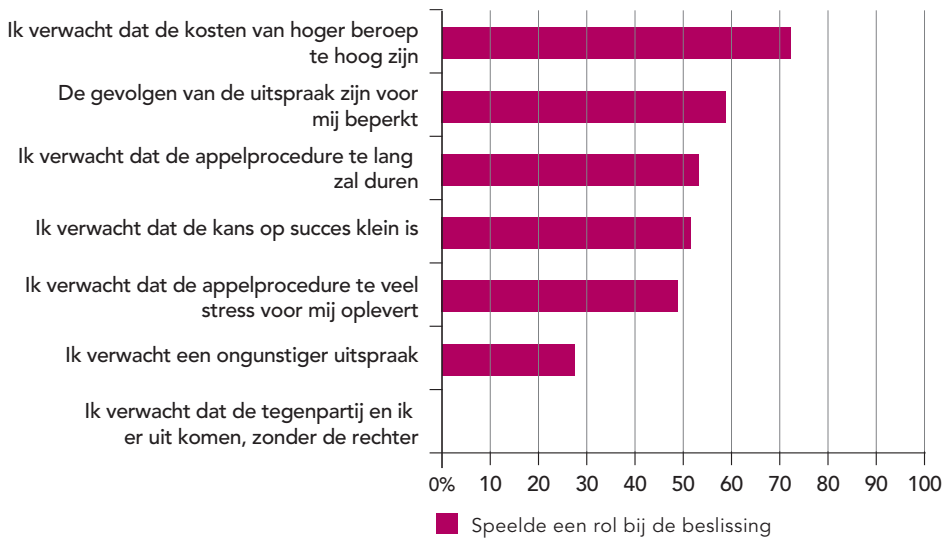
van de uitspraak klein zijn. Overigens is alleen wat betreft de laatste van de vier stellingen ('De gevolgen van de uitspraak zijn voor mij beperkt') sprake van een significant verschil tussen lokale belastingzaken en andere zaken.¹⁴

Welke motieven spelen een rol bij de beslissing af te zien van hoger beroep?

We hebben de respondenten ook gevraagd voor een aantal mogelijke factoren aan te geven of die wel of geen rol hebben gespeeld bij de keuze om af te zien van hoger beroep.

13. N = 153.

14. De verschillen tussen lokale belastingzaken enerzijds en bijstandszaken en omgevingszaken anderzijds zijn significant (waarbij voor het verschil met bijstandszaken geldt: $p < 0,01$ en voor het verschil met omgevingszaken: $p < 0,05$).

Figuur 7.7 Overwegingen die een rol speelden bij de beslissing niet te appelleren (meerdere motieven kunnen worden genoemd)¹⁵

In de figuur is te zien dat een groot aantal factoren mede een rol speelt bij de beslissing geen hoger beroep in te stellen. Opvallend is dat de hoge kosten het vaakst worden genoemd, vaker dan het motief dat door de meeste berustenden als het belangrijkste motief om niet te appelleren wordt genoemd, te weten de geringe kans op succes. 39 procent van de respondenten merkte dit aan als het belangrijkste motief (zie figuur 7.5), 53 procent noemde het als motief dat meespeelde bij de beslissing niet te appelleren

(zie figuur 7.7). Dat betekent dat als het motief meespeelt, het ook veelal het belangrijkste motief is.

Wordt gekeken naar verschillen tussen de verschillende deelgebieden van het bestuursrecht, dan is eenzelfde patroon te zien als in figuur 7.6. Zo noemt slechts 29 procent van de burgers die in een bijstandszaak procederen de beperkte gevolgen van de uitspraak als factor die een rol speelde bij de beslissing niet te appelleren, tegenover 75 procent van de burgers die in lokale belastingzaken procederen.¹⁶

- De n varieert van 117 tot 139. De antwoorden op de vierde stelling zijn gehercodeerd. De groep berustenden is gevraagd hoe hoog zij de kans op succes inschatten indien zij in hoger beroep waren gegaan. Indien men antwoordde dat deze kans klein of zeer klein was, is deze respondent in de categorie 'speelde belangrijke rol bij afzien van hoger beroep' geplaatst. De overige respondenten zijn in de categorie 'speelde geen belangrijke rol bij afzien van hoger beroep' geplaatst.
- De verschillen zijn significant. Daarbij geldt voor de p-waarden het volgende. Stelling: Ik verwacht dat de procedure in hoger beroep te lang zal gaan duren: $p < 0,05$. Stelling: Ik verwacht dat de kosten van hoger beroep te hoog zijn: $p < 0,01$. Stelling: De gevolgen van de uitspraak van de rechtbank zijn voor mij beperkt: $p < 0,01$.

7.4 Determinanten van wel of niet in hoger beroep gaan

7.4.1 Inleiding

Om te verklaren waarom rechtzoekenden ervoor kiezen om wel of niet in hoger beroep te gaan, kijken we naar kenmerken van de zaak. Allereerst gaan we in paragraaf 7.4.2 in op de enkelvoudige samenhang tussen de keuze om in hoger beroep te gaan en de verschillende mogelijke determinanten van de keuze voor hoger beroep. Hiertoe voeren we een serie t-toetsen uit. Vervolgens gaan we in paragraaf 7.4.3 na welke determinanten een zelfstandige invloed uitoefenen op de keuze om in hoger beroep te gaan. Dit doen we door het uitvoeren van een multiple (meervoudige) logistische regressie.

We kijken naar de volgende determinanten voor de keuze voor hoger beroep:

- tevredenheid met aspecten van de uitspraak in eerste aanleg;
- tevredenheid met het rechterlijk functioneren in eerste aanleg;
- het belang van de zaak;
- de verwachte kans op succes.

7.4.2 De keuze voor hoger beroep: enkelvoudige samenhang

Uit de enkelvoudige analyses komt naar voren dat de keuze om in hoger beroep te gaan significant samenhangt met alle hierboven

genoemde determinanten. Dit is te zien in figuur 7.8.

De analyses laten zien dat er significante relaties bestaan tussen de kans dat iemand in hoger beroep gaat en de volgende punten:

- de tevredenheid met de uitspraak (negatief verband);
- de tevredenheid met het rechterlijk functioneren (negatief verband);
- de verwachte kans op succes in hoger beroep (positief verband);
- het belang van de zaak (positief verband).

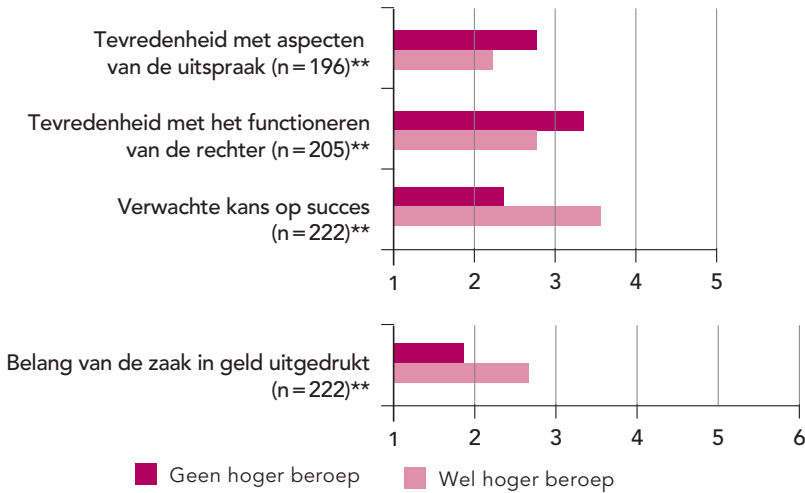
Deze relaties kunnen worden gebruikt als voorspellers van de kans dat de rechtzoekende in hoger beroep gaat. Dus naarmate zij minder tevreden zijn over de aspecten van de uitspraak, de kans op succes hoger inschatten et cetera, zullen zij meer in hoger beroep gaan.

7.4.3 De keuze voor hoger beroep: zelfstandige samenhang

Met behulp van logistische regressie is de zelfstandige invloed bepaald van de verschillende determinanten op de kans om in hoger beroep te gaan.¹⁸

Uit de analyse van bestuursrechtelijke zaken blijkt dat er een significant negatief verband bestaat tussen de tevredenheid met aspecten van de uitspraak en de kans dat er hoger beroep wordt ingesteld. Dit betekent dat

17. Zie de bijlage voor de bijbehorende cijfers.

Figuur 7.8 Determinanten van de keuze voor hoger beroep¹⁷

rechtzoekenden die minder tevreden zijn met de uitspraak, meer geneigd zijn om in hoger beroep te gaan. Ook valt op dat de andere determinanten die in de enkelvoudige analyse nog significant samenhangen met de kans op hoger beroep, in de logistische regressie geen verband meer

vertonen. Tevredenheid met het rechterlijk functioneren bijvoorbeeld en het belang van de zaak, uitgedrukt in geld, blijken niet langer een rol te spelen. Hieruit kan worden opgemaakt dat deze beide determinanten geen zelfstandige invloed uitoefenen op de overweging om in hoger beroep te gaan.

18. Zie voor de wijze waarop de index voor 'Tevredenheid met aspecten van de uitspraak' en 'Tevredenheid met het functioneren van de rechter' is samengesteld: paragraaf 2.4. Voor wat betreft de kans op succes konden respondenten kiezen uit vijf categorieën, variërend van zeer kleine kans op succes (1) tot zeer grote kans op succes (5). Wat betreft het belang van de zaak konden respondenten kiezen uit zes categorieën: tot € 5000, tussen € 5000 en € 10.000, tussen € 10.000 en € 25.000, tussen € 25.000 en € 50.000, tussen € 50.000 en € 100.000 en hoger dan € 100.000. De laagste categorie had de waarde 4, de hoogste de waarde 9. Ten behoeve van de figuur zijn de waarden gewijzigd van 1 tot en met 6. Als geldt: $p < 0,05$, dan wordt dat aangegeven met een asterisk, als geldt: $p < 0,01$, dan wordt dat aangegeven met twee asterisken.

7.5 Samenvatting

In dit hoofdstuk is gekeken naar de motieven om in bestuursrechtelijke procedures hoger beroep in te stellen en naar factoren die de keuze om al dan niet in hoger beroep te gaan, beïnvloeden. De resultaten leiden tot de volgende conclusies.

Van de groep rechtzoekenden die ervoor koos hoger beroep in te stellen, noemde 52 procent als reden dat men een gunstiger uitspraak verwachtte. De enige andere reden die door meer dan 10 procent van deze groep werd genoemd (door 25 procent van deze groep), was dat men een betere rechter verwachtte.

Als belangrijkste reden om af te zien van hoger beroep werd genoemd dat men de kans op succes laag inschatte. 39 procent van de rechtzoekenden die hadden afgezien van het instellen van hoger beroep noemde dit als belangrijkste reden. Drie andere redenen die door meer dan 10 procent van deze groep respondenten worden genoemd, betreffen het feit dat de betrokkene de voor hem negatieve uitspraak accepteert (13%), de kosten van de appelprocedure (12%) en het feit dat de gevolgen van de uitspraak van de rechtbank beperkt zijn (11%).

Voor beide groepen geldt dat rationele overwegingen dominant zijn ten opzichte van rechtvaardigheidsoverwegingen als wordt gevraagd naar de belangrijkste redenen om

wel of juist geen hoger beroep in te stellen. Zo wordt 'principe' zelden als de belangrijkste reden genoemd om te appelleren en wordt 'acceptatie' maar in een van de zeven gevallen genoemd als belangrijkste reden om niet te appelleren.

Tussen de deelgebieden van het bestuursrecht zijn enkele opvallende verschillen te zien. Ze betreffen met name de belastingzaken. Waar de gevolgen van de negatieve rechtbankuitspraak voor meer dan 80 procent van de appellanten in omgevings- en bijstandszaken mede een rol spelen bij de beslissing om af te zien van het instellen van hoger beroep, geldt dit voor minder dan vijftig procent van de appellanten in belastingzaken. Opvallend aan de groep respondenten die afziet van hoger beroep is dat 'acceptatie van de uitspraak' voor rechtzoekenden in belastingzaken veel vaker reden is om van hoger beroep af te zien dan voor rechtzoekenden in omgevings- en bijstandszaken.

Aan de hand van een statistische analyse is de zelfstandige invloed bepaald van de verschillende determinanten op de kans om in hoger beroep te gaan. Het blijkt dat tevredenheid over aspecten van de uitspraak wel, maar tevredenheid over aspecten van het rechterlijk functioneren geen zelfstandige invloed uitoefent op de beslissing om wel of niet hoger beroep in te stellen.

De waardering van het hoger beroep

8.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk zijn we ingegaan op de motieven om wel of geen hoger beroep in te stellen tegen een uitspraak van de bestuursrechter. In dit hoofdstuk is de vraag aan de orde naar de waardering van rechtzoekenden van de procedure van hoger beroep en naar de relatie tussen hun waardering van de appelprocedure en de motieven om in hoger beroep te gaan.

Uit de motieven van rechtzoekenden om te appelleren, kunnen verwachtingen worden afgeleid over hun waardering van het hoger beroep. We veronderstellen dat hun waardering hoger is naarmate het hoger beroep in sterkere mate voldoet aan wat ervan werd verwacht. De relatie tussen verwachting en waardering is in paragraaf 8.3 aan de orde. Maar eerst beschrijven we in paragraaf 8.2 de waardering van de hogerberoepsprocedure.

8.2 Waardering van hoger beroep

8.2.1 Verwachtingen van de hogerberoepsprocedure

Uit de motieven van rechtzoekenden om in hoger beroep te gaan, is af te leiden welke verwachtingen zij hebben over wat de appelprocedure hun kan opleveren. In het vorige hoofdstuk hebben we gezien wat de belangrijkste redenen zijn om in hoger beroep te gaan: de verwachting dat de appelrechter een gunstiger uitspraak zal doen en de verwachting dat een betere rechter de zaak behandelt. Daarnaast zijn met enige regelmaat als redenen om in hoger beroep te gaan genoemd: de mogelijkheid om met nieuwe argumenten en nieuw bewijs te komen. In de volgende paragrafen nemen we de verschillende verwachtingen onder de loep. In paragraaf 8.2.2 kijken we naar de uitkomst van het hoger beroep, in paragraaf 8.2.3 naar de waardering van aspecten van het rechterlijk functioneren en van de uitspraak van de appelinstanties, vergeleken met de waardering van

aspecten van het rechterlijk functioneren en van de uitspraak van de rechtbank.

8.2.2 Realisatie van verwachtingen: meer gelijk krijgen

We hebben de respondenten bij de appellinstanties gevraagd of zij in het gelijk zijn gesteld. Men kon kiezen uit drie antwoordmogelijkheden: niet in het gelijk gesteld, gedeeltelijk in het gelijk gesteld en helemaal in het gelijk gesteld.

De resultaten zijn in tabel 8.1 te zien.

Tabel 8.1 In het gelijk gesteld?

Niet	67,9%
	91
Gedeeltelijk	17,2%
	23
Helemaal	14,9%
	20
Totaal	100,0%
	134

In de tabel is te zien dat een ruime meerderheid van de respondenten (bijna 70%) niet in het gelijk is gesteld. De twee andere categorieën uitkomsten houden elkaar ongeveer in evenwicht. Al met al levert het hoger beroep in het bestuursrecht voor een ruime meerderheid van de respondenten niets op en is

slechts voor een kleine minderheid sprake van volledige winst.

8.2.3 Realisatie van verwachtingen: het rechterlijk functioneren en de uitspraak

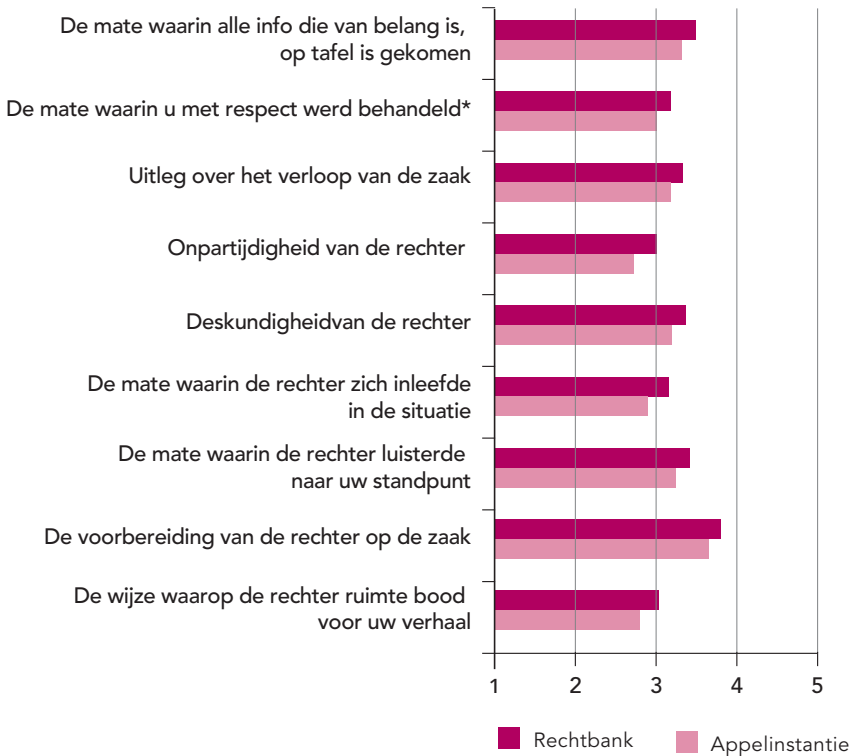
Hoe waarden burgers die bij de bestuursrechter procederen de appelprocedure ten opzichte van de procedure bij de rechtbank? We vergelijken daartoe de antwoorden van twee verschillende groepen respondenten (respondenten die zijn geënquêteerd nadat ze de keuze hadden gemaakt om wel of niet in hoger beroep te gaan¹ en respondenten die zijn geënquêteerd na het einde van de appelprocedure) op vragen die de waardering meten van verschillende aspecten van het rechterlijk functioneren en de uitspraak. In de figuren waarin de vergelijking zichtbaar wordt gemaakt, is met een asterisk aangegeven als verschillen tussen de twee groepen respondenten significant zijn.²

Oordeel over het rechterlijk functioneren

Figuur 8.1 toont de waardering van het rechterlijk functioneren. De waardering van rechtzoekenden voor de procedure bij de rechtbank wordt vergeleken met de waardering van de procedure van hoger beroep.

Twee zaken vallen in de figuur direct op. In de eerste plaats geldt voor alle aspecten van

1. Deze groep bevat zowel personen die de procedure bij de rechtbank hebben gewonnen als personen die de procedure bij de rechtbank (deels) hebben verloren. In het kader van hoofdstuk 7 is alleen die laatste groep relevant, omdat alleen die groep voor de keuze staat hoger beroep in te stellen. Om inzicht te krijgen in de waardering van de procedure van hoger beroep, in vergelijking met de procedure van beroep, is juist van belang dat ook personen die de procedure bij de rechtbank hebben gewonnen vertegenwoordigd zijn.
2. Als geldt: $p < 0,05$, dan wordt dat aangegeven met een asterisk, als geldt: $p < 0,01$, dan wordt dat aangegeven met twee asterisken.

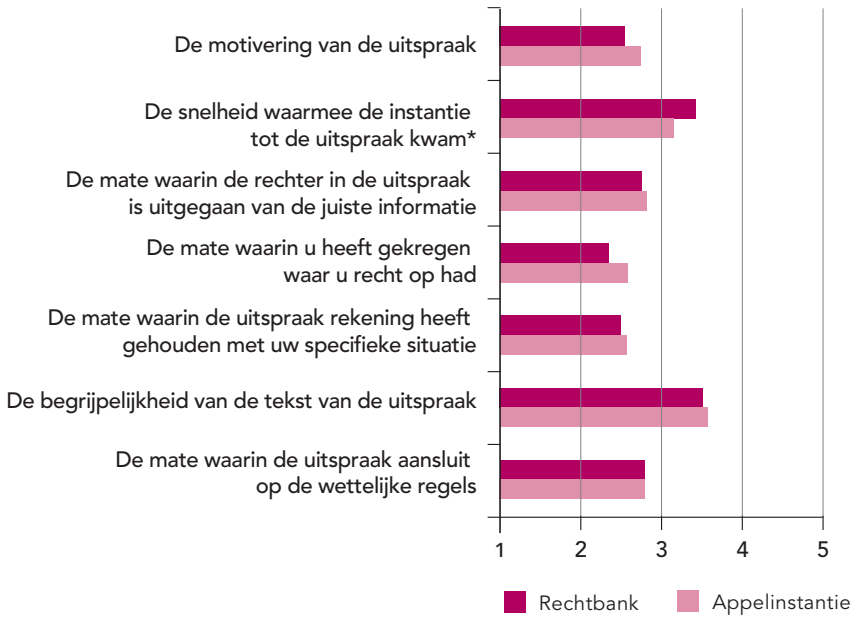
Figuur 8.1 Waardering rechterlijk functioneren, rechtbank versus appelinstanties

het rechterlijk functioneren dat de waardering van de rechtbank hoger ligt dan die van de appelinstanties. In de tweede plaats is te zien dat de waardering van de rechtbank en van de appelinstanties niet sterk van elkaar verschilt. Alleen voor wat betreft het respect waarmee burgers zich behandeld vinden (de rechters in eerste aanleg scoren 3,21 op een schaal van 1 tot 5, de rechters van de appe-

linstanties 3,02) is sprake van een significant verschil.

Oordeel over de uitspraak

Figuur 8.2 gaat over aspecten van de uitspraak. Opnieuw wordt het oordeel van rechtzoekenden over de appelprocedure vergeleken met het oordeel van rechtzoekenden over de procedure bij de rechtbank.

Figuur 8.2 Waardering aspecten van de uitspraak, rechtbank versus appelinstantie³

Het eerste wat opvalt aan figuur 8.2 is dat rechtzoekenden in het algemeen positiever zijn over de appelinstanties dan over de rechtbank. Waar het beeld in tabel 8.1 consistent was (rechtzoekenden waren daar voor alle gemeten aspecten positiever over de rechtbank dan over de appelinstanties), is het beeld in tabel 8.2 echter meer divers. Voor vijf van de zeven aspecten van de uitspraak is het oordeel over de appelinstanties gunstiger dan dat over de rechtbank, op één aspect is de waardering precies gelijk, op één aspect (hoe lang het duurt voordat de uit-

spraak er is) is het oordeel over de rechtbank gunstiger.

Verder valt op dat de waardering van de verschillende aspecten van de uitspraak nogal uiteenloopt. De verschillen tussen de verschillende aspecten zijn duidelijk groter dan die tussen de verschillende instanties. Als algemeen beeld komt naar voren dat rechtzoekenden relatief minder te spreken zijn over aspecten van de uitspraak die met de inhoud te maken hebben, en relatief meer te spreken zijn over de meer 'procedurele' aspecten (zoals de snelheid waarmee de

3. Bruikbare respons verschilt per paar en varieert tussen n = 80 en n = 72.

uitspraak er is en de begrijpelijkheid van de uitspraak).

De verschillen tussen de rechtbanken en de appelinstanties zijn overigens maar op één aspect significant. Het betreft de tevredenheid over de snelheid waarmee de uitspraak tot stand kwam. De rechtbanken scoren daar 3,40 op een schaal van 1 tot 5, de appelinstanties 3,14.

Effect van de uitkomst van de procedure?

Het is goed denkbaar dat de waardering van rechtzoekenden voor de verschillende aspecten van het rechterlijk functioneren en van de uitspraak mede wordt verklaard door de uitkomst van de procedure.

Uit eerder onderzoek is gebleken dat gelijk krijgen (civiel) of een lagere straf krijgen (straf) positief correleert met de waardering van de procedure.⁴

Om iets te kunnen zeggen over de mogelijke invloed van deze factor, kijken we opnieuw naar de waardering van de verschillende aspecten van het rechterlijk functioneren en van de uitspraak van de rechtbank en van die van de appelinstantie.

We kijken eerst naar aspecten van het rechterlijk functioneren, daarna naar aspecten van de uitspraak.

Bij de vergelijkingen die we maken, nemen we eerst de *uitkomst* van de procedure als uitgangspunt: we maken voor zowel de winnaars als de verliezers een vergelijking tussen rechtbank en appelinstanties.

Vervolgens nemen we het soort *procedure* als uitgangspunt: we maken voor zowel de recht-

bankprocedure als die van het hoger beroep een vergelijking tussen winnaars en verliezers.

Effect van de uitkomst op de waardering van het rechterlijk functioneren?

In hoeverre is de uitkomst van de procedure van invloed op de waardering van rechtzoekenden voor verschillende aspecten van het rechterlijk functioneren?

In de figuren 8.3a en 8.3b wordt de uitkomst als uitgangspunt genomen.

In de figuren 8.3a en 8.3b is een wijziging te zien van het beeld dat in figuur 8.1 was te zien en dat inhield dat de waardering van het rechterlijk functioneren in de procedures bij de rechtbank over de hele linie iets hoger is dan in procedures van hoger beroep.

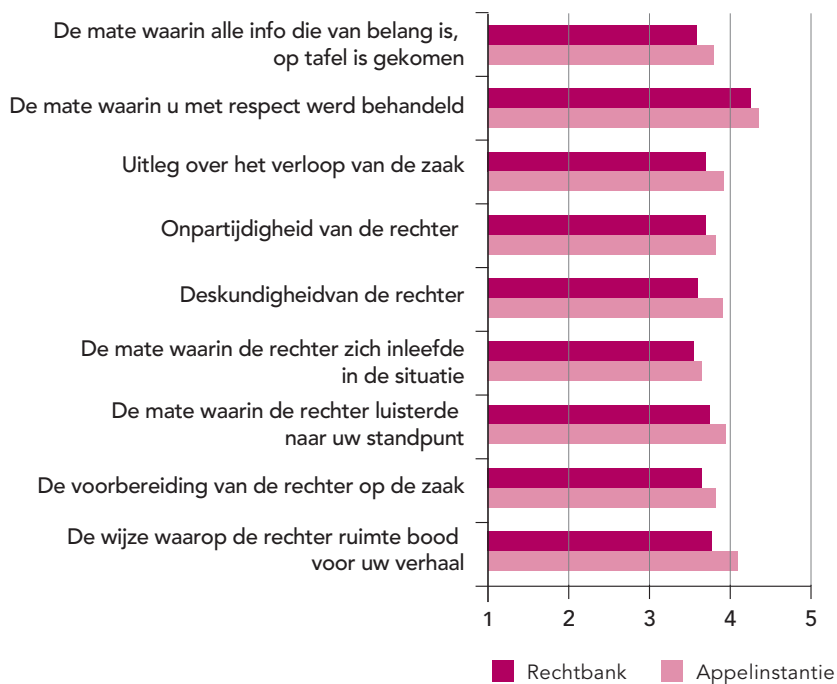
Als er wordt gekeken naar de verliezers (figuur 8.3b), dan wordt dat beeld iets versterkt. Als we kijken naar de winnaars (figuur 8.3a), dan kantelt het beeld.

Burgers die de procedure bij de appelinstantie verliezen, zijn negatiever over het rechterlijk functioneren van de appelinstantie dan burgers die de procedure bij de rechtbank verliezen dat zijn over het rechterlijk functioneren van de rechtbank. De verschillen zijn significant.

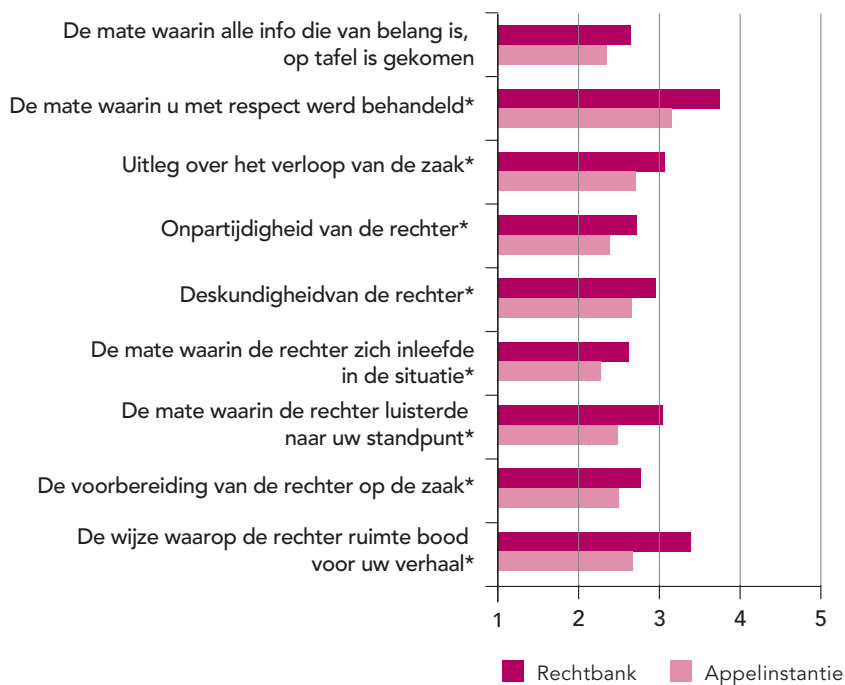
Burgers die de procedure bij de appelinstantie winnen zijn positiever over het rechterlijk functioneren van de appelinstantie dan burgers die de procedure bij de rechtbank winnen dat zijn over het rechterlijk functioneren van de rechtbank. De verschillen zijn hier klein en niet significant.

4. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het Klantwaardingsonderzoek Rechtspraak 2014 (p.18).

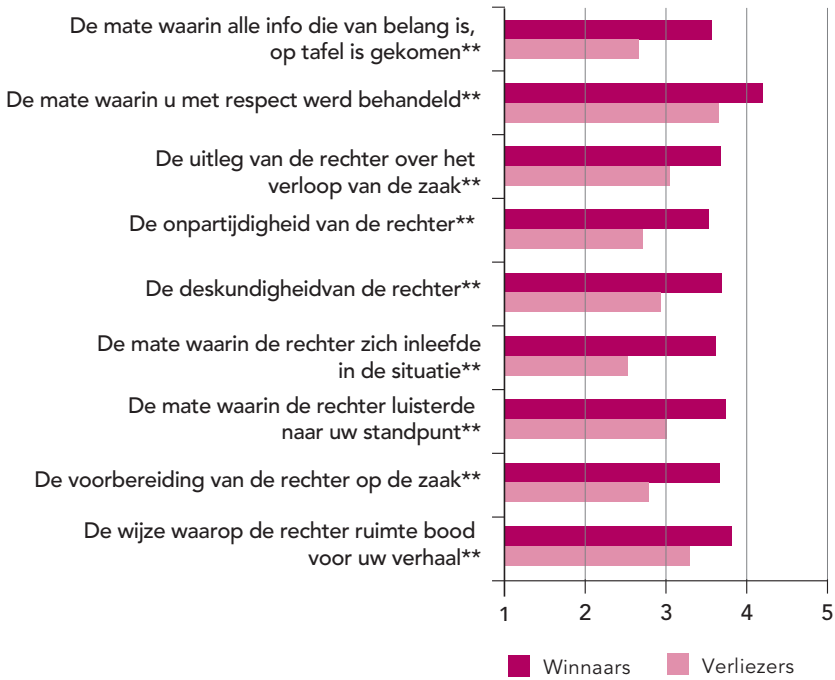
De waardering van het hoger beroep

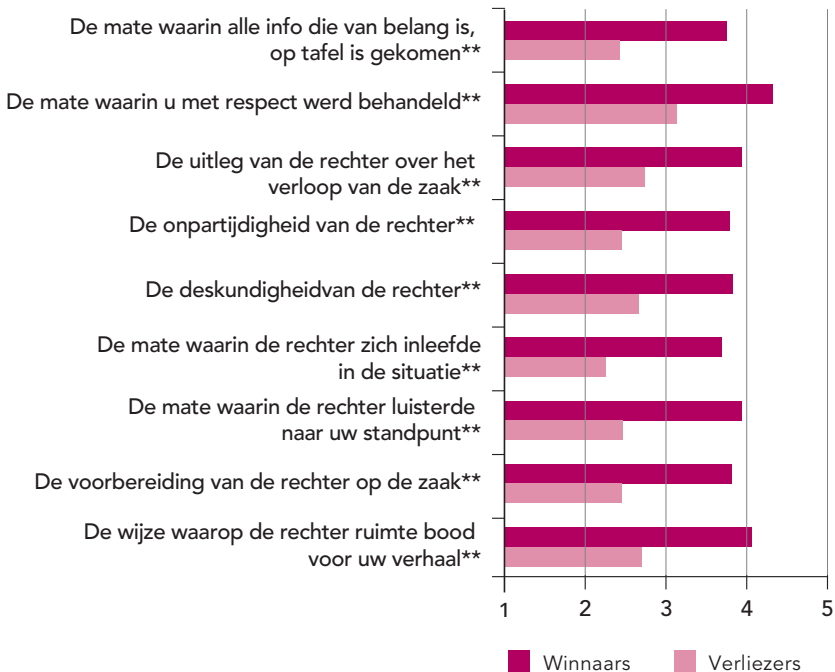
Figuur 8.3a Waardering rechterlijk functioneren (alleen winnaars): verschil tussen rechtbank en appelinstantie

Figuur 8.3b Waardering rechterlijk functioneren (alleen verliezers): verschil tussen rechtbank en appelinstantie

Figuur 8.3c Waardering rechterlijk functioneren; verschil tussen winnaars en verliezers (alleen rechtbanken)

Figuur 8.3d Waardering rechterlijk functioneren; verschil tussen winnaars en verliezers (alleen appellinstanties)

Het beeld dat uit de figuren 8.1, 8.3a en 8.3b naar voren komt, is dat de waardering van rechtzoekenden voor het rechterlijk functioneren van rechtbanken en van appelinstanties niet sterk uiteenloopt, behalve waar het de verliezers betreft. Verliezers bij de appelinstanties zijn significant negatiever over het rechterlijk functioneren in de appelprocedure dan verliezers bij de rechtbank dat zijn over het rechterlijk functioneren in de rechtbankprocedure.

In de figuren 8.3c en 8.3d wordt de instantie als uitgangspunt genomen.

In de figuren 8.3c en 8.3d zijn duidelijke verschillen te zien in de waardering tussen appellanten die de procedure hebben gewonnen en appellanten die de procedure hebben verloren. Die gelden zowel voor de procedure bij de rechtbank als de procedure bij de appe-

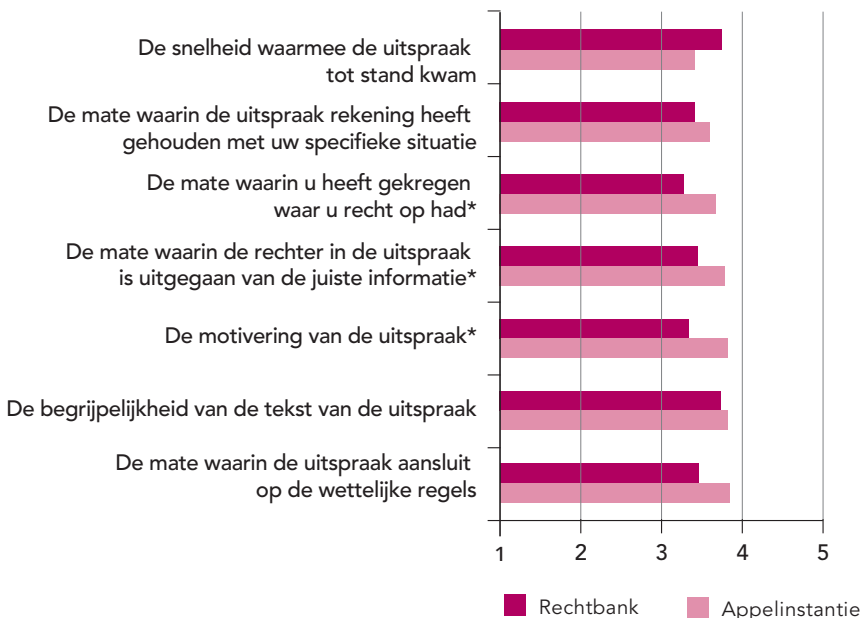
lstanties. Alle waargenomen verschillen zijn significant.

Worden de figuren 8.3c en 8.3d met elkaar vergeleken, dan blijkt duidelijk dat de verschillen in waardering tussen de winnaars en verliezers over het rechterlijk functioneren nog weer groter zijn als het gaat om procedures van hoger beroep (figuur 8.3d) dan om procedures bij de rechtbank (figuur 8.3c).

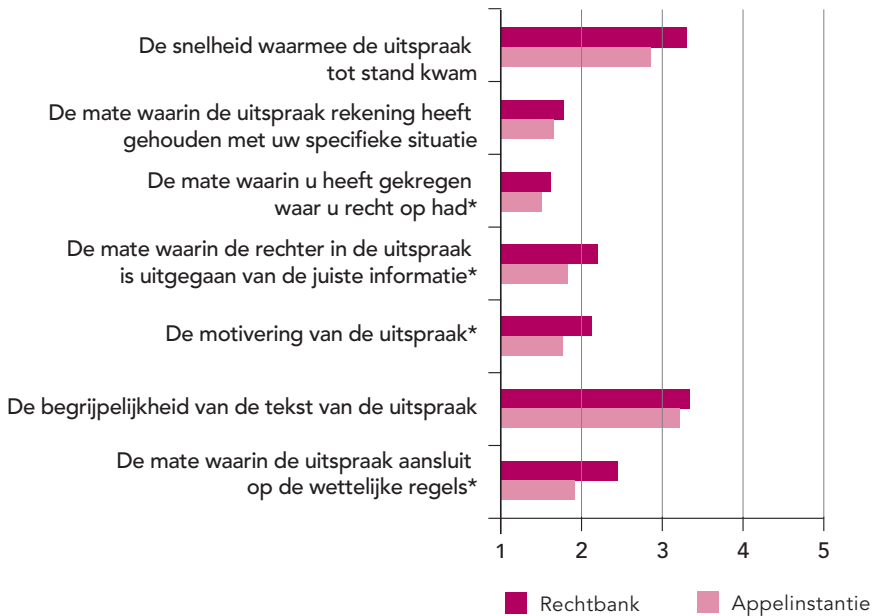
Effect van de uitkomst op de waardering van aspecten van de uitspraak?

We kijken vervolgens naar de invloed van de uitkomst op de waardering van verschillende aspecten van de uitspraak.

In figuur 8.2 was te zien dat personen die een procedure bij een bestuursrechtelijke appelinstantie hebben doorlopen over de meeste van de gemeten aspecten van de uitspraak welis-

Figuur 8.4a Waardering aspecten van de uitspraak (alleen winnaars): verschil rechtbank en appelinstantie

Figuur 8.4b Waardering aspecten van de uitspraak (alleen verliezers): verschil rechtbank en appelinstantie

waar iets positiever zijn dan personen die een procedure bij de rechtbank hebben doorlopen, maar dat de verschillen, op een uitzondering na,⁵ niet significant zijn.

In de figuren 8.4a en 8.4b is te zien in hoeverre de verschillen die in tabel 8.2 waren te zien nog steeds (of wellicht: versterkt) zichtbaar zijn als afzonderlijk wordt gekeken naar de winnaars en de verliezers.

In de figuren 8.4a en 8.4b is het volgende te zien. Het algemene beeld dat in figuur 8.2 naar voren kwam, is versterkt terug te zien in figuur 8.4a. De winnaars van de procedure in hoger beroep zijn positiever over de verschillende aspecten van de uitspraak dan de winnaars van de procedure bij de rechtbank. Voor vier van de zeven aspecten zijn de gemeten verschillen significant.

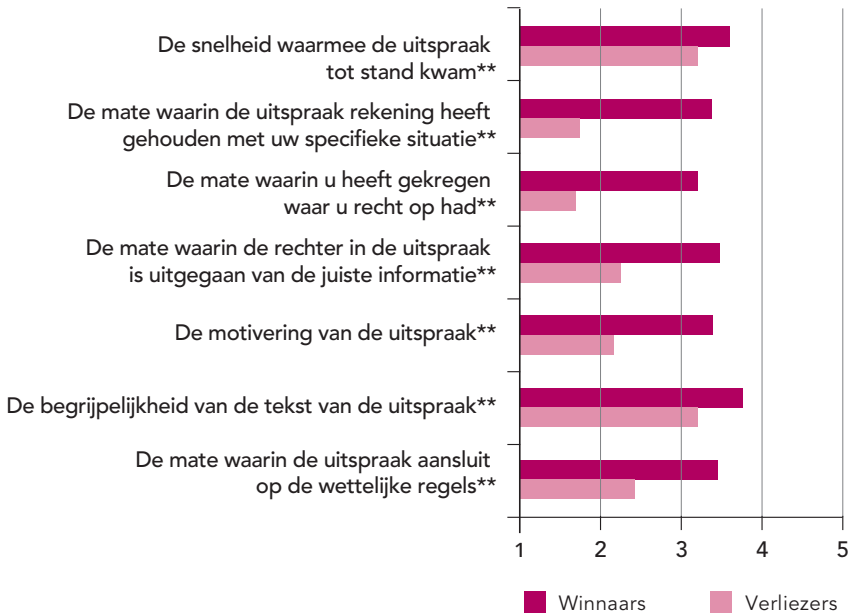
Voor de verliezers (figuur 8.4b) geldt hetzelfde, maar dan uiteraard omgekeerd: degenen die de procedure in hoger beroep hebben verloren, zijn negatiever over de verschillende aspecten van de uitspraak dan degenen die de procedure bij de rechtbank hebben verloren. Hier geldt voor drie van de zeven aspecten dat de gemeten verschillen significant zijn.

Het beeld dat uit de figuren 8.2, 8.4a en 8.4b naar voren komt, vormt een bevestiging van wat in de figuren 8.1, 8.3a, 8.3b, 8.3c en 8.3d te zien was: burgers zijn uitgesprokener over het rechterlijk functioneren van de appelinstanties dan over het rechterlijk functioneren van de rechtbanken.

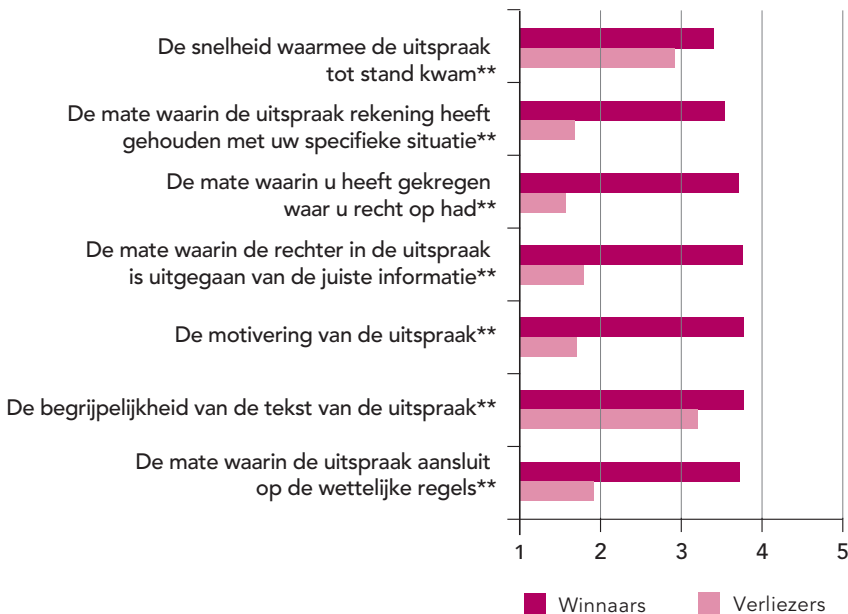
Het duidelijkst blijkt dat uit de twee volgende figuren, waar de winnaars en verliezers bij de

5. De uitzondering betrof de snelheid waarmee de instantie tot de uitspraak kwam.

De waardering van het hoger beroep

Figuur 8.4c Waardering aspecten van de uitspraak; verschil winnaars en verliezers (alleen rechtbank)

Figuur 8.4d Waardering aspecten van de uitspraak; verschil winnaars en verliezers (alleen appellinstanties)

rechtbanken in een figuur naast elkaar zijn geplaatst (figuur 8.4c), en vervolgens de winnaars en verliezers bij de appelinstanties (figuur 8.4d).

In de figuren 8.4c en 8.4d is te zien dat de oordelen tussen winnaars en verliezers op het punt van de verschillende aspecten van de uitspraak sterker uiteenlopen dan op het punt van het rechterlijk functioneren, zoals was te zien in de figuren 8.3c en 8.3d.

Opvallend is trouwens dat bij de twee aspecten van de uitspraak die het minst met de inhoud te maken hebben (de snelheid waarmee de uitspraak tot stand kwam en de begrijpelijkheid van de tekst van de uitspraak) de verschillen tussen winnaars en verliezers relatief het kleinst zijn.

Conclusie

Op het eerste gezicht lijkt er tussen rechtzoekenden in het bestuursrecht die bij de rechtbank en rechtzoekenden die bij appelcolleges procederen weinig verschil in waardering van de procedure die ze in beroep, respectievelijk hoger beroep voeren.

Verschillen komen wel duidelijk naar voren als wordt vergeleken tussen winnaars en verliezers. De uitkomst van de procedure is een factor van betekenis in het oordeel over zowel het rechterlijk functioneren als over aspecten van de uitspraak.

Winnaars zijn positiever over zowel het rechterlijk functioneren als over aspecten van de uitspraak dan verliezers. Daarnaast geldt dat de oordelen van winnaars en verliezers sterker

uiteenlopen bij appelprocedures dan bij procedures bij de rechtbank. Het verschil in waardering – zowel voor aspecten van het rechterlijk functioneren als voor aspecten van de uitspraak – tussen winnaars en verliezers is bij de appelinstanties een stuk groter dan bij de rechtbank.

8.2.4 Determinanten van de algemene waardering hoger beroep

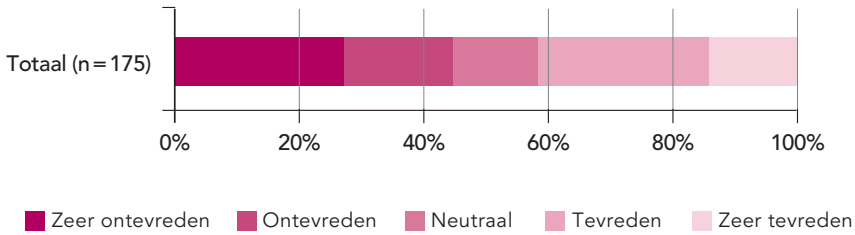
Ten slotte behandelen we de vraag naar de algemene waardering van de rechtzoekenden voor het hoger beroep. Hoe groot is die waardering en wat zijn daarvoor de belangrijkste determinanten?

De algemene waardering

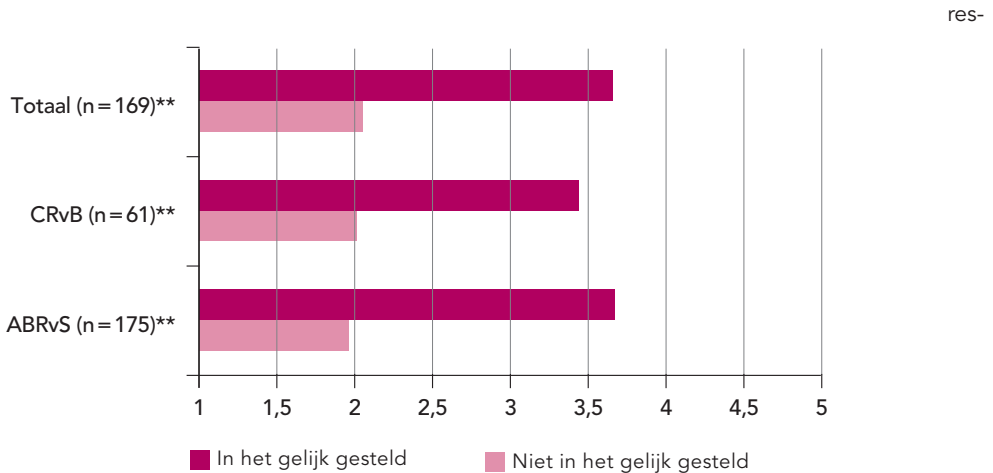
Figuur 8.5 toont de algemene waardering van de gang van zaken bij de appelinstanties.

In figuur 8.5 is te zien dat de respondenten die meer en minder tevreden zijn elkaar ongeveer in evenwicht houden. Wordt gekeken naar het gemiddelde, dan blijkt dat – op een schaal van 1 (zeer ontevreden) tot 5 (zeer tevreden) – 2,8 te bedragen.

Hiervoor hebben we gezien dat de tevredenheid over het rechterlijk functioneren en verschillende aspecten van de uitspraak gemiddeld genomen hoger is bij respondenten die de procedure hebben gewonnen dan bij respondenten die de procedure hebben verloren. Geldt dat ook voor de algemene waardering van de appelprocedure? Figuur 8.6 geeft daar inzicht in. We laten het verschil in

Figuur 8.5 Algemene waardering van de appelprocedure

Figuur 8.6 Algemene waardering van de appelprocedure

tevredenheid tussen winnaars en verliezers niet alleen zien voor het totaal van de respondenten, maar ook voor twee deelgroepen, namelijk rechtzoekenden die bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS) en rechtzoekenden die bij de Centrale Raad van Beroep (CRvB) hebben geprocedeerd.⁶

In figuur 8.6 zijn de verschillen in waardering van de appelprocedure te zien tussen winnaars en verliezers. Wordt gekeken naar alle

pondenten, dan blijkt er sprake van een aanzienlijk verschil. Winnaars waarderen de appelprocedure met een 3,68 (op een schaal van 1 tot 5), verliezers met een 2,07. Het verschil tussen beide groepen is significant.

Wordt gekeken naar de appellanten bij de CRvB en de ABRvS, dan is in de eerste plaats te zien dat ook daar de verschillen in tevredenheid tussen winnaars en verliezers groot (en significant) zijn. De figuur laat tevens zien dat het verschil in tevredenheid tussen winnaars en verliezers bij de ABRvS groter is dan

6. Het hof hebben we in de vergelijking buiten beschouwing gelaten vanwege het geringe aantal respondenten (n = 18).

Tabel 8.3 Samenhang algemene waardering appelprocedure en verklarende factoren (bivariate correlaties)

	Waardering van rechterlijk functioneren	Waardering van uitspraak	Opleidingsniveau	Inkomen
Algemene waardering appelprocedure	0,88**	0,80**	-0,2*	0,03
Waardering van rechterlijk functioneren in hoger beroep		0,86*	-0,19*	0,06
Waardering van de uitspraak in hoger beroep			-0,19*	0,00
Opleidingsniveau				0,33*

bij de CRvB. Bij de ABRvS is de tevredenheid van de winnaars 3,68 op een schaal van 1 tot 5, de tevredenheid van de verliezers is 1,97. Bij de CRvB zijn de waarden 3,43 en 2,02.⁷

Determinanten van de algemene waardering van hoger beroep

Welke factoren verklaren nu de algemene waardering? In tabel 8.2 worden de resultaten van de bivariate correlatieanalyse gepresenteerd.

Uit de tabel blijkt een significante correlatie tussen enerzijds de algemene waardering van de appelprocedure en anderzijds de aspecten van het rechterlijk functioneren en aspecten van de uitspraak. Verder blijkt er een zwakke, negatieve samenhang tussen het opleidingsniveau en de waardering van de verschillende aspecten van het rechterlijk

functioneren en de uitspraak. Tussen inkomen en de waardering van de verschillende aspecten van het rechterlijk functioneren en de uitspraak is geen sprake van een significante samenhang.

Uit een multivariate regressieanalyse blijkt dat er sprake is van een zelfstandige invloed van zowel de waardering van aspecten van de uitspraak als de waardering van het rechterlijk functioneren op de algemene waardering van de hogerberoepsprocedure. Het opleidingsniveau draagt niet bij aan de verklaring van de algemene waardering van de appelprocedure.⁸

8.3 Samenvatting

In dit hoofdstuk is de waardering van de appellanten van de hogerberoepsprocedure onder de loep genomen. Daartoe zijn twee

7. Weliswaar zijn er tussen de ABRvS en de CRvB verschillen in de tevredenheid van de winnaars (3,68 bij de CRvB, 3,43 bij de CRvB) en verliezers (2,02 bij de CRvB, 1,97 bij de ABRvS), maar deze verschillen zijn niet significant.
8. Zie de bijlage voor de bijbehorende cijfers.

groepen respondenten met elkaar vergeleken. In de eerste plaats zijn dat respondenten die zijn bevraagd na afronding van de procedure bij de rechtbank (op het moment dat ze de keuze hadden gemaakt om wel of geen hoger beroep in te stellen), in de tweede plaats respondenten die zijn bevraagd na afronding van de procedure van hoger beroep. De eerste groep is bevraagd over hun oordeel over de procedure bij de rechtbank, de tweede groep over de procedure van hoger beroep. Tussen rechtzoekenden in het bestuursrecht die bij de rechtbank en rechtzoekenden die bij appelcolleges procederen, is op het eerste gezicht weinig verschil in waardering van de procedures van beroep en hoger beroep. Wordt gekeken naar aspecten van de waardering van het rechterlijk functioneren, dan zijn rechtzoekenden weliswaar iets positiever over de rechtbank dan over de appelcolleges, maar de verschillen zijn niet significant. Wordt gekeken naar de waardering van aspecten van de uitspraak, dan wisselen de voorkeuren, maar ook hier zijn de verschillen klein en, op een uitzondering na (de snelheid waarmee de uitspraak er is), niet significant. Verschillen komen wel duidelijk naar voren als een vergelijking wordt gemaakt tussen winnaars en verliezers. De uitkomst van de procedure blijkt een factor van betekenis in het oordeel van rechtzoekenden over het rechterlijk functioneren en aspecten van de uitspraak. Zowel over het rechterlijk functioneren als over aspecten van de uitspraak zijn winnaars positiever dan verliezers. Opvallend is ook dat de waardering van winnaars en verliezers

sterker uiteenloopt bij appelprocedures dan bij procedures bij de rechtbank. Het verschil in waardering – zowel voor aspecten van het rechterlijk functioneren als voor aspecten van de uitspraak – tussen winnaars en verliezers is bij de appelinstanties een stuk groter dan bij de rechtbank.

Vervolgens is gekeken hoe de waardering van de verschillende aspecten van het rechterlijk functioneren en van de uitspraak samenhangt met de algemene waardering van de procedure van hogerberoepsgang. Iets meer dan 40 procent van de respondenten toont zich tevreden over de procedure van hoger beroep. Ook hier blijkt er een samenhang tussen de uitkomst van de appelprocedure en de tevredenheid. De algemene waardering van verliezers is significant lager dan die van winnaars.

Ten slotte is gekeken naar de determinanten van de algemene waardering van de appelprocedure. Het blijkt dat zowel de waardering van het rechterlijk functioneren als de waardering van aspecten van de uitspraak positief samenhangt met de algemene waardering van de appelprocedure. Uit een multivariate regressieanalyse blijkt er een zelfstandige invloed van beide.

Literatuur

Agenda voor de rechtspraak 2015-2018

Den Haag: Raad voor de rechtspraak 2014.

Ashman 2010

M.J.A.M. Ashman, 'Bewijs: verschuiving van 'bewijzen'; naar 'stellen'?', in: M.J.A.M. Ashman, Y.E. Schuurmans & D.H.J. Wigboldus, *Bewijsrecht*, BJu 2010.

Barendrecht 2013

J.M. Barendrecht, 'Ontwerpen van civiele procedures: wat werkt?', in: W.H. van Boom, I. Giesen & A.J. Verheij, *Capita Civilologie: Handboek empirie en privaatrecht*, p. 985-1016.

Barendrecht & De Hoon (red.) 2006

J.M. Barendrecht & M.W. de Hoon (red.), *Verbetering van hoger beroep? Kosten en baten van voorstellen uit 12 systemen van procesrecht*, Den Haag: BJu 2006.

Black 1998

Donald Black, *The Social Structure of Right and Wrong*, San Diego: Academic Press 1998.

Boekema 2015

I.M. Boekema, *De stap naar hoger beroep*, Den Haag: BJu 2015.

Bolt & Mendlik 2015

H. Bolt & J. Mendlik 2015, 'Kwaliteit van rechtspraak. De K van KEI', *NJB* 2015/31, 1592, p. 2168-2175.

Brenninkmeijer e.a. 2015

A. Brenninkmeijer e.a., 'Zes Suggesties voor Verbetering van de Toegang tot Recht', *NJB* 2015/27, 1322, p. 1816-1820

Burleigh & Meegan 2013

T.J. Burleigh & D.V. Meegan, 'Keeping up with the Joneses affects perceptions of distributive justice', *Social justice research* 2013-2.

Elster 1986

Jon Elster, *Rational Choice*, Oxford: Blackwell 1986.

Genn 1999

H. Genn, *Paths to Justice*, Oxford: Hart 1999.

Gramatikov e.a. 2010

Martin Gramatikov, Maurits Barendrecht, Malini Laxminarayan, Jin Ho Verdonshot, Laura Klaming, Corry van Zeeland, *A Handbook for Measuring the Cost and Quality of Access to Justice*, Apeldoorn/Antwerp/Portland: Maklu 2010.

Happé e.a. 2003

R.H. Happé e.a. (red.), *Hoger beroep in de steigers*, Den Haag: BJu 2003.

Hol & Verburg 2014

A. Hol & J. Verburg (red.), *Innoverende hoven. Agenda voor de appelrechtspraak*, Den Haag: BJu 2014.

Hugenholz/Heemskerk 2015

W. Hugenholz/W.H. Heemskerk, *Hoofdpijnen van Nederlands burgerlijk procesrecht*, Den Haag: Elsevier 2015.

Lind & Tyler 1988

A.E. Lind & T.R. Tyler, *The Social Psychology of Procedural Justice*, New York: Plenum, 1988.

Tversky & Kahneman 1981

A. Tversky & D. Kahneman, 'The framing of decisions and the psychology of choice', *Science* 1981, p. 453-458.

Regioplan/Ipsos 2015

Regioplan/Ipsos, *Klantwaarderingsonderzoek Rechtspraak 2014*, Amsterdam: Regioplan, 2015.

Simon 1956

H. Simon, 'Rational choice and the structure of environment', *Psychological review*, 1956, afl. 2, p. 129-138.

Snijders 2009

H.J. Snijders, *Civiel appel*, Deventer: Kluwer 2009.

Tyler & Lind 1992

T.R. Tyler & E.A. Lind, 'A relational model of authority in groups', *Advances in Experimental Psychology* 1992, 25:115-191.

Tyler & Huo Yuen 2002

T.R. Tyler & J. Huo Yuen, *Trust in the Law; Encouraging Public Cooperation with the Police and Courts*, New York: Russell Sage Foundation, 2002.

Van Velthoven & Ter Voert 2003

B.C.J. van Velthoven & M.J. ter Voert, *Geschiedbeslechtingdelta 2003: over verloop en afloop van (potentieel) juridische problemen van burgers*, Den Haag: BJu 2004.

Bijlagen

Bijlage 1

Motieven per civiel rechtsgebied

Tabel B1.1 Motieven om wel in hoger beroep te gaan

	Familie (n = 5)	Insolven- tie (n = 8)	Handel (n = 50)	Totaal (n = 63)
Ik verwacht een gunstigere uitspraak in hoger beroep dan bij de rechtbank	3	5	28	36
Omdat de gevolgen van de uitspraak zo groot zijn dat een hogerberoepsprocedure het waard is	3	6	22	31
Ik verwacht een uitspraak die beter is te begrijpen dan die van de rechtbank/ik vond de uitspraak van de rechtbank onbegrijpelijk/ ik verwacht dat de uitspraak bij het hof beter is gemotiveerd	3	4	20	27
Omdat ik in hoger beroep betere of nieuwe argumenten of beter bewijs naar voren kan brengen	2	2	16	20
Omdat ik een andere, betere rechter verwacht die de zaak serieus neemt	2	6	15	23
Omdat ik ervan uitga dat het hoger beroep mij meer oplevert dan het kost	2	3	7	12
Omdat er al zo veel is geïnvesteerd in deze zaak dat stoppen geen optie meer is	2	4	6	12
Omdat dit betekent dat de uitspraak van de rechtbank nog niet wordt uitgevoerd	1	1	1	3

Tabel B1.2 Motieven om niet in hoger beroep te gaan

	Handel kanton (n = 9)	Handel civiel (n = 3)	Familie (n = 20)	Insolven- tie (n = 3)	Totaal (n = 35)
Een minder gunstige uitspraak in hoger beroep	1	2	4	0	7
De stress die een hoger beroep voor mij zou betekenen	0	0	9	1	10
De duur van de procedure in hoger beroep	2	1	7	0	10
De gevolgen van de uitspraak blijven beperkt	1	0	3	0	4
De kosten van hoger beroep	1	2	4	0	7

Bijlage 2

Multiple (logistische) regressieanalyse

In dit onderzoek zijn diverse multiple (meervoudige) logistische regressieanalyses uitgevoerd. Tabel B2.1 tot en met B2.3 laten de uitkomsten zien van de analyses die betrekking hebben op het verklaren van de keuze voor hoger beroep. In tabel B2.1 betreft de

analyse het samenstel van strafzaken en civiele zaken. B2.2 en B2.3 betreffen respectievelijk uitsluitend strafzaken en civiele zaken. Tabel B2.4 betreft de verklaring van de algemene waardering van de hogerberoepsprocedure.

Tabel B2.1 Determinanten voor de keuze voor hoger beroep, strafzaken en civiele zaken (logistische regressieanalyse)

	B	SE	Exp (b)
Constante**	3,76	0,92	42,72
Tevredenheid met rechterlijk functioneren	-0,46	0,34	0,63
Tevredenheid met uitspraak**	-1,79	0,31	0,16
Belang van de zaak**	0,45	0,11	1,59
Wel geen gelijk/straf	-0,40	0,92	1,00
Cox and Snell R ²	0,49		
Nagelkerke R ²	0,65		
Hosmer and Lemeshow Chi ²	4,77		

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; $n = 226$

Tabel B2.2 Determinanten voor de keuze voor hoger beroep, strafzaken (logistische regressieanalyse)

	B	SE	Exp (b)
Constante**	-18,42	21006,71'	0,00'
Tevredenheid met rechterlijk functioneren	-0,03	0,66	0,98
Tevredenheid met uitspraak**	-1,86	0,59	0,16
Belang van de zaak**	0,61	0,23	1,96
Wel of geen straf	18,16	21006,71'	77339502,35'
Verwachte kans op succes**	1,65	0,43	5,23
Cox and Snell R ²	0,57		
Nagelkerke R ²	0,77		
Hosmer and Lemeshow Chi ²	21,17*		

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; $n = 103$; ' deze waarden zijn door multicollineariteit niet betrouwbaar

Tabel B2.3 Determinanten voor de keuze voor hoger beroep, civiele zaken (logistische regressieanalyse)

	B	SE	Exp (b)
Constante**	6,16	1,90	474,82
Tevredenheid met rechterlijk functioneren*	-1,20	0,57	0,30
Tevredenheid met uitspraak**	-1,25	0,478	0,29
Belang van de zaak**	0,39	0,13	1,48
Geen gelijk ten opzichte van helemaal gelijk	-1,28	0,77	0,28
Gedeeltelijk gelijk ten opzichte van helemaal gelijk	-1,10	1,05	0,33
Opleidingsniveau	-0,26	0,22	0,77
Cox and Snell R ²	0,52		
Nagelkerke R ²	0,69		
Hosmer and Lemeshow Chi ²	4,19		

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; $n = 101$

Tabel B2.4 Determinanten voor de algemene waardering van de hogerberoepsprocedure (lineaire regressie)

	B	Bèta
Constante	-0,01	
Waardering van rechterlijk functioneren	0,13	0,05
Waardering van uitspraak	0,78	0,68**
Opleidingsniveau	-0,07	-0,16
Rechtzoekende of advocaat	0,26	0,08
R ²	0,54	

**p < 0,01; n = 74

Bijlage 3

Verantwoording analyses waarderingsfiguren

5.1 tot en met 5.4

Ad Figuur 5.1

		Group Statistics			
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Wijze waarop de rechter ruimte bood voor uw verhaal	rechtbank	125	3,928	0,97696	0,08738
	hof	87	4,1264	0,74404	0,07977
Vorbereiding van de rechter op uw zaak	rechtbank	123	3,813	0,95256	0,08589
	hof	90	4,0333	0,6779	0,07146
Mate waarin de rechter luisterde naar uw standpunten	rechtbank	127	3,9528	0,96657	0,08577
	hof	88	4,1477	0,75109	0,08007
Mate waarin de rechter zich inleefde in de situatie	rechtbank	121	3,6116	1,09066	0,09915
	hof	84	3,7143	1,02465	0,1118
Deskundigheid van de rechter	rechtbank	110	3,9727	0,95263	0,09083
	hof	87	3,9195	0,95502	0,10239
Onpartijdigheid van de rechter	rechtbank	127	3,8819	0,91386	0,08109
	hof	89	4,0449	0,79644	0,08442
Begrijpelijkheid van wat besproken is	rechtbank	122	4,1967	0,67591	0,06119
	hof	86	4,0698	0,66493	0,0717
Uitleg over het verloop van de zaak	rechtbank	117	4,0342	0,78709	0,07277
	hof	81	4	0,70711	0,07857
Mate waarin u met respect werd behandeld	rechtbank	124	4,2177	0,81211	0,07293
	hof	86	4,3023	0,72062	0,07771
Mate waarin alle info die van belang is op tafel is gekomen	rechtbank	125	3,832	0,965	0,08631
	hof	90	3,9444	0,89142	0,09396

Ad Figuur 5.1

		Independent Samples Test								
		Levene's Test for Equality of Variances				t-test for Equality of Means				95% Confidence Interval of the Difference
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	Lower	Upper
Wijze waarop de rechter ruimte bood voor uw verhaal	Equal variances assumed	1,744	0,188	-1,599	210	0,111	-0,19844	0,12412	-0,44312	0,04625
	Equal variances not assumed			-1,677	208,254	0,095	-0,19844	0,11832	-0,43169	0,03481
Vorbereiding van de rechter op uw zaak	Equal variances assumed	11,841	0,001	-1,874	211	0,062	-0,22033	0,11758	-0,4521	0,01145
	Equal variances not assumed			-1,972	210,859	0,05	-0,22033	0,11173	-0,44057	-0,00008
Mate waarin de rechter luisterde naar uw standpunten	Equal variances assumed	1,714	0,192	-1,589	213	0,114	-0,19497	0,12274	-0,43691	0,04697
	Equal variances not assumed			-1,662	210,154	0,098	-0,19497	0,11733	-0,42627	0,03633
Mate waarin de rechter zich inleefde in de situatie	Equal variances assumed	0,183	0,669	-0,68	203	0,498	-0,10272	0,15113	-0,4007	0,19527
	Equal variances not assumed			-0,687	185,526	0,493	-0,10272	0,14943	-0,39752	0,19209
Deskundigheid van de rechter	Equal variances assumed	0,267	0,606	0,389	195	0,698	0,05319	0,13683	-0,21667	0,32304

Bijlage 3 Verantwoording analyses waarderingsfiguren

Ad Figuur 5.1

		Independent Samples Test								
		Levene's Test for Equality of Variances				t-test for Equality of Means				
								95% Confidence Interval of the Difference		
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	Lower	Upper
Onpartijdigheid van de rechter	Equal variances not assumed			0,389	184,477	0,698	0,05319	0,13687	-0,21685	0,32322
	Equal variances assumed	1,67	0,198	-1,36	214	0,175	-0,16305	0,11992	-0,39944	0,07333
Begrijpelijkheid van wat besproken is	Equal variances not assumed			-1,393	204,008	0,165	-0,16305	0,11706	-0,39386	0,06775
	Equal variances assumed	2,599	0,108	1,343	206	0,181	0,12695	0,09453	-0,05942	0,31333
Uitleg over het verloop van de zaak	Equal variances not assumed			1,347	184,98	0,18	0,12695	0,09426	-0,05902	0,31293
	Equal variances assumed	0,361	0,549	0,313	196	0,755	0,03419	0,1092	-0,18116	0,24954
Mate waarin u met respect werd behandeld	Equal variances not assumed			0,319	183,164	0,75	0,03419	0,10709	-0,1771	0,24547
	Equal variances assumed	0,011	0,916	-0,777	208	0,438	-0,08458	0,1089	-0,29927	0,1301
Mate waarin alle info die van belang is, op tafel is gekomen	Equal variances not assumed			-0,794	195,741	0,428	-0,08458	0,10657	-0,29475	0,12559
	Equal variances assumed	2,113	0,148	-0,87	213	0,385	-0,11244	0,12925	-0,36722	0,14233
	Equal variances not assumed			-0,881	200,235	0,379	-0,11244	0,12759	-0,36404	0,13915

Ad Figuur 5.2

		Paired Samples Statistics			
		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	V49_a Tevr. uitspraak hoger beroep: begrijpelijkheid van beslissing	3,26	80	1,49	0,167
	V14_a Tevr. uitspraak rechtbank: begrijpelijkheid van beslissing	3	80	1,378	0,154
Pair 2	V49_b Tevr. uitspraak hoger beroep: mate waarin uitspraak rekening houdt met uw situatie	2,91	79	1,546	0,174
	V14_b Tevr. uitspraak rechtbank: mate waarin uitspraak rekening houdt met uw situatie	2,46	79	1,279	0,144
Pair 3	V49_c Tevr. uitspraak hoger beroep: mate waarin u heeft gekregen waar u recht op had	2,73	79	1,599	0,18
	V14_c Tevr. uitspraak rechtbank: mate waarin u heeft gekregen waar u recht op had	2,2	79	1,39	0,156
Pair 4	V49_d Tevr. uitspraak hoger beroep: mate waarin uit is gegaan van juiste info	3,33	76	1,36	0,156
	V14_d Tevr. uitspraak rechtbank: mate waarin uit is gegaan van juiste info	2,86	76	1,439	0,165
Pair 5	V49_e Tevr. uitspraak hoger beroep: de snelheid waarmee het hof tot de uitspraak is gekomen	3,49	76	1,371	0,157
	V14_e Tevr. uitspraak rechtbank: de snelheid waarmee de rechtbank tot de uitspraak is gekomen	3,29	76	1,198	0,137
Pair 6	V49_f Tevr. uitspraak hoger beroep: de motivering	3,08	72	1,441	0,17
	V14_f Tevr. uitspraak rechtbank: de motivering	2,85	72	1,431	0,169

Ad Figuur 5.2

		Paired Samples Test							
		Paired Differences							
		95% Confidence Interval of the Difference							
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	Lower	Upper	t	df	Sig. (2-tailed)
Pair 1	V49_a Tevr. uitspraak hoger beroep: begrijpelijkheid van beslissing – V14_a Tevr. uitspraak rechtbank: begrijpelijkheid van beslissing	0,263	1,777	0,199	-0,133	0,658	1,321	79	0,190
Pair 2	V49_b Tevr. uitspraak hoger beroep: mate waarin uitspraak rekening houdt met uw situatie – V14_b Tevr. uitspraak rechtbank: mate waarin uitspraak rekening houdt met uw situatie	0,456	1,817	0,204	0,049	0,863	2,229	78	0,029
Pair 3	V49_c Tevr. uitspraak hoger beroep: mate waarin u heeft gekregen waar u recht op had – V14_c Tevr. uitspraak rechtbank: mate waarin u heeft gekregen waar u recht op had	0,532	1,846	0,208	0,118	0,945	2,56	78	0,012
Pair 4	V49_d Tevr. uitspraak hoger beroep: mate waarin uit is gegaan van juiste info – V14_d Tevr. uitspraak rechtbank: mate waarin uit is gegaan van juiste info	0,474	1,596	0,183	0,109	0,838	2,588	75	0,012
Pair 5	V49_e Tevr. uitspraak hoger beroep: de snelheid waarmee het hof tot de uitspraak is gekomen – V14_e Tevr. uitspraak rechtbank: de snelheid waarmee de rechtbank tot de uitspraak is gekomen	0,197	1,759	0,202	-0,205	0,599	0,978	75	0,331
Pair 6	V49_f Tevr. uitspraak hoger beroep: de motivering – V14_f Tevr. uitspraak rechtbank: de motivering	0,236	1,74	0,205	-0,173	0,645	1,151	71	0,253

Ad figuur 5.3a Winnaars

		Group Statistics			
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Wijze waarop de rechter ruimte bood voor uw verhaal	rechtbank	29	4,2414	0,68947	0,12803
	hof	35	4,1429	0,77242	0,13056
Vorbereiding van de rechter op uw zaak	rechtbank	30	4,1	0,75886	0,13855
	hof	36	3,9722	0,73625	0,12271
Mate waarin de rechter luisterde naar uw standpunten	rechtbank	30	4,2667	0,82768	0,15111
	hof	35	4,1714	0,74698	0,12626
Mate waarin de rechter zich inleefde in de situatie	rechtbank	27	4,0741	0,8738	0,16816
	hof	35	3,8286	1,04278	0,17626
Deskundigheid van de rechter	rechtbank	27	4,1481	0,7698	0,14815
	hof	35	4,0286	0,95442	0,16133
Onpartijdigheid van de rechter	rechtbank	30	4,3	0,53498	0,09767
	hof	36	4,0556	0,75383	0,12564
Begrijpelijkheid van wat besproken is	rechtbank	27	4,4444	0,50637	0,09745
	hof	36	4,0833	0,73193	0,12199
Uitleg over het verloop van de zaak	rechtbank	27	4,1481	0,60152	0,11576
	hof	34	3,9412	0,73613	0,12625
Mate waarin u met respect werd behandeld	rechtbank	29	4,5862	0,50123	0,09308
	hof	35	4,2857	0,78857	0,13329
Mate waarin alle info die van belang is, op tafel is gekomen	rechtbank	30	4,2333	0,77385	0,14129
	hof	36	3,9444	0,79082	0,1318

Ad Figuur 5.3a

		Independent Samples Test								
		Levene's Test for Equality of Variances				t-test for Equality of Means				
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Wijze waarop de rechter ruimte bood voor uw verhaal	Equal variances assumed	0,096	0,758	0,533	62	0,596	0,09852	0,18484	-0,27098	0,46802
	Equal variances not assumed			0,539	61,629	0,592	0,09852	0,18286	-0,26706	0,4641
Vorbereiding van de rechter op uw zaak	Equal variances assumed	0,156	0,694	0,692	64	0,491	0,12778	0,18456	-0,24092	0,49648
	Equal variances not assumed			0,69	61,159	0,493	0,12778	0,18507	-0,24228	0,49784
Mate waarin de rechter luisterde naar uw standpunten	Equal variances assumed	1,02	0,316	0,488	63	0,628	0,09524	0,19535	-0,29514	0,48562
	Equal variances not assumed			0,484	59,07	0,63	0,09524	0,19692	-0,29879	0,48927
Mate waarin de rechter zich inleefde in de situatie	Equal variances assumed	1,378	0,245	0,985	60	0,329	0,2455	0,24927	-0,25311	0,74411
	Equal variances not assumed			1,008	59,548	0,318	0,2455	0,24361	-0,24187	0,73288

Ad Figuur 5.3a

		Independent Samples Test								
		Levene's Test for Equality of Variances				t-test for Equality of Means				
						95% Confidence Interval of the Difference				
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	Lower	Upper
Deskundigheid van de rechter	Equal variances assumed	0,056	0,814	0,531	60	0,597	0,11958	0,2252	-0,33089	0,57004
	Equal variances not assumed			0,546	59,858	0,587	0,11958	0,21903	-0,31857	0,55772
Onpartijdigheid van de rechter	Equal variances assumed	0,3	0,586	1,49	64	0,141	0,24444	0,16406	-0,08331	0,5722
	Equal variances not assumed			1,536	62,527	0,13	0,24444	0,15914	-0,07362	0,5625
Begrijpelijkheid van wat besproken is	Equal variances assumed	0,105	0,747	2,197	61	0,032	0,36111	0,16434	0,0325	0,68972
	Equal variances not assumed			2,313	60,667	0,024	0,36111	0,15613	0,04887	0,67335
Uitleg over het verloop van de zaak	Equal variances assumed	0,238	0,628	1,181	59	0,243	0,20697	0,17531	-0,14383	0,55777
	Equal variances not assumed			1,208	58,938	0,232	0,20697	0,17129	-0,13578	0,54972
Mate waarin u met respect werd behandeld	Equal variances assumed	4,316	0,042	1,775	62	0,081	0,30049	0,16928	-0,0379	0,63888
	Equal variances not assumed			1,848	58,385	0,07	0,30049	0,16257	-0,02489	0,62587
Mate waarin alle info die van belang is, op tafel is gekomen	Equal variances assumed	1,985	0,164	1,492	64	0,141	0,28889	0,19361	-0,09789	0,67566
	Equal variances not assumed			1,495	62,327	0,14	0,28889	0,19322	-0,09731	0,67509

Ad figuur 5.3.b Niet-winnaars

		Group Statistics			
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Wijze waarop de rechter ruimte bood voor uw verhaal	rechtbank	35	3,7714	1,1137	0,18825
	hof	47	4,1277	0,74065	0,10804
Vorbereiding van de rechter op uw zaak	rechtbank	35	3,5714	1,09237	0,18464
	hof	49	4,0612	0,65854	0,09408
Mate waarin de rechter luisterde naar uw standpunten	rechtbank	36	3,5556	1,2523	0,20872
	hof	48	4,1458	0,74347	0,10731
Mate waarin de rechter zich inleefde in de situatie	rechtbank	34	3,2941	1,29168	0,22152
	hof	44	3,6136	1,03914	0,15666
Deskundigheid van de rechter	rechtbank	31	3,6129	1,11587	0,20042
	hof	47	3,7872	0,95408	0,13917
Onpartijdigheid van de rechter	rechtbank	36	3,6667	1,09545	0,18257
	hof	48	4	0,82514	0,1191
Begrijpelijkheid van wat besproken is	rechtbank	35	4,1143	0,86675	0,14651
	hof	45	4,0222	0,62118	0,0926
Uitleg over het verloop van de zaak	rechtbank	35	3,8	0,9941	0,16803
	hof	42	4,0714	0,63985	0,09873
Mate waarin u met respect werd behandeld	rechtbank	36	3,9444	1,01262	0,16877
	hof	46	4,2826	0,68841	0,1015
Mate waarin alle info die van belang is op tafel is gekomen	rechtbank	37	3,6216	1,03686	0,17046
	hof	49	3,9388	0,94446	0,13492

Ad Figuur 5.3.b

		Independent Samples Test								
		Levene's Test for Equality of Variances				t-test for Equality of Means				
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Wijze waarop de rechter ruimte bood voor uw verhaal	Equal variances assumed	2,841	0,096	-1,738	80	0,086	-0,35623	0,20494	-0,76407	0,05161
	Equal variances not assumed			-1,641	55,624	0,106	-0,35623	0,21705	-0,7911	0,07863
Vorbereiding van de rechter op uw zaak	Equal variances assumed	12,54	0,001	-2,558	82	0,012	-0,4898	0,19149	-0,87073	-0,10887
	Equal variances not assumed			-2,364	51,486	0,022	-0,4898	0,20723	-0,90573	-0,07386
Mate waarin de rechter luisterde naar uw standpunten	Equal variances assumed	12,642	0,001	-2,696	82	0,009	-0,59028	0,21895	-1,02584	-0,15471
	Equal variances not assumed			-2,515	53,182	0,015	-0,59028	0,23469	-1,06096	-0,11959
Mate waarin de rechter zich inleefde in de situatie	Equal variances assumed	1,788	0,185	-1,211	76	0,23	-0,31952	0,26387	-0,84506	0,20602
	Equal variances not assumed			-1,178	62,302	0,243	-0,31952	0,27132	-0,86182	0,22278

Ad Figuur 5.3.b

		Independent Samples Test								
		Levene's Test for Equality of Variances				t-test for Equality of Means				
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Deskundigheid van de rechter	Equal variances assumed	1,238	0,269	-0,738	76	0,463	-0,17433	0,23624	-0,64484	0,29618
	Equal variances not assumed			-0,714	57,228	0,478	-0,17433	0,244	-0,66288	0,31422
Onpartijdigheid van de rechter	Equal variances assumed	5,066	0,027	-1,591	82	0,115	-0,33333	0,20945	-0,74999	0,08333
	Equal variances not assumed			-1,529	62,674	0,131	-0,33333	0,21799	-0,76899	0,10232
Begrijpelijkheid van wat besproken is	Equal variances assumed	3,56	0,063	0,553	78	0,582	0,09206	0,1664	-0,23922	0,42334
	Equal variances not assumed			0,531	59,28	0,597	0,09206	0,17332	-0,25471	0,43884
Uitleg over het verloop van de zaak	Equal variances assumed	5,663	0,02	-1,447	75	0,152	-0,27143	0,18759	-0,64513	0,10227
	Equal variances not assumed			-1,393	55,994	0,169	-0,27143	0,19489	-0,66185	0,11899

Ad Figuur 5.3.b

		Independent Samples Test								
		Levene's Test for Equality of Variances				t-test for Equality of Means				
						95% Confidence Interval of the Difference				
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	Lower	Upper
Mate waarin u met respect werd behandeld	Equal variances assumed	0,063	0,802	-1,797	80	0,076	-0,33816	0,18819	-0,71267	0,03634
	Equal variances not assumed			-1,717	58,904	0,091	-0,33816	0,19694	-0,73226	0,05593
Mate waarin alle info die van belang is op tafel is gekomen	Equal variances assumed	1,521	0,221	-1,478	84	0,143	-0,31715	0,21456	-0,74382	0,10951
	Equal variances not assumed			-1,459	73,579	0,149	-0,31715	0,21739	-0,75036	0,11605

Ad figuur 5.4

		Paired Samples Statistics			
		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	Tevr. uitspraak hoger beroep: begrijpelijkheid van beslissing	3,14	37	1,566	0,258
	Tevr. uitspraak rechtbank: begrijpelijkheid van beslissing	2,97	37	1,462	0,24
Pair 2	Tevr. uitspraak hoger beroep: mate waarin uitspraak rekening houdt met uw situatie	2,5	34	1,581	0,271
	Tevr. uitspraak rechtbank: mate waarin uitspraak rekening houdt met uw situatie	2,5	34	1,354	0,232
Pair 3	Tevr. uitspraak hoger beroep: mate waarin u heeft gekregen waar u recht op had	2,55	38	1,606	0,26
	Tevr. uitspraak rechtbank: mate waarin u heeft gekregen waar u recht op had	2,21	38	1,436	0,233
Pair 4	Tevr. uitspraak hoger beroep: mate waarin uit is gegaan van juiste info	3,06	36	1,53	0,255
	Tevr. uitspraak rechtbank: mate waarin uit is gegaan van juiste info	2,92	36	1,442	0,24
Pair 5	Tevr. uitspraak hoger beroep: de snelheid waarmee het hof tot de uitspraak is gekomen	3,2	35	1,431	0,242
	Tevr. uitspraak rechtbank: de snelheid waarmee de rechtbank tot de uitspraak is gekomen	3,37	35	1,114	0,188
Pair 6	Tevr. uitspraak hoger beroep: de motivering	2,85	33	1,564	0,272
	Tevr. uitspraak rechtbank: de motivering	2,7	33	1,531	0,266

Ad figuur 5.4

		Paired Samples Test							
		Paired Differences							
		95% Confidence Interval of the Difference							
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	Lower	Upper	t	df	Sig. (2-tailed)
Pair 1	Tevr. uitspraak hoger beroep: begrijpelijkheid van beslissing – Tevr. uitspraak rechtbank: begrijpelijkheid van beslissing	0,162	1,236	0,203	-0,25	0,574	0,798	36	0,43
Pair 2	Tevr. uitspraak hoger beroep: mate waarin uitspraak rekening houdt met uw situatie – Tevr. uitspraak rechtbank: mate waarin uitspraak rekening houdt met uw situatie	0	1,155	0,198	-0,403	0,403	0	33	1
Pair 3	Tevr. uitspraak hoger beroep: mate waarin u heeft gekregen waar u recht op had – Tevr. uitspraak rechtbank: mate waarin u heeft gekregen waar u recht op had	0,342	0,994	0,161	0,015	0,669	2,122	37	0,041
Pair 4	Tevr. uitspraak hoger beroep: mate waarin uit is gegaan van juiste info – Tevr. uitspraak rechtbank: mate waarin uit is gegaan van juiste info	0,139	1,046	0,174	-0,215	0,493	0,797	35	0,431
Pair 5	Tevr. uitspraak hoger beroep: de snelheid waarmee het hof tot de uitspraak is gekomen – Tevr. uitspraak rechtbank: de snelheid waarmee de rechtbank tot de uitspraak is gekomen	-0,171	1,706	0,288	-0,758	0,415	-0,594	34	0,556
Pair 6	Tevr. uitspraak hoger beroep: de motivering – Tevr. uitspraak rechtbank: de motivering	0,152	1,349	0,235	-0,327	0,63	0,645	32	0,523

Bijlage 4

Determinanten van hoger beroep straf en civiel

In tabel 4.5 zijn de determinanten van hoger beroep gepresenteerd. In de onderstaande tabellen worden de gegevens gespecificeerd voor de rechtsgebieden civiel en straf.

Tabel B4.1 T-waarden en significanties voor de determinanten van de keuze voor hoger beroep CIVIEL

	Wel hoger beroep		Geen hoger beroep		t-waarde	P-waarde (eenzijdig)	n
	Gemiddelde	Std. dev.	Gemiddelde	Std. dev.			
De mate waarin uitspraak rechtbank rekening houdt met de situatie (0-5)	2,18	1,26	3,63	1,14	6,37	< 0,01	112
De mate waarin u in de uitspraak gekregen heeft waar u recht op heeft (0-5)	1,89	1,16	3,77	1,27	8,45	< 0,01	118
Tevredenheidsindex over aspecten van uitspraak (0-5)	2,42	0,95	3,77	0,85	8,23	< 0,01	121
Tevredenheidsindex over aspecten van rechterlijk functioneren (0-5)	3,04	0,88	4,07	0,63	7,41	< 0,01	120

Tabel B4.2 T-waarden en significanties voor de determinanten van de keuze voor hoger beroep STRAF

	Wel hoger beroep		Geen hoger beroep		t-waarde	P-waarde (eenzijdig)	n
	Gemiddelde	Std. dev.	Gemiddelde	Std. dev.			
De mate waarin uitspraak rechtbank rekening houdt met de situatie (0-5)	2,22	1,00	4,00	0,93	6,38	< 0,01	142
De mate waarin u in de uitspraak gekregen heeft waar u recht op heeft (0-5)	1,91	0,85	3,90	1,17	11,79	< 0,01	146
Tevredenheidsindex over aspecten van uitspraak (0-5)	2,57	0,81	4,09	0,70	10,78	< 0,01	149
Tevredenheidsindex over aspecten van rechterlijk functioneren (0-5)	3,22	0,83	4,06	0,64	11,95	< 0,01	126

Bijlage 5

Tabellen bij hoofdstuk 7

Tabel B5.1 Frequentietabel bij figuur 7.1 en 7.2. Belangrijkste redenen om in hoger beroep te gaan; verschil tussen deelgebieden bestuursrecht

	Rijks- belastingen	Omgeving	Bijstand	Decentrale belastingen	Totaal
Ik verwacht een gunstiger uitspraak in appel	13	35	43	12	103
Ik verwacht een begrijpelijker uitspraak in appel	5	3	4	3	15
Ik ga in appel omdat de uitspraak van de rechtbank grote gevolgen voor me heeft	2	6	8	2	18
Ik verwacht een andere, betere rechter, die mijn zaak meer serieus neemt	10	13	18	8	49
Ik ga in hoger beroep omdat het voor mij om een principiekwestie gaat	0	4	8	2	14
Totaal	30	61	81	27	199

Tabel B5.2 One-way anova bij figuur 7.2. Belangrijkste redenen om in hoger beroep te gaan; verschil tussen deelgebieden bestuursrecht

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between groups	112,964	3	37,655	4,986	,004
Within groups	370,017	49	7,551		
Totaal	482,981	52			

Tabel B5.3 Frequentietabel bij figuur 7.3 en 7.4. Overwegingen die een rol speelden bij de beslissing te appelleren (verschil tussen appellinstanties)

Stelling	Belastingen	Omgeving	Bijstand	Totaal
Ik verwachtte een gunstiger uitspraak in hoger beroep	50	59	71	180
Ik verwachtte in hoger beroep een uitspraak die beter is te begrijpen dan die van de rechtbank	39	48	60	147
Ik ging in hoger beroep omdat de uitspraak van de rechtbank grote gevolgen voor me heeft	40	53	78	171
Ik verwachtte een andere, betere rechter die mijn zaak meer serieus neemt	35	50	70	155
Ik verwachtte in hoger beroep nieuwe argumenten naar voren te kunnen brengen	25	32	53	110
Ik verwachtte in hoger beroep met nieuw bewijs te kunnen komen	16	27	41	84
Ik ging in hoger beroep omdat de uitspraak van de rechtbank dan nog niet werd uitgevoerd	9	7	18	34
Ik had al zo veel geïnvesteerd in deze zaak dat ik wilde doorgaan	26	37	51	114
Ik ging in hoger beroep omdat de tegenpartij in hoger beroep ging	1	3	1	5

Tabel B5.4 One-way anova bij figuur 7.4. Overwegingen die een rol speelden bij de beslissing te appelleren (verschil tussen appelinstanties)

Stelling		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Ik verwachtte een gunstiger uitspraak in hoger beroep	Between groups	,553	2	,277	3,001	,052
	Within groups	18,253	198	,092		
	Totaal	18,806	200			
Ik verwachtte in hoger beroep een uitspraak die beter is te begrijpen dan die van de rechtbank	Between groups	,284	2	,142	,777	,461
	Within groups	34,752	190	,183		
	Totaal	35,036	192			
Ik ging in hoger beroep omdat de uitspraak van de rechtbank grote gevolgen voor me heeft	Between groups	1,410	2	,705	5,520	,005
	Within groups	25,546	200	,128		
	Totaal	26,956	202			
Ik verwachtte een andere, betere rechter, die mijn zaak meer serieus neemt	Between groups	1,029	2	,514	3,372	,036
	Within groups	28,841	189	,153		
	Totaal	29,870	191			
Ik verwachtte in hoger beroep nieuwe argumenten naar voren te kunnen brengen	Between groups	1,710	2	,855	3,593	,029
	Within groups	44,268	186	,238		
	Totaal	45,979	188			
Ik verwachtte in hoger beroep met nieuw bewijs te kunnen komen	Between groups	1,482	2	,741	3,061	,049
	Within groups	45,768	189	,242		
	Totaal	47,250	191			
Ik ging in hoger beroep omdat de uitspraak van de rechtbank dan nog niet werd uitgevoerd	Between groups	,386	2	,193	1,295	,276
	Within groups	27,432	184	,149		
	Totaal	27,818	186			
Ik had al zo veel geïnvesteerd in deze zaak dat ik wilde doorgaan	Between groups	,913	2	,456	1,882	,155
	Within groups	46,781	193	,242		
	Totaal	47,694	195			
Ik ging in hoger beroep omdat de tegenpartij in hoger beroep ging	Between groups	,051	2	,025	1,014	,365
	Within groups	4,822	193	,025		
	Totaal	4,872	195			

Tabel B5.5 Frequentietabel bij figuur 7.5 en 7.6. Belangrijkste redenen om niet in hoger beroep te gaan; verschil tussen deelgebieden bestuursrecht

	Rijks- belastingen	Omge- ving	Bijstand	Decentrale belastingen	Totaal
De gevolgen van de uitspraak van de rechtbank zijn voor mij beperkt	1	3	0	13	17
Ik verwacht dat de kosten van hoger beroep te hoog zijn	3	2	4	9	18
Ik verwacht dat de procedure in hoger beroep te lang zal gaan duren	1	2	0	5	8
Ik ben wel tevreden over/ik accepteer de uitspraak van de rechtbank	2	0	1	17	20
Ik denk dat de kans dat ik een betere uitspraak krijg vrij klein is	10	19	13	18	60
Ik wilde wel in hoger beroep, maar door procedurele hobbels is dit er niet van gekomen	1	1	2	3	7
Ik heb geen zin meer in nog een procedure	1	3	0	3	7
Overig	4	3	4	5	16

Tabel B5.6 One-way anova bij figuur 7.6. Belangrijkste redenen om niet in hoger beroep te gaan; verschil tussen deelgebieden bestuursrecht

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between groups	41,697	3	12,899	2,476	,064
Within groups	836,316	149	5,613		
Totaal	878,013	152			

1. Respondenten konden uit zes categorieën kiezen: tot € 5.000, tussen € 5.000 en € 10.000, tussen € 10.000 en € 25.000, tussen € 25.000 en € 50.000, tussen € 50.000 en € 100.000 en hoger dan € 100.000. De laagste categorie had de waarde 4, de hoogste de waarde 9.

Tabel B5.7 One-way anova bij figuur 7.7. Belangrijkste reden om niet in hoger beroep te gaan; verschil tussen deelgebieden bestuursrecht

Stelling		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Stelling – Ik verwacht een ongunstiger uitspraak in hoger beroep	Between Groups	,448	3	,149	,740	,530
	Within Groups	22,800	113	,202		
	Total	23,248	116			
Stelling – Ik verwacht dat de tegenpartij en ik er samen uit kunnen komen, zonder de rechter	Between Groups	,150	3	,050	,509	,676
	Within Groups	12,343	126	,098		
	Total	12,492	129			
Stelling – De gevolgen van de uitspraak van de rechtbank zijn voor mij beperkt	Between Groups	3,891	3	1,297	5,903	,001
	Within Groups	29,219	133	,220		
	Total	33,109	136			
Stelling – Ik verwacht dat de kosten van hoger beroep te hoog zijn	Between Groups	,485	3	,162	,821	,485
	Within Groups	25,234	128	,197		
	Total	25,720	131			
Stelling – Ik verwacht dat de hogerberoeps-procedure te veel stress voor mij zou betekenen	Between Groups	1,281	3	,427	1,724	,165
	Within Groups	33,452	135	,248		
	Total	34,734	138			
Stelling – Ik verwacht dat de procedure in hoger beroep te lang zal gaan duren	Between Groups	1,359	3	,453	1,849	,142
	Within Groups	29,145	119	,245		
	Total	30,504	122			
Stelling – Ik verwacht dat de kans op succes klein is	Between Groups	1,376	3	,459	1,859	,139
	Within Groups	36,519	148	,247		
	Total	37,895	151			

Tabel B5.8 T-waarden en significanties bij paragraaf 7.4.2. Determinanten van de keuze voor hoger beroep

	Wel hoger beroep		Geen hoger beroep		t-waarde	P-waarde (eenzijdig)	n
	Gemid- delde	Std. dev.	Gemid- delde	Std. dev.			
Tevredenheid met aspecten van de uitspraak (1-5)	2,16	0,61	2,77	0,82	4,00	< 0,01	196
Tevredenheid met het functioneren van de rechter (1-5)	2,80	0,86	3,30	0,77	4,99	< 0,01	205
Belang van de zaak in geld uitgedrukt ¹	5,72	1,90	4,85	1,37	-3,09	< 0,01	165
Verwachte kans op succes	3,53	1,00	2,41	1,21	-7,19	< 0,01	222

Tabel B5.9 Multiple (logistische) regressieanalyse bij paragraaf 7.4.3. Determinanten voor de keuze voor hoger beroep

	B	SE	Sig.	Exp (b)
Constante	4,256	1,510	,005	70,529
Tevredenheid met rechterlijk functioneren	-,290	,332	,383	,748
Tevredenheid met uitspraak	-1,675	,525	,001	,187
Belang van de zaak	,047	,162	,771	1,048
Wel geen gelijk/straf	-,317	,649	,625	,728
Cox and Snell R ²	,282			
Nagelkerke R ²	,392			
Hosmer and Lemeshow Chi ²	5,271			
N = 114				

Bijlage 6

Tabellen bij hoofdstuk 8

Tabel B6.1 T-toets bij figuur 8.1. Waardering rechtelijk functioneren, rechtbank versus appelinstanties

Independent samples T-Test					
Stelling	Instantie naar eigen zeggen	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
De wijze waarop [instantie] partijen de ruimte bood voor hun verhaal	Rechtbank	169	3,31	1,337	,103
	Hogere appelinstantie	294	3,48	1,176	,069
De voorbereiding van de rechter op uw zaak	Rechtbank	163	3,17	1,316	,103
	Hogere appelinstantie	293	3,21	1,102	,064
De mate waarin de rechter luisterde naar uw standpunten	Rechtbank	170	3,19	1,356	,104
	Hogere appelinstantie	295	3,34	1,193	,069
De mate waarin de rechter zich inleefde in de situatie	Rechtbank	169	2,91	1,318	,101
	Hogere appelinstantie	294	3,02	1,249	,073
De deskundigheid van de rechter	Rechtbank	163	3,24	1,285	,101
	Hogere appelinstantie	284	3,30	1,079	,064
De onpartijdigheid van de rechter	Rechtbank	165	3,07	1,349	,105
	Hogere appelinstantie	290	3,12	1,242	,073
De uitleg van [instantie] over het verloop van de zaak	Rechtbank	168	3,27	1,242	,096
	Hogere appelinstantie	288	3,33	1,117	,066
De mate waarin de rechter u met respect behandelde	Rechtbank	169	3,60	1,226	,094
	Hogere appelinstantie	291	3,88	,968	,057
De mate waarin alle info die van belang is op tafel is gekomen	Rechtbank	167	2,99	1,386	,107
	Hogere appelinstantie	288	3,04	1,256	,074

Tabel B6.2 Vervolg t-toets bij figuur 8.1. Waardering rechtelijk functioneren, rechtbank versus appelinstanties

		Levene's test for equality of variances		T-Test for equality of means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper	
De wijze waarop [instantie] partijen de ruimte bood voor hun verhaal	Equal variances assumed	6,390	,012	-1,390	461	,165	-,166	,119	-,401	,069
	Equal variances not assumed			-1,343	314,964	,180	-,166	,124	-,409	,077
De voorbereiding van de rechter op uw zaak	Equal variances assumed	9,290	,002	-,398	454	,691	-,046	,116	-,273	,181
	Equal variances not assumed			-,378	288,776	,706	-,046	,122	-,285	,193
De mate waarin de rechter luisterde naar uw standpunten	Equal variances assumed	4,834	,028	-1,227	463	,220	-,148	,121	-,386	,089
	Equal variances not assumed			-1,186	317,181	,237	-,148	,125	-,394	,098

Tabel B6.2 Vervolg t-toets bij figuur 8.1. Waardering rechtelijk functioneren, rechtbank versus appelinstanties

Independent samples T-Test		Levene's test for equality of variances		T-Test for equality of means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper	
De mate waarin de rechter zich inleefde in de situatie	Equal variances assumed	1,213	,271	-,915	461	,361	-,113	,123	-,354	,129
	Equal variances not assumed			-,902	335,033	,368	-,113	,125	-,358	,133
De deskundigheid van de rechter	Equal variances assumed	6,259	,013	-,527	445	,598	-,060	,114	-,284	,164
	Equal variances not assumed			-,503	292,201	,615	-,060	,119	-,295	,175
De onpartijdigheid van de rechter	Equal variances assumed	2,443	,119	-,460	453	,646	-,057	,125	-,303	,188
	Equal variances not assumed			-,450	318,320	,653	-,057	,128	-,309	,194

Tabel B6.2 Vervolg t-toets bij figuur 8.1. Waardering rechtelijk functioneren, rechtbank versus appelinstanties

		Levene's test for equality of variances		T-Test for equality of means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper	
De uitleg van [instantie] over het verloop van de zaak	Equal variances assumed	2,468	,117	-,527	454	,599	-,060	,113	-,282	,163
	Equal variances not assumed			-,512	320,351	,609	-,060	,116	-,288	,169
De mate waarin de rechter u met respect behandelde	Equal variances assumed	22,849	,000	-2,693	458	,007	-,279	,103	-,482	-,075
	Equal variances not assumed			-2,532	289,538	,012	-,279	,110	-,495	-,062
De mate waarin alle info die van belang is op tafel is gekomen	Equal variances assumed	4,564	,033	-,348	453	,728	-,044	,127	-,294	,205
	Equal variances not assumed			-,339	319,697	,735	-,044	,130	-,301	,212

Tabel B6.3 T-toets bij figuur 8.2. Waardering aspecten van de uitspraak, rechtbank versus appelinstanties

Independent samples T-Test					
Stelling	Instantie naar eigen zeggen	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
De snelheid waarmee [instantie] tot de uitspraak kwam	Rechtbank	170	3,14	1,237	,095
	Hogere appelinstantie	296	3,40	1,109	,064
De mate waarin de uitspraak rekening houdt met uw specifieke situatie	Rechtbank	171	2,54	1,456	,111
	Hogere appelinstantie	294	2,48	1,287	,075
De mate waarin u heeft gekregen waar u recht op had	Rechtbank	169	2,61	1,492	,115
	Hogere appelinstantie	294	2,37	1,302	,076
De mate waarin de rechter in de uitspraak is uitgegaan van de juiste informatie	Rechtbank	169	2,78	1,467	,113
	Hogere appelinstantie	290	2,73	1,290	,076
De motivering van de uitspraak	Rechtbank	170	2,75	1,499	,115
	Hogere appelinstantie	289	2,62	1,278	,075
De begrijpelijkheid van de tekst van de uitspraak	Rechtbank	173	3,50	1,154	,088
	Hogere appelinstantie	291	3,45	1,070	,063
De mate waarin de uitspraak aansluit op de wettelijke regels	Rechtbank	155	2,87	1,463	,117
	Hogere appelinstantie	255	2,87	1,182	,074

Tabel B6.4 Vervolg t-toets bij figuur 8.2. Waardering aspecten van de uitspraak, rechtbank versus appelinstanties

Independent samples T-Test		Levene's test for equality of variances		T-Test for equality of means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
De snelheid waarmee [instantie] tot de uitspraak kwam	Equal variances assumed	4,341	,038	-2,312	464	,021	-,257	,111	-,476	-,039
	Equal variances not assumed			-2,245	321,806	,025	-,257	,115	-,483	-,032
De mate waarin de uitspraak rekening houdt met uw specifieke situatie	Equal variances assumed	7,889	,005	,476	463	,635	,062	,130	-,194	,317
	Equal variances not assumed			,460	321,103	,646	,062	,134	-,202	,326
De mate waarin u heeft gekregen waar u recht op had	Equal variances assumed	13,665	,000	1,773	461	,077	,235	,133	-,025	,496
	Equal variances not assumed			1,709	312,851	,088	,235	,138	-,036	,506
De mate waarin de rechter in de uitspraak is uitgegaan van de juiste informatie	Equal variances assumed	9,234	,003	,310	457	,757	,041	,131	-,217	,299
	Equal variances not assumed			,299	316,132	,765	,041	,136	-,227	,308

Tabel B6.4 Vervolg t-toets bij figuur 8.2. Waardering aspecten van de uitspraak, rechtbank versus appelinstanties

Independent samples T-Test		Levene's test for equality of variances		T-Test for equality of means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
De motivering van de uitspraak	Equal variances assumed	13,820	,000	1,039	457	,299	,137	,132	-,122	,396
	Equal variances not assumed			,998	311,082	,319	,137	,137	-,133	,407
De begrijpelijkheid van de tekst van de uitspraak	Equal variances assumed	1,371	,242	,411	462	,681	,044	,106	-,164	,251
	Equal variances not assumed			,403	339,989	,687	,044	,108	-,169	,256
De mate waarin de uitspraak aansluit op de wettelijke regels	Equal variances assumed	15,126	,000	,003	408	,998	,000	,132	-,259	,260
	Equal variances not assumed			,003	274,292	,998	,000	,139	-,273	,274

Tabel B6.5 T-toets bij figuur 8.3a. Waardering rechtelijk functioneren (alleen winnaars), rechtbank versus appelinstanties

Independent samples T-Test					
Stelling	Instantie naar eigen zeggen	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
De wijze waarop [instantie] partijen de ruimte bood voor hun verhaal	Rechtbank	79	4,03	,974	,110
	Hogere appelinstantie	130	3,76	1,112	,098
De voorbereiding van de rechter op uw zaak	Rechtbank	77	3,87	1,116	,127
	Hogere appelinstantie	129	3,67	1,010	,089
De mate waarin de rechter luisterde naar uw standpunten	Rechtbank	78	3,96	,932	,106
	Hogere appelinstantie	130	3,75	1,050	,092
De mate waarin de rechter zich inleefde in de situatie	Rechtbank	78	3,67	1,101	,125
	Hogere appelinstantie	130	3,58	1,091	,096
De deskundigheid van de rechter	Rechtbank	78	3,90	1,052	,119
	Hogere appelinstantie	130	3,67	1,015	,089
De onpartijdigheid van de rechter	Rechtbank	78	3,83	1,144	,130
	Hogere appelinstantie	130	3,56	1,134	,099
De uitleg van [instantie] over het verloop van de zaak	Rechtbank	77	3,96	,895	,102
	Hogere appelinstantie	125	3,72	,989	,088
De mate waarin de rechter u met respect behandelde	Rechtbank	78	4,21	,873	,099
	Hogere appelinstantie	128	4,15	,852	,075
De mate waarin alle info die van belang is op tafel is gekomen	Rechtbank	77	3,74	1,174	,134
	Hogere appelinstantie	128	3,52	1,136	,100

Tabel B6.6 Vervolg t-toets bij figuur 8.3a. Waardering rechtelijk functioneren (alleen winnaars), rechtbank versus appellinstanties

		Levene's test for equality of variances		T-Test for equality of means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
De wijze waarop [instantie] partijen de ruimte bood voor hun verhaal	Equal variances assumed	3,701	,056	1,741	207	,083	,264	,152	-,035	,563
	Equal variances not assumed			1,798	181,683	,074	,264	,147	-,026	,553
De voorbereiding van de rechter op uw zaak	Equal variances assumed	,066	,798	1,344	204	,180	,203	,151	-,095	,502
	Equal variances not assumed			1,311	147,553	,192	,203	,155	-,103	,510
De mate waarin de rechter luisterde naar uw standpunten	Equal variances assumed	1,511	,220	1,440	206	,151	,208	,144	-,077	,492
	Equal variances not assumed			1,483	177,448	,140	,208	,140	-,069	,484
De mate waarin de rechter zich inleefde in de situatie	Equal variances assumed	,008	,929	,523	206	,601	,082	,157	-,227	,391
	Equal variances not assumed			,522	161,096	,602	,082	,157	-,228	,392
De deskundigheid van de rechter	Equal variances assumed	,017	,895	1,549	206	,123	,228	,147	-,062	,519
	Equal variances not assumed			1,535	157,644	,127	,228	,149	-,065	,522

Tabel B6.6 Vervolg t-toets bij figuur 8.3a. Waardering rechtelijk functioneren (alleen winnaars), rechtbank versus appelinstanties

Independent samples T-Test		Levene's test for equality of variances		T-Test for equality of means						
De onpartijdigheid van de rechter	Equal variances assumed	,571	,451	1,667	206	,097	,272	,163	-,050	,593
	Equal variances not assumed			1,664	161,134	,098	,272	,163	-,051	,594
De uitleg van [instantie] over het verloop van de zaak	Equal variances assumed	1,736	,189	1,744	200	,083	,241	,138	-,032	,514
	Equal variances not assumed			1,786	173,205	,076	,241	,135	-,025	,507
De mate waarin de rechter u met respect behandelde	Equal variances assumed	,773	,380	,459	204	,647	,057	,124	-,187	,300
	Equal variances not assumed			,456	159,660	,649	,057	,124	-,189	,302
De mate waarin alle info die van belang is op tafel is gekomen	Equal variances assumed	,182	,670	1,354	203	,177	,225	,166	-,103	,552
	Equal variances not assumed			1,343	156,086	,181	,225	,167	-,106	,555

Tabel B6.7 T-toets bij figuur 8.3b. Waardering rechtelijk functioneren (alleen verliezers), rechtbank versus appelinstanties

Independent samples T-Test					
Stelling	Instantie naar eigen zeggen	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
De wijze waarop [instantie] partijen de ruimte bood voor hun verhaal	Rechtbank	84	2,70	1,315	,143
	Hogere appelinstantie	155	3,26	1,190	,096
De voorbereiding van de rechter op uw zaak	Rechtbank	80	2,53	1,180	,132
	Hogere appelinstantie	154	2,82	1,030	,083
De mate waarin de rechter luisterde naar uw standpunten	Rechtbank	86	2,53	1,352	,146
	Hogere appelinstantie	156	3,01	1,207	,097
De mate waarin de rechter zich inleefde in de situatie	Rechtbank	85	2,24	1,151	,125
	Hogere appelinstantie	155	2,56	1,185	,095
De deskundigheid van de rechter	Rechtbank	79	2,63	1,211	,136
	Hogere appelinstantie	145	2,97	1,027	,085
De onpartijdigheid van de rechter	Rechtbank	81	2,38	1,146	,127
	Hogere appelinstantie	151	2,77	1,223	,100
De uitleg van [instantie] over het verloop van de zaak	Rechtbank	85	2,71	1,203	,131
	Hogere appelinstantie	154	3,04	1,125	,091
De mate waarin de rechter u met respect behandelde	Rechtbank	85	3,08	1,256	,136
	Hogere appelinstantie	154	3,68	,996	,080
De mate waarin alle info die van belang is op tafel is gekomen	Rechtbank	84	2,33	1,255	,137
	Hogere appelinstantie	151	2,66	1,228	,100

Tabel B6.8 Vervolg t-toets bij figuur 8.3b. Waardering rechtelijk functioneren (alleen verliezers), rechtbank versus appelinstanties

		Levene's test for equality of variances		t-test for equality of means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper	
De wijze waarop [instantie] partijen de ruimte bood voor hun verhaal	Equal variances assumed	3,347	,069	-3,358	237	,001	-,562	,167	-,892	-,232
	Equal variances not assumed			-3,260	156,422	,001	-,562	,172	-,903	-,222
De voorbereiding van de rechter op uw zaak	Equal variances assumed	5,180	,024	-2,007	232	,046	-,300	,149	-,594	-,006
	Equal variances not assumed			-1,923	142,403	,056	-,300	,156	-,608	,008
De mate waarin de rechter luisterde naar uw standpunten	Equal variances assumed	4,512	,035	-2,823	240	,005	-,478	,169	-,811	-,144
	Equal variances not assumed			-2,732	159,282	,007	-,478	,175	-,823	-,132
De mate waarin de rechter zich inleefde in de situatie	Equal variances assumed	,606	,437	-2,059	238	,041	-,326	,158	-,638	-,014
	Equal variances not assumed			-2,077	177,313	,039	-,326	,157	-,636	-,016

Tabel B6.8 Vervolg t-toets bij figuur 8.3b. Waardering rechtelijk functioneren (alleen verliezers), rechtbank versus appelinstanties

		Levene's test for equality of variances		t-test for equality of means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper	
De deskundigheid van de rechter	Equal variances assumed	6,633	,011	-2,217	222	,028	-,340	,153	-,641	-,038
	Equal variances not assumed			-2,112	139,522	,036	-,340	,161	-,657	-,022
De onpartijdigheid van de rechter	Equal variances assumed	,322	,571	-2,379	230	,018	-,392	,165	-,717	-,067
	Equal variances not assumed			-2,426	173,088	,016	-,392	,162	-,711	-,073
De uitleg van [instantie] over het verloop van de zaak	Equal variances assumed	2,690	,102	-2,137	237	,034	-,333	,156	-,640	-,026
	Equal variances not assumed			-2,096	163,720	,038	-,333	,159	-,647	-,019
De mate waarin de rechter u met respect behandelde	Equal variances assumed	14,983	,000	-4,008	237	,000	-,593	,148	-,884	-,301
	Equal variances not assumed			-3,751	143,007	,000	-,593	,158	-,905	-,281
De mate waarin alle info die van belang is op tafel is gekomen	Equal variances assumed	,023	,879	-1,914	233	,057	-,322	,168	-,654	,010
	Equal variances not assumed			-1,902	168,508	,059	-,322	,169	-,657	,012

Tabel B6.9 T-toets bij figuur 8.3c. Waardering rechtelijk functioneren (alleen rechtbanken), winnaars versus verliezers

Independent samples T-Test					
Stelling	Uitkomst	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
De wijze waarop [instantie] partijen de ruimte bood voor hun verhaal	Winnaars	130	3,76	1,112	,098
	Verliezers	155	3,26	1,190	,096
De voorbereiding van de rechter op uw zaak	Winnaars	129	3,67	1,010	,089
	Verliezers	154	2,82	1,030	,083
De mate waarin de rechter luisterde naar uw standpunten	Winnaars	130	3,75	1,050	,092
	Verliezers	156	3,01	1,207	,097
De mate waarin de rechter zich inleefde in de situatie	Winnaars	130	3,58	1,091	,096
	Verliezers	155	2,56	1,185	,095
De deskundigheid van de rechter	Winnaars	130	3,67	1,015	,089
	Verliezers	145	2,97	1,027	,085
De onpartijdigheid van de rechter	Winnaars	130	3,56	1,134	,099
	Verliezers	151	2,77	1,223	,100
De uitleg van [instantie] over het verloop van de zaak	Winnaars	125	3,72	,989	,088
	Verliezers	154	3,04	1,125	,091
De mate waarin de rechter u met respect behandelde	Winnaars	128	4,15	,852	,075
	Verliezers	154	3,68	,996	,080
De mate waarin alle info die van belang is op tafel is gekomen	Winnaars	128	3,52	1,136	,100
	Verliezers	151	2,66	1,228	,100

Tabel B6.10 Vervolg t-toets bij figuur 8.3c. Waardering rechtelijk functioneren (alleen rechtbanken), winnaars versus verliezers

		Levene's test for equality of variances		T-Test for equality of means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper	
De wijze waarop [instantie] partijen de ruimte bood voor hun verhaal	Equal variances assumed	4,863	,028	3,617	283	,000	,497	,137	,227	,767
	Equal variances not assumed			3,639	279,675	,000	,497	,137	,228	,766
De voorbereiding van de rechter op uw zaak	Equal variances assumed	,503	,479	6,909	281	,000	,842	,122	,602	1,082
	Equal variances not assumed			6,921	274,074	,000	,842	,122	,602	1,081
De mate waarin de rechter luisterde naar uw standpunten	Equal variances assumed	10,547	,001	5,481	284	,000	,741	,135	,475	1,007
	Equal variances not assumed			5,551	283,479	,000	,741	,133	,478	1,004
De mate waarin de rechter zich inleefde in de situatie	Equal variances assumed	4,322	,039	7,528	283	,000	1,023	,136	,756	1,291
	Equal variances not assumed			7,583	280,507	,000	1,023	,135	,758	1,289
De deskundigheid van de rechter	Equal variances assumed	,034	,854	5,650	273	,000	,697	,123	,454	,940
	Equal variances not assumed			5,653	270,433	,000	,697	,123	,454	,939

Tabel B6.10 Vervolg t-toets bij figuur 8.3c. Waardering rechtelijk functioneren (alleen rechtbanken), winnaars versus verliezers

Independent samples T-Test		Levene's test for equality of variances		T-Test for equality of means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
De onpartijdigheid van de rechter	Equal variances assumed	2,002	,158	5,559	279	,000	,787	,142	,508	1,065
	Equal variances not assumed			5,590	277,431	,000	,787	,141	,510	1,064
De uitleg van [instantie] over het verloop van de zaak	Equal variances assumed	5,304	,022	5,305	277	,000	,681	,128	,428	,934
	Equal variances not assumed			5,377	275,242	,000	,681	,127	,432	,930
De mate waarin de rechter u met respect behandelde	Equal variances assumed	4,573	,033	4,238	280	,000	,473	,112	,253	,693
	Equal variances not assumed			4,299	279,759	,000	,473	,110	,256	,690
De mate waarin alle info die van belang is op tafel is gekomen	Equal variances assumed	3,242	,073	6,032	277	,000	,860	,143	,579	1,141
	Equal variances not assumed			6,071	274,845	,000	,860	,142	,581	1,139

Tabel B6.11 T-toets bij figuur 8.3d. Waardering rechtelijk functioneren (alleen appelinstanties), winnaars versus verliezers

Independent samples T-Test					
Stelling	Uitkomst	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
De wijze waarop [instantie] partijen de ruimte bood voor hun verhaal	Winnaars	79	4,03	,974	,110
	Verliezers	84	2,70	1,315	,143
De voorbereiding van de rechter op uw zaak	Winnaars	77	3,87	1,116	,127
	Verliezers	80	2,53	1,180	,132
De mate waarin de rechter luisterde naar uw standpunten	Winnaars	78	3,96	,932	,106
	Verliezers	86	2,53	1,352	,146
De mate waarin de rechter zich inleefde in de situatie	Winnaars	78	3,67	1,101	,125
	Verliezers	85	2,24	1,151	,125
De deskundigheid van de rechter	Winnaars	78	3,90	1,052	,119
	Verliezers	79	2,63	1,211	,136
De onpartijdigheid van de rechter	Winnaars	78	3,83	1,144	,130
	Verliezers	81	2,38	1,146	,127
De uitleg van [instantie] over het verloop van de zaak	Winnaars	77	3,96	,895	,102
	Verliezers	85	2,71	1,203	,131
De mate waarin de rechter u met respect behandelde	Winnaars	78	4,21	,873	,099
	Verliezers	85	3,08	1,256	,136
De mate waarin alle info die van belang is op tafel is gekomen	Winnaars	77	3,74	1,174	,134
	Verliezers	84	2,33	1,255	,137

Tabel B6.12 Vervolg t-toets bij figuur 8.3d. Waardering rechtelijk functioneren (alleen appelinstanties), winnaars versus verliezers

		Levene's test for equality of variances		T-Test for equality of means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper	
De wijze waarop [instantie] partijen de ruimte bood voor hun verhaal	Equal variances assumed	25,530	,000	7,262	161	,000	1,323	,182	,963	1,683
	Equal variances not assumed			7,328	152,735	,000	1,323	,181	,966	1,680
De voorbereiding van de rechter op uw zaak	Equal variances assumed	3,842	,052	7,333	155	,000	1,345	,183	,983	1,708
	Equal variances not assumed			7,340	154,956	,000	1,345	,183	,983	1,707
De mate waarin de rechter luisterde naar uw standpunten	Equal variances assumed	31,538	,000	7,789	162	,000	1,427	,183	1,065	1,788
	Equal variances not assumed			7,927	151,490	,000	1,427	,180	1,071	1,782
De mate waarin de rechter zich inleefde in de situatie	Equal variances assumed	,660	,418	8,097	161	,000	1,431	,177	1,082	1,780
	Equal variances not assumed			8,113	160,717	,000	1,431	,176	1,083	1,780
De deskundigheid van de rechter	Equal variances assumed	4,882	,029	6,982	155	,000	1,265	,181	,907	1,622
	Equal variances not assumed			6,989	152,532	,000	1,265	,181	,907	1,622

Tabel B6.12 Vervolg t-toets bij figuur 8.3d. Waardering rechtelijk functioneren (alleen appelinstaties), winnaars versus verliezers

Independent samples T-Test		Levene's test for equality of variances		T-Test for equality of means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper	
De onpartijdigheid van de rechter	Equal variances assumed	1,639	,202	7,983	157	,000	1,451	,182	1,092	1,810
	Equal variances not assumed			7,984	156,795	,000	1,451	,182	1,092	1,810
De uitleg van [instantie] over het verloop van de zaak	Equal variances assumed	21,490	,000	7,469	160	,000	1,255	,168	,923	1,587
	Equal variances not assumed			7,577	154,313	,000	1,255	,166	,928	1,582
De mate waarin de rechter u met respect behandelde	Equal variances assumed	20,672	,000	6,572	161	,000	1,123	,171	,785	1,460
	Equal variances not assumed			6,671	150,330	,000	1,123	,168	,790	1,455
De mate waarin alle info die van belang is op tafel is gekomen	Equal variances assumed	2,061	,153	7,328	159	,000	1,407	,192	1,028	1,786
	Equal variances not assumed			7,349	158,928	,000	1,407	,191	1,029	1,785

Tabel B6.13 T-toets bij figuur 8.4a. Waardering aspecten van de uitspraak (alleen winnaars), rechtbank versus appelinstantie

Independent samples T-Test					
Stelling	Instantie naar eigen zeggen	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
De snelheid waarmee [instantie] tot de uitspraak kwam	Rechtbank	80	3,35	1,284	,144
	Hogere appelinstantie	132	3,63	1,080	,094
De mate waarin de uitspraak rekening houdt met uw specifieke situatie	Rechtbank	81	3,48	1,343	,149
	Hogere appelinstantie	129	3,33	1,208	,106
De mate waarin u heeft gekregen waar u recht op had	Rechtbank	79	3,72	1,320	,148
	Hogere appelinstantie	131	3,18	1,386	,121
De mate waarin de rechter in de uitspraak is uitgegaan van de juiste informatie	Rechtbank	81	3,79	1,222	,136
	Hogere appelinstantie	132	3,39	1,258	,109
De motivering van de uitspraak	Rechtbank	81	3,85	1,205	,134
	Hogere appelinstantie	129	3,26	1,252	,110
De begrijpelijkheid van de tekst van de uitspraak	Rechtbank	82	3,84	1,083	,120
	Hogere appelinstantie	130	3,78	,917	,080
De mate waarin de uitspraak aansluit op de wettelijke regels	Rechtbank	75	3,84	1,186	,137
	Hogere appelinstantie	112	3,40	1,127	,106

Tabel B6.14 Vervolg t-toets bij figuur 8.4a. Waardering aspecten van de uitspraak (alleen winnaars), rechtbank versus appelinstantie

Independent samples T-Test		Levene's test for equality of variances		T-Test for equality of means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower		Upper
De snelheid waarmee [instantie] tot de uitspraak kwam	Equal variances assumed	8,633	,004	-1,695	210	,092	-,279	,164	-,603	,045
	Equal variances not assumed			-1,625	145,200	,106	-,279	,172	-,618	,060
De mate waarin de uitspraak rekening houdt met uw specifieke situatie	Equal variances assumed	1,611	,206	,829	208	,408	,148	,179	-,204	,501
	Equal variances not assumed			,809	156,650	,420	,148	,183	-,214	,510
De mate waarin u heeft gekregen waar u recht op had	Equal variances assumed	2,989	,085	2,776	208	,006	,538	,194	,156	,921
	Equal variances not assumed			2,810	170,861	,006	,538	,192	,160	,917
De mate waarin de rechter in de uitspraak is uitgegaan van de juiste informatie	Equal variances assumed	3,296	,071	2,299	211	,022	,404	,176	,058	,750
	Equal variances not assumed			2,315	173,173	,022	,404	,174	,060	,748

Tabel B6.14 Vervolg t-toets bij figuur 8.4a. Waardering aspecten van de uitspraak (alleen winnaars), rechtbank versus appelinstantie

Independent samples T-Test		Levene's test for equality of variances		T-Test for equality of means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper	
De motivering van de uitspraak	Equal variances assumed	1,347	,247	3,407	208	,001	,596	,175	,251	,941
	Equal variances not assumed			3,437	174,909	,001	,596	,173	,254	,938
De begrijpelijkheid van de tekst van de uitspraak	Equal variances assumed	3,846	,051	,465	210	,642	,065	,139	-,209	,338
	Equal variances not assumed			,448	151,457	,655	,065	,144	-,220	,349
De mate waarin de uitspraak aansluit op de wettelijke regels	Equal variances assumed	,023	,880	2,552	185	,012	,438	,172	,099	,777
	Equal variances not assumed			2,526	153,183	,013	,438	,173	,096	,781

Tabel B6.15 T-toets bij figuur 8.4b. Waardering aspecten van de uitspraak (alleen verliezers), rechtbank versus appelinstantie

Independent samples T-Test					
Stelling	Instantie naar eigen zeggen	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
De snelheid waarmee [instantie] tot de uitspraak kwam	Rechtbank	87	2,95	1,150	,123
	Hogere appelinstantie	163	3,21	1,104	,086
De mate waarin de uitspraak rekening houdt met uw specifieke situatie	Rechtbank	87	1,67	,936	,100
	Hogere appelinstantie	164	1,80	,887	,069
De mate waarin u heeft gekregen waar u recht op had	Rechtbank	87	1,61	,768	,082
	Hogere appelinstantie	162	1,72	,752	,059
De mate waarin de rechter in de uitspraak is uitgegaan van de juiste informatie	Rechtbank	85	1,82	,966	,105
	Hogere appelinstantie	157	2,18	1,043	,083
De motivering van de uitspraak	Rechtbank	86	1,73	,926	,100
	Hogere appelinstantie	159	2,10	1,051	,083
De begrijpelijkheid van de tekst van de uitspraak	Rechtbank	88	3,17	1,137	,121
	Hogere appelinstantie	160	3,19	1,119	,088
De mate waarin de uitspraak aansluit op de wettelijke regels	Rechtbank	77	1,95	1,062	,121
	Hogere appelinstantie	142	2,45	1,056	,089

Tabel B6.16 Vervolg t-toets bij figuur 8.4b. Waardering aspecten van de uitspraak (alleen verliezers), rechtbank versus appelinstantie

		Levene's test for equality of variances		T-Test for equality of means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
De snelheid waarmee [instantie] tot de uitspraak kwam	Equal variances assumed	,205	,651	-1,753	248	,081	-,261	,149	-,554	,032
	Equal variances not assumed			-1,731	169,588	,085	-,261	,151	-,558	,037
De mate waarin de uitspraak rekening houdt met uw specifieke situatie	Equal variances assumed	,862	,354	-1,101	249	,272	-,132	,120	-,368	,104
	Equal variances not assumed			-1,083	167,488	,280	-,132	,122	-,373	,109
De mate waarin u heeft gekregen waar u recht op had	Equal variances assumed	,207	,649	-1,062	247	,289	-,107	,101	-,305	,091
	Equal variances not assumed			-1,055	172,809	,293	-,107	,101	-,307	,093
De mate waarin de rechter in de uitspraak is uitgegaan van de juiste informatie	Equal variances assumed	,525	,469	-2,639	240	,009	-,361	,137	-,631	-,092
	Equal variances not assumed			-2,700	184,027	,008	-,361	,134	-,625	-,097

Tabel B6.16 Vervolg t-toets bij figuur 8.4b. Waardering aspecten van de uitspraak (alleen verliezers), rechtbank versus appelinstantie

		Levene's test for equality of variances		T-Test for equality of means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper	
De motivering van de uitspraak	Equal variances assumed	,119	,730	-2,726	243	,007	-,368	,135	-,634	-,102
	Equal variances not assumed			-2,831	194,015	,005	-,368	,130	-,625	-,112
De begrijpelijkheid van de tekst van de uitspraak	Equal variances assumed	,110	,740	-,156	246	,876	-,023	,149	-,317	,271
	Equal variances not assumed			-,155	176,893	,877	-,023	,150	-,319	,273
De mate waarin de uitspraak aansluit op de wettelijke regels	Equal variances assumed	,029	,864	-3,357	217	,001	-,503	,150	-,798	-,208
	Equal variances not assumed			-3,350	155,188	,001	-,503	,150	-,799	-,206

Tabel B6.17 T-toets bij figuur 8.4c. Waardering aspecten van de uitspraak (alleen rechtbank), winnaars versus verliezers

Independent samples T-Test					
Stelling	Uitkomst	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
De snelheid waarmee [instantie] tot de uitspraak kwam	Winnaars	132	3,63	1,080	,094
	Verliezers	163	3,21	1,104	,086
De mate waarin de uitspraak rekening houdt met uw specifieke situatie	Winnaars	129	3,33	1,208	,106
	Verliezers	164	1,80	,887	,069
De mate waarin u heeft gekregen waar u recht op had	Winnaars	131	3,18	1,386	,121
	Verliezers	162	1,72	,752	,059
De mate waarin de rechter in de uitspraak is uitgegaan van de juiste informatie	Winnaars	132	3,39	1,258	,109
	Verliezers	157	2,18	1,043	,083
De motivering van de uitspraak	Winnaars	129	3,26	1,252	,110
	Verliezers	159	2,10	1,051	,083
De begrijpelijkheid van de tekst van de uitspraak	Winnaars	130	3,78	,917	,080
	Verliezers	160	3,19	1,119	,088
De mate waarin de uitspraak aansluit op de wettelijke regels	Winnaars	112	3,40	1,127	,106
	Verliezers	142	2,45	1,056	,089

Tabel B6.18 Vervolg t-toets bij figuur 8.4c. Waardering aspecten van de uitspraak (alleen rechtbank), winnaars versus verliezers

Independent samples T-Test		Levene's test for equality of variances		T-Test for equality of means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
De snelheid waarmee [instantie] tot de uitspraak kwam	Equal variances assumed	1,008	,316	3,234	293	,001	,414	,128	,162	,666
	Equal variances not assumed			3,242	282,779	,001	,414	,128	,163	,665
De mate waarin de uitspraak rekening houdt met uw specifieke situatie	Equal variances assumed	28,049	,000	12,533	291	,000	1,535	,122	1,294	1,776
	Equal variances not assumed			12,091	227,585	,000	1,535	,127	1,284	1,785
De mate waarin u heeft gekregen waar u recht op had	Equal variances assumed	99,795	,000	11,542	291	,000	1,467	,127	1,217	1,717
	Equal variances not assumed			10,892	190,503	,000	1,467	,135	1,201	1,733
De mate waarin de rechter in de uitspraak is uitgegaan van de juiste informatie	Equal variances assumed	14,401	,000	8,879	287	,000	1,202	,135	,935	1,468
	Equal variances not assumed			8,737	254,708	,000	1,202	,138	,931	1,472

Tabel B6.18 Vervolg t-toets bij figuur 8.4c. Waardering aspecten van de uitspraak (alleen rechtbank), winnaars versus verliezers

Independent samples T-Test		Levene's test for equality of variances		T-Test for equality of means						
De motivering van de uitspraak	Equal variances assumed	13,866	,000	8,514	286	,000	1,155	,136	,888	1,422
	Equal variances not assumed			8,361	249,971	,000	1,155	,138	,883	1,427
De begrijpelijkheid van de tekst van de uitspraak	Equal variances assumed	12,399	,000	4,780	288	,000	,583	,122	,343	,823
	Equal variances not assumed			4,878	287,973	,000	,583	,120	,348	,818
De mate waarin de uitspraak aansluit op de wettelijke regels	Equal variances assumed	,441	,507	6,920	252	,000	,951	,137	,680	1,222
	Equal variances not assumed			6,867	230,820	,000	,951	,139	,678	1,224

Tabel B6.19 T-toets bij figuur 8.4d. Waardering aspecten van de uitspraak (alleen appellinstantie), winnaars versus verliezers

Independent samples T-Test					
Stelling	Uitkomst	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
De snelheid waarmee [instantie] tot de uitspraak kwam	Winnaars	80	3,35	1,284	,144
	Verliezers	87	2,95	1,150	,123
De mate waarin de uitspraak rekening houdt met uw specifieke situatie	Winnaars	81	3,48	1,343	,149
	Verliezers	87	1,67	,936	,100
De mate waarin u heeft gekregen waar u recht op had	Winnaars	79	3,72	1,320	,148
	Verliezers	87	1,61	,768	,082
De mate waarin de rechter in de uitspraak is uitgegaan van de juiste informatie	Winnaars	81	3,79	1,222	,136
	Verliezers	85	1,82	,966	,105
De motivering van de uitspraak	Winnaars	81	3,85	1,205	,134
	Verliezers	86	1,73	,926	,100
De begrijpelijkheid van de tekst van de uitspraak	Winnaars	82	3,84	1,083	,120
	Verliezers	88	3,17	1,137	,121
De mate waarin de uitspraak aansluit op de wettelijke regels	Winnaars	75	3,84	1,186	,137
	Verliezers	77	1,95	1,062	,121

Tabel B6.20 Vervolg t-toets bij figuur 8.4d. Waardering aspecten van de uitspraak (alleen appelinstantie), winnaars versus verliezers

		Levene's test for equality of variances		T-Test for equality of means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper	
De snelheid waarmee [instantie] tot de uitspraak kwam	Equal variances assumed	2,703	,102	2,102	165	,037	,396	,188	,024	,768
	Equal variances not assumed			2,092	159,070	,038	,396	,189	,022	,770
De mate waarin de uitspraak rekening houdt met uw specifieke situatie	Equal variances assumed	18,474	,000	10,220	166	,000	1,815	,178	1,464	2,165
	Equal variances not assumed			10,094	141,766	,000	1,815	,180	1,459	2,170
De mate waarin u heeft gekregen waar u recht op had	Equal variances assumed	19,639	,000	12,743	164	,000	2,112	,166	1,785	2,440
	Equal variances not assumed			12,441	122,799	,000	2,112	,170	1,776	2,448
De mate waarin de rechter in de uitspraak is uitgegaan van de juiste informatie	Equal variances assumed	2,374	,125	11,533	164	,000	1,967	,171	1,630	2,303
	Equal variances not assumed			11,468	152,229	,000	1,967	,171	1,628	2,305

Tabel B6.20 Vervolg t-toets bij figuur 8.4d. Waardering aspecten van de uitspraak (alleen appelinstantie), winnaars versus verliezers

Independent samples T-Test		Levene's test for equality of variances		T-Test for equality of means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper	
De motivering van de uitspraak	Equal variances assumed	4,982	,027	12,787	165	,000	2,119	,166	1,792	2,447
	Equal variances not assumed			12,688	150,011	,000	2,119	,167	1,789	2,449
De begrijpelijkheid van de tekst van de uitspraak	Equal variances assumed	1,225	,270	3,935	168	,000	,671	,171	,334	1,008
	Equal variances not assumed			3,942	167,918	,000	,671	,170	,335	1,007
De mate waarin de uitspraak aansluit op de wettelijke regels	Equal variances assumed	,195	,659	10,365	150	,000	1,892	,183	1,531	2,253
	Equal variances not assumed			10,350	147,282	,000	1,892	,183	1,531	2,253

Tabel B6.21 Tabel bij figuur 8.5. Algemene waardering van de appelprocedure

	instantie			
	Hof	CRvB	ABRvS	Totaal
Zeer ontevreden	16,7%	36,4%	26,4%	29,1%
	3	24	24	51
	11,1%	19,7%	14,3%	16,0%
	2	13	13	28
Ontevreden	22,2%	16,7%	9,9%	13,7%
	4	11	9	24
	22,2%	18,2%	36,3%	28,0%
	4	12	33	49
Neutraal	27,8%	9,1%	13,2%	13,1%
	5	6	12	23
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	18	66	91	175
Tevreden	16,7%	36,4%	26,4%	29,1%
	3	24	24	51
	11,1%	19,7%	14,3%	16,0%
	2	13	13	28
Zeer tevreden	22,2%	16,7%	9,9%	13,7%
	4	11	9	24
	22,2%	18,2%	36,3%	28,0%
	4	12	33	49
Totaal	27,8%	9,1%	13,2%	13,1%
	5	6	12	23
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	18	66	91	175

Tabel B6.22 T-toetsen bij figuur 8.6. Algemene waardering van de appelprocedure

	In gelijk gesteld		Niet in gelijk gesteld		t-waarde	P-waarde (eenzijdig)	n
	Gemid- delde	Std. dev.	Gemid- delde	Std. dev.			
Tevredenheid (totaal)	3,68	1,23	2,07	1,23	-8,577	< 0,01	169
Tevredenheid (CRvB)	3,43	1,42	2,02	1,18	-4,012	< 0,01	61
Tevredenheid (ABRvS)	3,68	1,14	1,97	1,24	-6,750	< 0,01	90

Tabel B6.23 T-toets bij tabel 8.2 of figuur 8.6. Algemene waardering van de appelprocedure, alleen winnaars

Independent samples T-Test						
Stelling	Instantie	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	
Hoe tevreden bent u alles bij elkaar genomen over de gang van zaken bij [instantie]?	Centrale Raad van Beroep	19	3,42	1,427	,327	
	Raad van State	53	3,68	1,140	,157	

Tabel B6.24 Vervolg t-toets figuur 8.6. Algemene waardering van de appelprocedure, alleen winnaars

Independent samples T-Test		Levene's test for equality of variances		T-Test for equality of means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
De snelheid waarmee [instantie] tot de uitspraak kwam	Equal variances assumed	3,819	,055	-,792	70	,431	-,258	,326	-,909	,392
	Equal variances not assumed			-,712	26,696	,483	-,258	,363	-1,003	,487

Tabel B6.25 Multipele regressie bij laatste alinea par. 8.2.4. Determinanten voor de algemene waardering van de hoger beroepsprocedure

	B	Bèta	Sig.
Constante	-,615		
Waardering van rechterlijk functioneren	,911	,722	,000
Waardering van uitspraak	,176	,168	,029
Gelijk gesteld?	,152	,090	,109
Opleidingsniveau	-,024	-,024	,523
R ²	0,866		

Over de auteurs

Drs. Yannick Bleeker is onderzoeker bij Regioplan Beleidsonderzoek. Hij werkt aan studies op het gebied van veiligheid en recht. Eerder deed hij onderzoek naar beschermingsbewind en tevredenheid met de rechtspraak en voerde hij een nulmeting voor de evaluatie van de Wet regulering prostitutie en bestrijding misstanden seksbranche uit.

Dr. mr. I.M. (Martje) Boekema is als juridisch adviseur verbonden aan de provincie Overijssel, gespecialiseerd in de Wob, bevoegdheden en algemeen bestuursrecht. Ten tijde van het onderzoek was ze werkzaam bij de Faculteit Rechtsgeleerdheid, Rijksuniversiteit Groningen, waar ze rechtssociologisch onderzoek verrichtte naar de inrichting van juridische procedures en de beleving hiervan door burgers. Ze promoveerde in 2015 op: 'De stap naar hoger beroep'.

Dr. B. (Barbara) Brink is als docent bestuurskunde verbonden aan de Faculteit Rechtsgeleerdheid, Rijksuniversiteit Groningen. Haar onderzoek betreft onder meer het functioneren van procedures van besluitvorming en geschilbeslechting in het bestuursrecht. Ze promoveerde in 2009 op: 'Constructing the role of the city in EU multi-level governance: a comparative analysis of the URBAN programmes in Rotterdam and Strathclyde'.

Prof. mr. dr. A.T. (Bert) Marseille is als hoogleeraar Bestuurskunde verbonden aan de Faculteit Rechtsgeleerdheid, Rijksuniversiteit Groningen en als bijzonder hoogleraar empirische bestudering van het bestuursrecht aan de Universiteit van Tilburg. Zijn onderzoek richt zich onder meer op het functioneren van procedures van geschilbeslechting, zowel in het bestuursrecht als in het civiele recht.

Dr. M. (Maartje) Timmermans werkt als senior onderzoeker bij Regioplan Beleidsonderzoek. Een belangrijk deel van haar onderzoekswerk richt zich op het thema van de criminaliteitspreventie en dan met name op de effectiviteit van jeugdinterventies. Zij promoveerde op onderzoek naar de ontwikkeling van antisociaal gedrag bij jongeren.

Drs. R.C. (Bob) van Waveren werkt als senior onderzoeker en manager bij Regioplan Beleidsonderzoek. Hij verwerft en leidt projecten op het terrein van de rechtspraak en van de sociale zekerheid, met name de bijstandswet. Hij heeft in het bijzonder aandacht voor de relatie tussen de kwaliteit van overheidshandelen (w.o. regelgeving) en het nalevingsgedrag van burgers.